

พธธณปลาในพื้ันที่พธธของประเทศไทย

# PEAT SWAMP FISHES OF THAILAND

ชวลิต วิชยำนนท์  
Chavalit Vidthayanon



ASEAN Regional Centre for  
Biodiversity Conservation



กรมประมง  
Department of Fisheries



สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม  
Office of Environmental Policy and Planning

2545 / 2002

**จัดทำโดย :**

กลุ่มงานทรัพยากรชีวภาพ  
กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม  
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม  
60/1 ซอยพิบูลวัฒน์นา 7 ถนนพระรามที่ 6  
กรุงเทพฯ 10400  
โทรศัพท์ : 0-2279-7180, 0-2271-4232-8  
0-2279-7186-9 ต่อ 226, 227  
โทรสาร : 0-2279-8088, 0-2271-3251

**พิมพ์ครั้งแรก :**

กรกฎาคม 2545

**ISBN :**

974-87704-3-5

**การอ้างอิง :**

ชวลิต วิทยานนท์. 2545. พรรณปลาในพื้นที่พรุของ  
ประเทศไทย. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.  
กรุงเทพฯ. 136 หน้า

**ผู้เขียน :**

ชวลิต วิทยานนท์  
สถาบันพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ กรมประมง

**First published :**

July 2002  
by Office of Environmental Policy and Planning  
(OEPP), Thailand.

This publication is financially supported by ASEAN Regional Centre for Biodiversity Conservation (ARCBC). It may be reproduced in whole or in part and in any form for educational or non-profit purposes without special permission from OEPP, providing that acknowledgment of the source is made.

No use of this publication may be made for resale or for any other commercial purposes.

**Available from :**

Biological Resources Section  
Natural Resources and Environmental  
Management and Coordination Division  
Office of Environmental Policy and Planning  
60/1 Soi Phibul Wattana 7, Rama VI Rd.  
Bangkok 10400, THAILAND  
Tel. (662) 2797180, 2714232-8  
2797186-9 ext 226, 227  
Fax. (662) 2798088, 2713251

**Citation :**

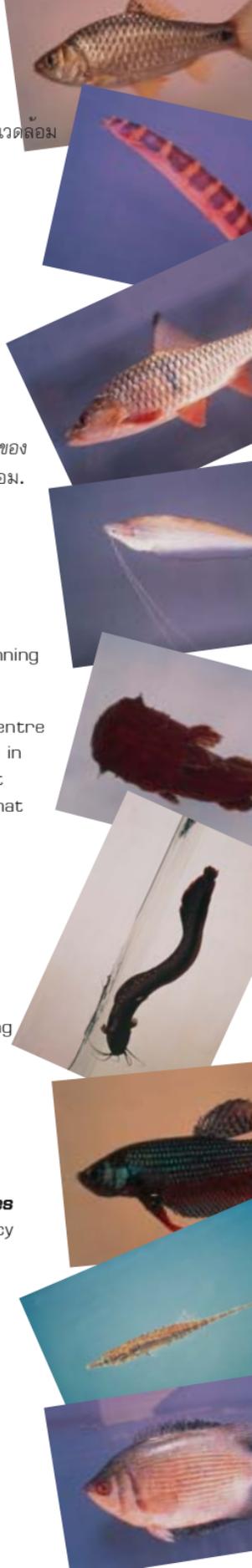
Vidthayanon C., 2002. **Peat Swamp Fishes of Thailand.** Office of Environmental Policy and Planning, Bangkok, Thailand. 136 p.

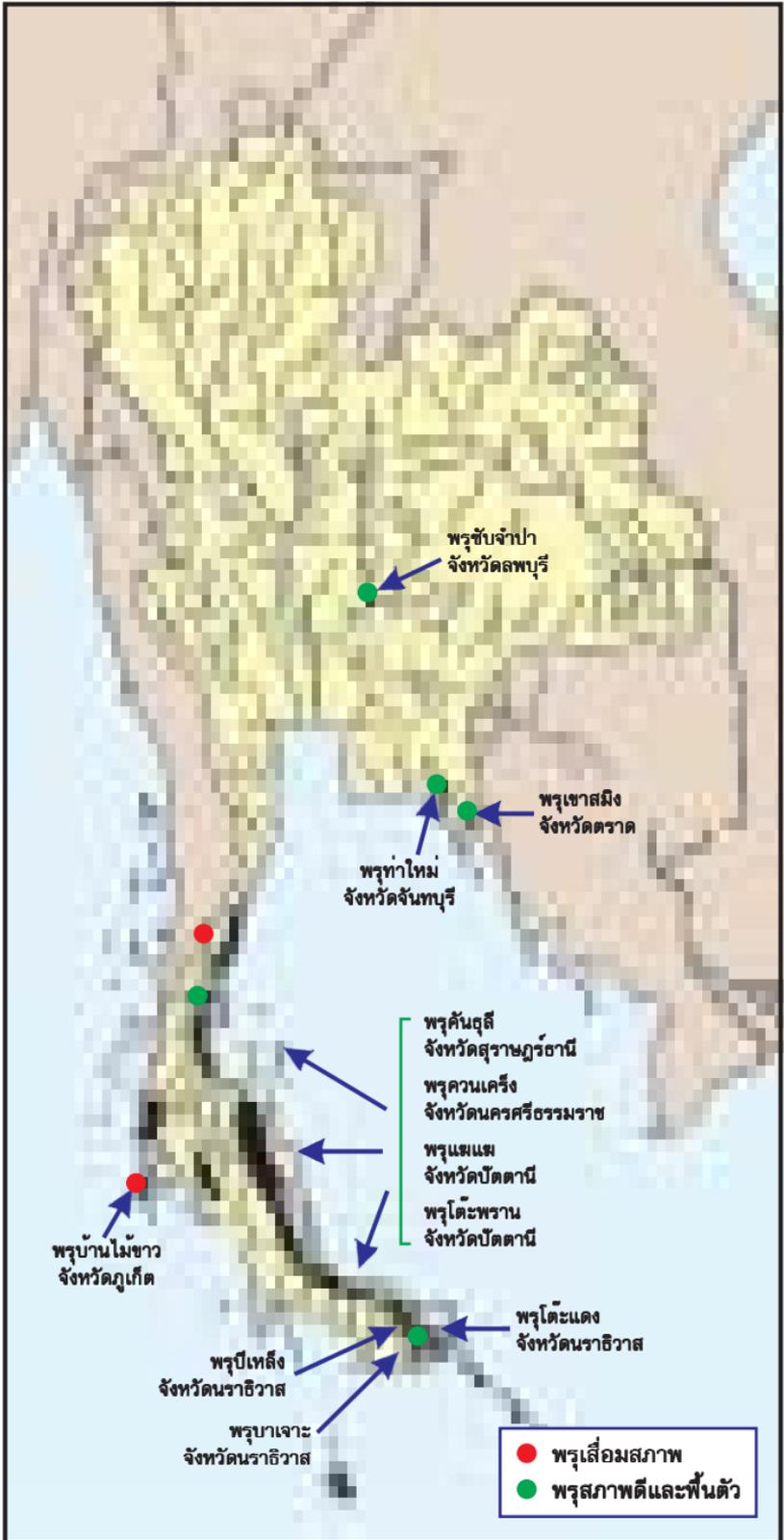
**Author :**

Chavalit Vidthayanon (Ph.D.)  
Museum Division,  
Department of Fisheries

**Designed & Printed :**

Integrated Promotion Technology Co., Ltd.  
Tel. (662) 5852076, 5860837, 9137761-2  
Fax. (662) 9137763





## พื้นที่พรุในประเทศไทย



สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการ-  
จัดพิมพ์หนังสือชุด OEPP Biodiversity Series  
ขึ้นเพื่อช่วยเสริมสร้างสมรรถนะทางอนุกรมวิธาน  
ให้แก่นักวิทยาศาสตร์และหน่วยงานในประเทศไทย  
ตลอดจนเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณชนทั่วไปเกี่ยวกับ-  
ชนิดพันธุ์ พืช และสัตว์ ของประเทศไทย เพื่อช่วยให้-  
การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทาง-  
ชีวภาพอย่างยั่งยืน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลความหลากหลายชนิดของปลาในป่าพรุ เป็นที่ต้องการ-  
ของนักวิชาการมาเป็นเวลานานแล้ว การจัดทำหนังสือ-  
พรรณปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทย (Peat  
Swamp Fishes of Thailand) เป็นความวิริยะ-  
อุตสาหะของ ดร.ชวลิต วิทยานนท์ ที่ประสบความสำเร็จ  
อย่างดีเยี่ยม โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน-  
ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น กรมประมง กรมป่าไม้ มูลนิธิ  
คุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ตลอด  
จนชุมชนบริเวณใกล้เคียงป่าพรุ

ในการจัดพิมพ์หนังสือฉบับนี้ สำนักงานนโยบายและ-  
แผนสิ่งแวดล้อมได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ ASEAN  
Regional Centre for Biodiversity  
Conservation (ARCBC) จึงขอขอบคุณมา ณ  
โอกาสนี้

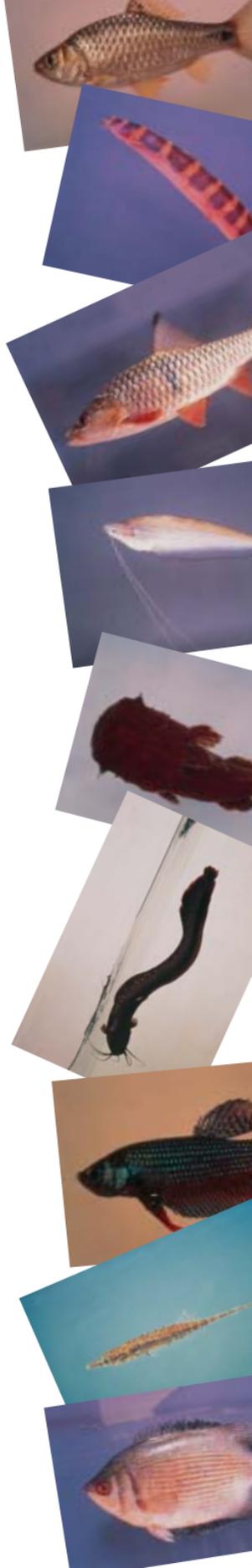
*เฉลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ*

นายเฉลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ

เลขาธิการ

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

2545





# F

## OREWORD



The OEPP Biodiversity Series have been published to serve needs on capacity building of relevant agencies in Thailand, including local para-taxonomists, scientists and NGOs. The series present body-of-knowledge on Thai fauna and flora, and promote biodiversity conservation and wise management.

Information and identification handbook on peat fishes are long-awaited by fishery and wetland ecologists. This “**Peat Swamp Fishes of Thailand**” is a painstaking compilation based on research by Dr. Chavalit Vidthayanon with kindly cooperating of several organizations i.e., Department of Fisheries, Royal Forest Department, Wildlife Fund Thailand, including local people around the peat swamp forest areas.

This publication of OEPP is exclusively sponsored by Asean Regional Centre for Biodiversity Conservation (ARCBC), we are greatly appreciated thank to.



**Mr. Chalerm Sak Wanichsombat**

**Secretary General**  
Office of Environmental Policy and Planning

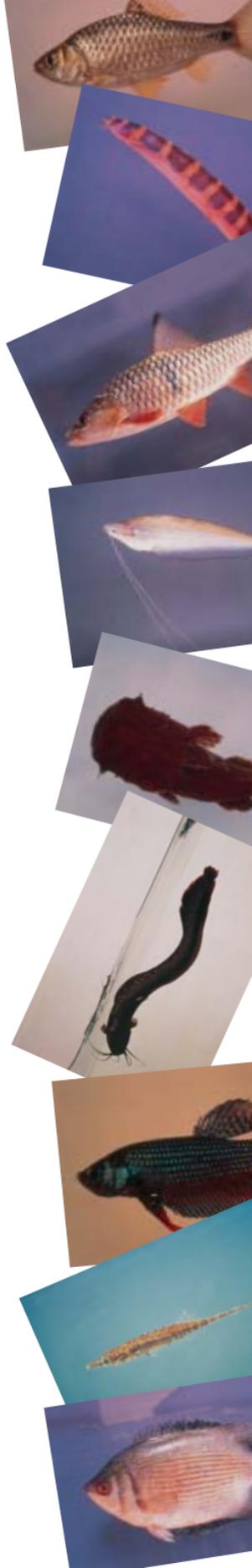
**2002**

**พื้นที่พรุ** เป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญยิ่งต่อประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีส่วนช่วยปรับสมดุลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ นอกจากนี้เป็นแหล่งทรัพยากรชีวภาพนานาชนิด ความสำคัญเฉพาะตัวของพื้นที่พรุนี้เกี่ยวข้องกับกันอย่างแนบแน่นระหว่างระบบนิเวศป่าไม้และแหล่งน้ำอย่างไม่มีพื้นที่ใดเป็นเหมือนประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชนรอบข้าง โดยเฉพาะทรัพยากรสัตว์น้ำก็มีมากกว่า 100 ชนิด ซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหารและอาชีพการรวบรวมปลาสวยงาม มีพันธุ์ปลามากกว่า 20 ชนิดที่มีศักยภาพสูงในด้านการเพาะเลี้ยงเพื่อการส่งออกและการอนุรักษ์พันธุกรรมในแหล่งน้ำธรรมชาติ

**คู่มือพรรณปลาในพื้นที่พรุ** นี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือในการทำงานระหว่างกรมป่าไม้ และกรมประมง และดำเนินการจัดพิมพ์โดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นคู่มือเรื่องปลาในพรุประกอบภาพสีธรรมชาติฉบับแรกของไทย ที่จะประโยชน์แก่การวิจัย การจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่พรุ และผู้สนใจด้านการประมง ธรรมชาติศึกษาและการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้อย่างดียิ่ง



ดร. ปลอดประสพ สุรัสวดี  
อธิบดีกรมป่าไม้





คู่มือพรรณปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทยนี้ ได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากหลายฝ่ายและบุคคล จนสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ ดังนี้

ดร. จรัลธาดา กรรณสูต ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และคุณ ศิริ กอนันต์กุล ผู้อำนวยการกองประมงน้ำจืด (ปี 2541-2543) กรมประมง ได้รับสนับสนุนงบประมาณในการสำรวจรวบรวมตัวอย่างในพื้นที่ในภาคใต้ตั้งแต่ปี 2539-2543

คุณมานเตร์ บุญญานันต์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธร คุณศิริพร ทองอารีย์ หัวหน้าสถานีวิจัยสัตว์ป่าพรุและบาหลี-ฮาลา รวมถึงเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้อีกหลายท่าน คุณฐานันดร ทัดตานนท์ สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง คุณสุรศักดิ์ กุลกลาย และคุณสมาน ปือราเฮง สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดนราธิวาส ได้อำนวยความสะดวกด้านสถานที่และช่วยเหลือตลอดการสำรวจในพื้นที่พรุโต๊ะแดงและคำปรึกษาเกี่ยวกับชื่อภาษาชาวบ้าน

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ได้สนับสนุนการสำรวจในบริเวณพื้นที่พรุคันธูลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2539 และได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากชาวบ้านและกลุ่มอนุรักษ์ป่าพรุคันธูลี Dr. Kelvin K.P.Lim (National University of Singapore) ได้ให้คำแนะนำด้านอนุกรมวิธานของปลาบางกลุ่มที่พบในมาเลเซียและสิงคโปร์

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และ ASEAN Regional Centre for Biodiversity Conservation (ARCBC) ที่ได้เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำคู่มือเล่มนี้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำและป่าพรุในต่อไป

ชวลิต วิชยานนท์

กรมประมง

|  |           |
|--|-----------|
| บทคัดย่อ _____                                       | 10        |
| Executive summary _____                              | 12        |
| บทนำ _____   | 14        |
| ความหลากหลายชนิดของปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทย _____ | 18        |
| <b>พรรณปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทย</b>               |           |
| <b>Peat Swamp Fishes of Thailand _____</b>           | <b>21</b> |
| วงศ์ปลาตะพัด Family Osteoglossidae _____             | 22        |
| วงศ์ปลากทราย Family Notopteridae _____               | 23        |
| วงศ์ปลาหลังเขียว Family Clupeidae _____              | 24        |
| วงศ์ปลาตะเพียน, สร้อย และซีว Family Cyprinidae _____ | 25        |
| วงศ์ปลาหมอ Family Cobitidae _____                    | 56        |
| วงศ์ปลากด, แขนง Family Bagridae _____                | 64        |
| วงศ์ปลาเนื้ออ่อน Family Siluridae _____              | 69        |
| วงศ์ปลาหิวเกศ Family Schilbeidae _____               | 77        |
| วงศ์ปลาดุก Family Clariidae _____                    | 78        |
| วงศ์ปลาชุกชุม Family Parakysidae _____               | 83        |
| วงศ์ปลากะแมะ Family Chacidae _____                   | 84        |
| วงศ์ปลาบู๋ใส่ Family Phallostethidae _____           | 85        |
| วงศ์ปลาเข็ม Family Hemiramphidae _____               | 86        |
| วงศ์ปลากะทุงเหว Family Belontiidae _____             | 88        |
| วงศ์ปลาชีวาธาร Family Oryziidae _____                | 89        |
| วงศ์ปลาหัวตะกั่ว Family Aplocheilidae _____          | 90        |
| วงศ์ปลาจิ้มฟันจระเข้ Family Indostomidae _____       | 91        |
| วงศ์ปลาไหลนา Family Synbranchidae _____              | 92        |

|   |            |
|---|------------|
| วงศ์ปลากะทิง Family Mastacembelidae _____                     | 93         |
| วงศ์ปลาหลดแคระ Family Chaudhuriidae _____                     | 97         |
| วงศ์ปลากระจก, แป้นแก้ว Family Ambassidae _____                | 98         |
| วงศ์ปลาหมอช้างเหยียบ Family Nandidae _____                    | 99         |
| วงศ์ปลาบู่ทราย Family Eleotrididae _____                      | 102        |
| วงศ์ปลาหมอ Family Anabantidae _____                           | 103        |
| วงศ์ปลาสลิด, กัด Family Belontiidae _____                     | 104        |
| วงศ์ปลาหมอตาล Family Helostomatidae _____                     | 114        |
| วงศ์ปลาช่อนเข็ม Family Luciocephalidae _____                  | 115        |
| วงศ์ปลาช่อน Family Channidae _____                            | 116        |
| วงศ์ปลาปักเป้า Family Tetraodontidae _____                    | 121        |
| <b>รายชื่อพรรณปลาที่สำรวจพบในพื้นที่พรุของประเทศไทย _____</b> | <b>122</b> |
| <b>เอกสารอ้างอิง/References _____</b>                         | <b>126</b> |
| <b>ดัชนี _____</b>  | <b>131</b> |
| <b>Index of species _____</b>                                 | <b>134</b> |



พรุโต๊ะแดง  
จังหวัดนราธิวาส  
Toh Daeng Peat,  
Narathiwat Province

พรุเป็นระบบนิเวศหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความเฉพาะตัวและสำคัญมากต่อความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พรุในภูมิภาคนี้เคยมีครอบคลุมพื้นที่กว้างเกือบ 50 ล้านไร่ และเคยมีอยู่ในประเทศไทยกว่า 4 แสนไร่ ซึ่งส่วนมากอยู่ในภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงมา และกระจายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

สืบเนื่องจากการขยายตัวของประชากร ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่-สาธารณประโยชน์มากขึ้น จึงทำให้ป่าพรุดั้งเดิมเสื่อมสภาพไปจนเหลือเพียงไม่ถึง 6 หมื่นไร่ ของทั้งประเทศ เหลือพรุดั้งเดิมเพียงแห่งเดียวคือ ป่าพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส ป่าพรุพื้นที่พรุคันธูลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และป่าพรุซำป่า จังหวัดลพบุรี

ป่าพรุที่ยังเหลืออยู่เป็นแหล่งพันธุกรรมของปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ ปลาน้ำจืด 100 ชนิด พรรณปลาที่พบในพื้นที่พรุนี้ เป็นชนิดที่พบเฉพาะพรุ 33 ชนิด เช่น ปลากะแมะ *Chaca bankanensis* ปลาซ่อนเข็ม *Luciocephalus pulcher* ปลาชีวเพชรน้อย *Boraras maculatus* เป็นต้น นอกจากนี้เป็นชนิดที่อาศัยในแหล่งน้ำทั่วไปแต่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพพื้นที่พรุและแหล่งน้ำรอบข้างได้ดีพบ 67 ชนิด

ปลาพรุที่สามารถปรับตัวได้ในพื้นที่ที่เปลี่ยนสภาพมี 3 ชนิด คือ ปลาลำพัน *Clarias nieuhofi* ปลาชีวแถบเหลือง *Rasbora pauciperforata* และปลาหมอช้างเหยียบพรุ *Pristolepis grootii* วงศ์ปลาตะเพียน

สร้อย ชิว (Cyprinidae) มีความหลากหลายชนิดมากที่สุดคือ 31 ชนิด กลุ่มปลาตุ๊ก กัด เนื้ออ่อน (catfishes) พบ 6 วงศ์ 21 ชนิด กลุ่มปลาหมอกัด กระตี่ รวม 4 วงศ์ 13 ชนิด และวงศ์ปลาช่อน (Channidae) และอื่นๆ รวม 17 วงศ์ 36 ชนิด

**มี 3 ชนิดที่เป็นการรายงานพบครั้งแรกคือ ปลาสร้อยนกเขา *Osteochilus spilurus* ทวีเกศพรุ *Pseudeutropius* sp. และ พังกับ *Channa melasoma*** ชนิดที่คาดว่าจะพบคือ ปลาแขยงแคระ *Hyalobagrus ornatus* และปลาแรดแคระ *Sphaerichthys osphronemoides*

พื้นที่พรุของที่มีความหลากหลายของพรรณปลาที่สุด คือ พรุโต๊ะแดง พบอย่างน้อย 95 ชนิด พรุคันทูสีพบอย่างน้อย 32 ชนิด พรุไม้ขาวพบอย่างน้อย 22 ชนิด และพรุซำป่าพบเพียง 7 ชนิด

ชนิดที่อยู่ในสภาวะถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์ 9 ชนิด ได้แก่ ปลาตะพัด *Scleropages formosus* ซึ่งเคยมีรายงานพบที่พรุโต๊ะพราน จังหวัดปัตตานี ปลาชิวหนู *Boraras urophthalmoides* ปลาชะโอน *Ompok hypophthalmus* ปลาหนวดแมว *O. eugeniatus* ปลาขยุยพรุ *Parakysis verrucosus* ปลากะแมะ *Chaca bankanensis* ปลาลำพัน *Clarias nieuhoffi* ปลากัดน้ำแดง *Betta pi* และปลากะตี่มุก *Trichogaster leeri*

พบมีการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านทั้งขนาดเล็กและใหญ่ในพื้นที่พรุอย่างน้อย 9 วิธี เช่น เขื่อน กรัง ไช ช้อน ลั่น ลอบนอน ไชจั่น และเบ็ดปัก เป็นต้น ปลาเศรษฐกิจที่จับขึ้นมาใช้ประโยชน์บ่อย มีอย่างน้อย 33 ชนิด ที่ใช้เป็นอาหารพบ 24 ชนิด และอย่างน้อย 10 ชนิด ที่ถูกจับเป็นปลาสวยงาม

ปัจจัยที่มีผลคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์น้ำในพื้นที่พรุ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพพรุ และการจับปลาบางชนิดเพื่อนำไปส่งขายเป็นปลาสวยงามมากเกินไป

# EXECUTIVE SUMMARY



พรุบ้านไม้ขาว  
จังหวัดภูเก็ต  
*Ban Mai Khao Peat,  
Phuket Province*



พรุซับจำปา  
จังหวัดลพบุรี  
*Sub Champa Peat,  
Lop Buri Province*

Peat swamps are one of the most important wetlands that support exclusively biodiversity in the Southeast Asian Region. The peat swamp forests had been covered ca. 8,000 km square in the region, and contribute to Thailand 640 km square. Mainly occurred in peninsular area from Chumphon Province throughout the southern seaboard down to Singapore and Greater Sunda Islands, including Cambodian coasts and southern part of Vietnam.

Recently, the remain of primary peat swamp forests in Thailand is nearly 96 km square, at the Toh Daeng Peat Swamp Wildlife Sanctuary, Narathivas Province. Some secondary forest fragments left; Khan Thuli peat swamp in Surat Thani Province, Ban Mai Khao peat swamp in Phuket Province, and Sub Champa peat swamp in Lop Buri Province, Central Thailand including small fragments in Pattani Province, western coast and Trat Province, that poorly assessed.

Aquatic habitats of peat swamp forests are severely threatened, mainly from encroachments, draining, deforestations, poaching

and overfishing. In some drought years, encroachments also induced forest fires.

This handbook is presented about fish diversity in the peat swamp areas of Thailand, with briefly descriptions and illustrations of all species occurred. At least 100 species from 29 families known recently, with 3 families are exclusive to the peat swamp habitats, angler catfish *Chaca bankanensis* (Chacidae), pikehead *Luciocephalus pulcher* (Luciocephalidae) and *Parakysis verrucosa* (Parakysidae), including 33 species, i.e., jewel spotted rasbora *Boraras maculata*, *Systemus hexazona*, *Ompok fumidus* etc. Some specialists can be adaptable to altered peat swamp areas; *Rasbora pauciperforata*, *Clarias nieuhoffi* and *Pristolepis grootii*. At least 67 species of non-peat swamp fishes inhabits in the peat swamp areas. Carps and barbs (Cyprinidae) consists of 31 species, from 12 genera, including 10 *Rasbora* species. Catfishes consist of 6 families, 21 species, and bettas, gouramies (Anabantoids) consist of 4 families, 13 species. Snakeheads (Channidae) and others consist of 17 families of 36 species.

This handbook is the first record of 3 taxa to Thailand: *Osteochilus spilurus* (Cyprinidae), *Pseudeutropius* sp. (Schilbeidae) and *Channa melasoma* (Channidae). Two species are possibly occurred in Thailand, dwarf bagrid catfish (*Hyalobagrus ornatus*) and chocolate gourami (*Spherichthys osphronemoides*). The Toh Daeng peat swamp area is the highest fish diversity, 95 species, and Khan Thuli peat swamp, Ban Mai Khao peat swamp and Sub Champa peat swamp with 32, 22 and 7 species, respectively.

At least 9 threatened species found from the peat swamps: *Boraras urophthalmoides*, *Ompok hypophthalmus*, *O. eugeniatus*, *Parakysis verrucosus*, *Chaca bankanensis*, *Clarias nieuhoffi*, *Betta pi*, *Trichogaster leeri*, including *Scleropages formosus* that reported from Toh Pran peat swamp, Pattani Province is extirpated recently.

More than 9 methods of subsistant fishery apply in the peat swamps; scoop nets, gillnets, bamboo traps, eel traps, fish stakes, pole-and-lines etc. Over 33 species are economic important, 24 edible and 10 ornamental fishes.

Overfishing for aquarium trade is the main threat to fish diversity in the peat swamps, especially at the Toh Daeng Peat Swamp Wildlife Sanctuary.

พรุเป็นระบบนิเวศหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความเฉพาะตัวและสำคัญมากต่อความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยลักษณะของป่าดงดิบชื้นและบึงน้ำขัง อันมีสังคมพืชและชั้นอินทรีย์สารที่มีการสะสมมานานอย่างน้อยหนึ่งปี และมีความเฉพาะของพรรณพืช สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ที่อาศัยอยู่ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับคุณสมบัติเฉพาะนี้ เช่น สภาพน้ำที่ค่อนข้างเป็นกรดอินทรีย์สูง มีการแห้งและท่วมหลากตามฤดูกาล มีอินทรีย์สารจากการทับถมของพืชมาก แต่มีปริมาณของสัตว์หน้าดิน และแพลงก์ตอนน้อย

พื้นที่พรุที่เคยมีอยู่ในภูมิภาคนี้เคยครอบคลุมพื้นที่กว้างเกือบ 50 ล้านไร่ และเคยมีอยู่ในประเทศไทยกว่า 4 แสนไร่ ซึ่งส่วนมากอยู่ในภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงมา และกระจายอยู่ในภาคตะวันออก ภาคกลางบางแห่ง แต่ในปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณประโยชน์มากขึ้นจึงทำให้ป่าพรุดั้งเดิมเสื่อมสภาพไปจนเหลือเพียงไม่ถึง 6 หมื่นไร่ ของทั้งประเทศ และเหลือพรุดั้งเดิมเพียงแห่งเดียวคือ ป่าพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส และป่าพรุพื้นตัวที่พรุคันธูลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และป่าพรุซับจำปา จังหวัดลพบุรี นอกจากนี้เป็นเพียงหย่อมป่าพรุขนาดเล็กที่กระจายอยู่ในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด อย่างไรก็ตามป่าพรุที่ยังเหลืออยู่นี้เป็นแหล่งพันธุกรรมของปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ ปลาลอยขนาดเล็ก กุ้ง ปู ประมาณ 5 ชนิด และหอย 3 ชนิด

การศึกษาและรายงานเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของพรุในประเทศไทยยังมีไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของพรรณพืชและสัตว์ป่า เช่น โดย ธวัชชัยและชวลิต (2528) จำลอง (2534) พินิจและคณะ (2521) และพิชา (2539) ส่วนเรื่องเกี่ยวกับสัตว์น้ำและปลาในพรุนั้นมี ถวัลย์และคณะ (2528) และ วิทย์และคณะ (2533) รายงานชนิดปลาจากพรุโต๊ะแดง และพรุอื่นๆ ที่ใกล้เคียง พบรวม 56 ชนิด และ Sirimontaporn (1990) รายงานชนิดปลาที่พบในทะเลน้อย ทะเลสาบสงขลา และพรุที่ใกล้เคียงคือพรุควนเค็งพบปลาพรุ 2 ชนิด ในต่างประเทศที่มาเลเซีย สิงคโปร์ และบอร์เนียว มีรายงานเกี่ยวกับปลาที่พบในพื้นที่พรุและการอนุรักษ์โดย Inger & Chin (1962) Lim & Ng (1990 และ 1993) Johnson (1968) และ Ng *et. al.* (1992 และ 1994)

ระบบนิเวศทางน้ำในพรุแบ่งโดยวิทย์และคณะ (2533) ได้ 3 ถิ่นอาศัย คือ ลำคลองที่ไหลผ่านพรุและที่อยู่รอบพรุ แอ่งน้ำภายในพรุและใต้พรุ และ-

แหล่งน้ำที่อยู่รอบๆ หรือต่อเนื่องกับพรุ ระดับน้ำในพื้นที่พรุมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล ในฤดูฝนมีระดับสูงและท่วมต่อเนื่องกันไปตลอด และจะลดระดับลงในฤดูแล้งจนแห้งลงในบางแอ่ง แต่ก็ยังมีขังอยู่ภายใต้ชั้นอินทรีย์วัตถุ ซึ่งปลาชนิดต่างๆ ในพรุมีการเคลื่อนย้ายตามวัฏจักรของน้ำ

ปลาชนิดที่อยู่เฉพาะพื้นที่พรุจะพบอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำต่างๆ ในพรุและเมื่อน้ำแห้งก็รวมตัวกันอยู่ในแอ่งน้ำใต้พรุ รอเวลาที่น้ำมีระดับสูงขึ้นจึงออกมาหากินและสืบพันธุ์ในช่วงต้นฤดูฝน

ปลาชนิดที่พบทั่วไปสามารถปรับตัวในสภาพพรุได้จะพบในช่วงฤดูฝนที่น้ำหลาก เข้ามหากินหรือเลี้ยงตัวในพรุและกลับออกไปยังแหล่งน้ำภายนอกเมื่อระดับน้ำลดลง แต่ยังมีปลาบางชนิดที่อาศัยเฉพาะในพรุแต่สามารถปรับตัวอยู่ในถิ่นอาศัยนอกพรุหรือพรุที่เสื่อมโทรมได้ จึงสามารถพบปลาเหล่านี้ในบริเวณรอบนอกพรุ เช่น ปลาลำพัน *Clarias nieuhoffi* ปลาหมอช้างเหยียบพรุ *Pristolepis grootei* เป็นต้น

ความหลากหลายของปลาน้ำจืดในภาคใต้ของไทยนั้น มีรายงานอย่างน้อย 270 ชนิด (ชวลิต และคณะ, 2540) ในขณะที่พื้นที่พรุนี้ พบปลาได้อย่างน้อย 100 ชนิด หรือประมาณหนึ่งในสามของชนิดที่พบทั้งหมดของภาคใต้ และมีความจำเพาะ (stenotopic) อาศัยในพื้นที่พรุถึง 33 ชนิด ที่พบในประเทศไทย จากการศึกษาครั้งนี้ และถ้ารวมพรุของภูมิภาคนี้ จะพบปลาเฉพาะพรุได้ถึง 130 ชนิด (Ng, 1994)

ปัจจัยที่มีผลคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์น้ำในพื้นที่พรุได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพพรุ เช่น การบุกรุก การระบายน้ำออก ภาวะแล้งจัดที่ทำให้เกิดไฟป่า การใช้สารเคมีในไร่นารอบข้างพรุ ทำให้ปลาเกิดโรคระบาดในฤดูฝน และการจับปลามากเกินขนาด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับในพรุของมาเลเซีย และประเทศอื่นๆ ที่ทำให้ปลาชนิดที่มีความจำเพาะในถิ่นอาศัยแบบพรุ เป็นชนิดที่จะตกอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามหรือใกล้สูญพันธุ์ก่อนชนิดอื่นๆ โดยเฉพาะชนิดที่พบเฉพาะถิ่น (endemic species) ของคาบสมุทรมลายู

การจับปลาในพรุ นอกจากใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหารและปลาสวยงามแล้ว ปัจจุบันยังมีการรวบรวมปลาชนิดเล็กและลูกปลา เพื่อจำหน่ายเป็นปลาเหยื่อ จึงเป็นการสูญเสียทรัพยากรปลาได้อีกทางหนึ่ง

### การประมงในพื้นที่พรุของประเทศไทย

การที่พื้นที่พรุมีความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของพรรณปลาและสัตว์น้ำต่างๆ สูง จึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชุมชนในบริเวณรอบๆ ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเครื่องมือประมงพื้นบ้านทั้งขนาดเล็กและใหญ่ อย่างน้อย 9 วิธี เพื่อจับปลาเศรษฐกิจขึ้นมาใช้ประโยชน์ พบปลาเศรษฐกิจอย่างน้อย 33 ชนิด ที่ใช้เป็นอาหาร 24 ชนิด เช่น ปลาในวงศ์ปลาช่อน *Channa* spp. ปลาลำพัน ปลาไหล ปลาสลิด เป็นต้น และ 9 ชนิดที่จับ

เป็นปลาสวยงามเช่น ปลาชิวข้างขวาน *Trigonostigma heteromorpha* ปลาปล้องอ้อย *Pungio kuhli*, *P. myersi* ปลากระแต Chaca bankanensis ปลากระดี่มุก *Trichogaster leeri* ปลาข้างพระร่วง *Kryptopterus bicirrhis* ปลาผี *K. macrocephalus* เป็นต้น

ปลาที่เป็นชนิดต่างถิ่น (alien species) ที่พบในพื้นที่ป่าพรุ คือ ปลาตุ๊กบักอูย *Clarias gariepinus hybrid* และปลาที่มีการเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพคือ ปลาสลิด *Trichogaster pectoralis* ในโครงการศึกษาและพัฒนาพิภูลทองตามพระราชดำริ ที่บริเวณรอบพื้นที่พรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส

### การประมงพื้นบ้าน

โดยวิธีการและเครื่องมือประมงต่างๆ ได้แก่

**เบ็ดตง** ประกอบด้วยไม้ไผ่เหลา และสายเบ็ดใช้ปักตามริมน้ำเพื่อให้ปลามากินเหยื่อโดยที่ปลายสายเบ็ดจะถูกเกี่ยวกับร่องที่โคนคันเบ็ดเมื่อปลากินเหยื่อก็จะหลุดออกแล้วปลายคันเบ็ดจึงดีดกระตุกเกี่ยวปากไว้ ใช้จับปลา-สลาด ปลาช่อน ปลาตุ๊ก และปลาหมอ

**เบ็ดราว** เป็นเครื่องมือเบ็ดที่มีเบ็ดหลายตัว-ใน 1 ชุด โดยมีสายคร่าวที่ยาวได้ตั้งแต่ 50-200 เมตร มีทั้งชนิดที่เกี่ยวเหยื่อและไม่เกี่ยว แต่ที่ไม่ใช่เหยื่อมักมีจำนวนสายเบ็ดถี่มากกว่า ระยะของสายเบ็ดจึงมีตั้งแต่ 20-50 เซนติเมตร การใช้นั้นก็จะทิ้งขวางกระแสน้ำ-โดยผูกปลายด้านหนึ่งของสายคร่าวไว้กับเรือ-หลักใดๆ หรือไม้ผูกขวางลำน้ำไว้เลย และ-มีหุ่นลอยผูกไว้เป็นเครื่องหมายในบางช่วง โดยทิ้งไว้ราว 2-4 ชั่วโมง แล้วจึงกู้ขึ้นโดยใช้-เรือพายไปตามแนวสายเบ็ดคร่าว ปลาที่จับ-ได้มักมีขนาดใหญ่ เช่น ปลาช่อน ปลาชะโด ปลากรด



เบ็ดตง  
setting pole and line



ลอบจับปลาสวยงาม  
ornamental fish trap



ลอบจับปลาสวยงาม  
ornamental fish trap



ไซธนู  
arrow bamboo trap



ชอน  
ornamental fish trap



ฝือกและลอบตั้ง  
tence and bamboo trap



ฝือก  
tence



อีจู้และไซ  
eel trap and bamboo trap



ข่าย  
gillnet

**ไซและลอบ** เป็นเครื่องมือจักสานจากหวาย-หรือไม้ไผ่จักตอกประกอบกันเป็นรูปทรงยาว-ปลายเรียว มีช่องให้ปลาวายเข้า 2 ทาง คือตอนหัวกับด้านข้าง ช่องปลาเข้าจะมีเงาแสง-ทำด้วยไม้ไผ่ประกอบเป็นกรวยปากแคบเพื่อกันไม่ให้ปลาวายออกมา มักวางตาม-แหล่งน้ำไหลที่ตื้นๆ หรือริมหนองน้ำ ใช้ดัก-พวกปลาตุ๊ก ปลาช่อน ปลากระทิง และปลา-ขนาดเล็กอื่นๆ เพื่อขายเป็นปลาสวยงาม ไซ-และลอบนั้นมีหลายขนาดและรูปร่าง เช่น ไซจั่นหรือไซหนู ลอบนอน และลอบยืน ใช้-ประกอบกับฝือกกันเป็นช่องบังคับให้ปลาเข้า-ลอบ และซ้อนมีลักษณะเป็นไซทรงกระบอก-ยาวใช้ดักปลาช่อน

**ฝือกรั้ง** เป็นไม้ไผ่จักตอกที่นำมาผูกรวมกัน-เป็นแผงและทำช่องที่ด้านล่าง ไซวางดักตาม-ทางน้ำไหล เพื่อกันและล่อให้ปลากระโดดลงไป-ในช่อง จับได้ปลาสร้อย ปลาชิว และปลาหมอ

**ลัน และอีจู้** เป็นเครื่องมือขนาดเล็ก รูปร่าง-ทรงกระบอก ลันนั้นจะเป็นบ้องไม้ไผ่ ที่มีทาง-เข้าด้านเดียว แต่อีกปลายจะทำช่องแคบๆ ให้-กลิ้งของเหยื่อออกมาได้ อีจู้เป็นเครื่องมือ-จักสานไซได้โดยไม่ต้องใส่เหยื่อ เหยื่อมักเป็น-หอยโข่งเน่า, ปลาเน่า ทั้งสองอย่างนี้ใช้ดัก-ปลาไหลโดยเฉพาะ วางตามท้องนา หรือ-แหล่งน้ำตื้นๆ แล้วพรางด้วยใบไม้ กิ่งไม้ต่างๆ

**ข่าย หรืออวนติด** ประกอบด้วยวัสดุข่าย-เส้นเล็กที่เป็นพื้นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านบนมีฟุ้ง-ลอยเรียกลูกกะสงติดต่อกันเป็นระยะๆ ด้านล่าง-มีตะกั่วถ่วง ขายนั้นมีหลายขนาดแล้วแต่ปลา-ที่ต้องการจับ การใช้มีทั้งวางซึ่งตามแนวขวาง-ลำน้ำ หรือเลียบชายฝั่ง และวางโดยผูกกับเรือ-ให้ลอยตามน้ำเรียกข่ายลอย ไซจับปลาได้-ตั้งแต่ปลาเล็กๆ อย่างปลาแปบ ปลาตะเพียน-ได้จนถึงปลาขนาดใหญ่ เช่น ปลากด ทั้งนี้ก็-ขึ้นอยู่กับขนาดของตา และพื้นข่าย

 ความหลากหลายชนิดของปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทย

| วงศ์และชนิดของปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทย       | วงศ์      | ชนิด       |   |
|---|-----------|------------|---|
| วงศ์ปลาตะเพียน สร้อย ชิว<br>Family Cyprinidae   |           | 31         |    |
| กลุ่มปลาดุก กัด เนื้ออ่อน<br>Order Siluriformes | 6         | 21         |    |
| กลุ่มปลาหมอ กัด กระดี่<br>Suborder Anabantoidei | 4         | 13         |    |
| วงศ์ปลาช่อน<br>Family Channidae                 |           | 5          |   |
| กลุ่มปลาอื่นๆ รวม                               | 17        | 30         |  |
| <b>รวม</b>                                      | <b>29</b> | <b>100</b> |   |

| ประเภทตามถิ่นอาศัยของปลาในพื้นที่พรุ                | ชนิด       |
|---|------------|
| ชนิดที่พบเฉพาะพื้นที่พรุ (stenotopic)               | 33         |
| ชนิดอื่นๆ ที่ปรับตัวได้ในพื้นที่พรุ (peat adaptive) | 67         |
| <b>รวม</b>  | <b>100</b> |

| สถานภาพของปลาในพื้นที่พรุ   | ชนิด    |
|---|---------|
| ชนิดที่คาดว่าจะพบในประเทศไทย  | 2       |
| ปลาเศรษฐกิจ   | 33      |
|  อาหาร     | 24 ชนิด |
|  ปลาสวยงาม | 10 ชนิด |
| ชนิดที่ใกล้สูญพันธุ์และถูกคุกคาม  | 9       |

พรรณปลาน้ำจืดของประเทศไทยนั้น พบแล้วประมาณ 720 ชนิด จาก 56 วงศ์ หลังจากที่เรารายงานไว้ 573 ชนิด โดย ซวลิตและคณะ (2540) ปลาที่พบในพื้นที่พรุของประเทศไทยนี้มีความหลากหลายมากที่สุดคือ ในบริเวณพรุโต๊ะแดง พบอย่างน้อย 95 ชนิด ที่พรุคันธุลีพบอย่างน้อย 32 ชนิด และพรุซำป่าพบเพียง 7 ชนิด

ชนิดที่อยู่ในสถานะถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์ 9 ชนิด ได้แก่ ปลาตะพัด *Scleropages formosus* ซึ่งเคยมีรายงานพบที่พรุโต๊ะพราน จังหวัดปัตตานี ปลาชิวหนุ *Boraras urophthalmiodes* ปลาชะโอน *Ompok hypophthalmus* ปลาหนวดแมว *O. eugeniatus* ปลาขยุยพรุ *Parakysis verrucosus* ปลากระเมะ *Chaca bankanensis* ปลาลำพัน *Clarias nieuhoffi* ปลากัดน้ำแดง *Betta pi* และปลากะตึก *Trichogaster leeri* (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2538)

พรรณปลาที่พบในพื้นที่พรุนี้เป็นชนิดที่พบเฉพาะพรุ 33 ชนิด เช่น ปลากระเมะ *Chaca bankanensis* ปลาช่อนเข็ม *Luciocephalus pulcher* ปลาชิวเพชรน้อย *Boraras maculatus* เป็นต้น นอกจากนี้เป็นชนิดที่อาศัยในแหล่งน้ำทั่วไปแต่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพพื้นที่พรุและแหล่งน้ำรอบข้างได้ดีพบ 67 ชนิด เช่น ปลาสลาด *Notopterus notopterus* ปลาไล่ต้นตาแดง *Cyclocheilichthys apogon* ปลากระทุงเหว *Xenentodon cancilla* ปลาสลิด *Trichogaster pectoralis* เป็นต้น

ปลาพรุที่สามารถปรับตัวได้ในพื้นที่ที่เปลี่ยนสภาพมี 3 ชนิดคือ ปลาลำพัน *Clarias nieuhoffi* ปลาชิวแถบเหลือง *Rasbora pauciperforata* และปลาหมอช้างเหยียบพรุ *Pristolepis grootei* ทั้งหมดนี้พบรวม 29 วงศ์ 100 ชนิด เป็นวงศ์ปลาตะเพียน สร้อย ชิว (Cyprinidae) มากที่สุดคือ 31 ชนิด กลุ่มปลาดุก กด เนื้ออ่อน (catfishes) พบ 6

วงศ์ 21 ชนิด กลุ่มปลาหมอ กัด กระตี่ รวม 4 วงศ์ 13 ชนิด และวงศ์-ปลาช่อน (Channidae) และอื่นๆ รวม 18 วงศ์ 30 ชนิด มี 2 ชนิดที่คาดว่าเคยมีหรือน่าจะพบคือ ปลาแขยงแคระ *Hyalobagrus ornatus* และปลาดุกแคระ *Encheloclarias keliloides* ซึ่งพบทั่วไปในพื้นที่พรุ-ของประเทศไทยมาเลเซีย

ในคู่มือนี้จะกล่าวถึงชนิดที่พบในพื้นที่พรุ โดยแบ่งตามการจำแนกเป็นวงศ์ (Family) สกุล ชนิด ตามระบบอนุกรมวิธานปลาของ Nelson (1994) พร้อมภาพประกอบ และชื่อพื้นเมืองคือ ไทยภาคใต้ และยาวิ ของปลา 29 วงศ์ 100 ชนิด ดังต่อไปนี้



พรรณปลาในพื้นที่พรุของประเทศไทย

**PEAT SWAMP FISHES OF THAILAND**

## ตะพัด, หางเข้, อีแกกือซอ *Scleropages formosus*



(ปลาจากประเทศไทยและจีน)

**วงศ์ปลาตะพัด (Family Osteoglossidae)** เป็นปลาน้ำจืดโบราณมีรูปร่างแบนข้าง ส่วนหัวโต ปากกว้างเกล็ดใหญ่ มีฟันบนขากรรไกร และบนลิ้น ได้คางมีแผ่นกระดูกบางๆ 1 ชิ้น เป็นวงศ์ปลาที่โบราณ พบตั้งแต่ทวีปแอฟริกา อเมริกาใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถึงออสเตรเลียตอนเหนือ พบรวม 6 ชนิด ในประเทศไทยพบ 1 ชนิด คือ

### ตะพัด, หางเข้, อีแกกือซอ

#### *Scleropages formosus*

มีเกล็ดขนาดใหญ่ จำนวนไม่เกิน 24 เกล็ดในแนวเส้นข้างตัว มักมีสีของลำตัวและครีบเรียบ อาจมีจุดประในบางตัว มีสีตั้งแต่เงินขาว เหลืองอ่อน ถึงส้มแดง พบขนาดใหญ่สุด 70 เซนติเมตร อาศัยเฉพาะลำธารในป่าดงดิบ พบตั้งแต่พม่าตอนล่าง ภาคใต้ของไทยตั้งแต่แม่น้ำตาปี ถึงสุมาตราและบอร์เนียว และพบในภาคตะวันออกเฉียงใต้จังหวัดตราด ถึงแม่น้ำในชายฝั่งของกัมพูชาและปากแม่น้ำโขงในเวียดนาม ในพื้นที่พุกะเคยมีคำบอกเล่าว่าพบที่พุกะเตะพราน จังหวัดปัตตานี และพุกะไม้อ่าว จังหวัดภูเก็ต กินแมลงเป็นอาหารหลักและสัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็ก เช่น กบ เขียด วางไข่โดยตัวผู้ม้วนไข่ในปากไข่มีขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร ใช้เวลาเป็นเดือนจึงฟักเป็นตัว และเลี้ยงตัวอ่อนในปากอีกประมาณ 2-3 เดือนจึงเป็นตัวเต็มวัย มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered) ในประเทศไทย (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม 2540) สูญพันธุ์

แล้วจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาเหตุการคุกคามคือ การจับมากเกินไป และการสูญเสียถิ่นอาศัยที่เป็นลำธารในป่าดงดิบราบต่ำ อยู่ในบัญชีรายชื่อ CITES Appendix I และเป็นสัตว์น้ำคุ้มครองตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ปี 2535 และ พ.ร.บ. การประมง เป็นปลาสวยงามที่มีราคาสูง นิยมเลี้ยงมากในหมู่ชนเชื้อสายจีน ในชื่อของ "ปลามังกร Dragon fish" (ชวลิตและคณะ 2543)

The primitive fish with oblong-compressed body; large scales; large superior mouth and a pair of cirri on mandible tip. Paired fins falcated, caudal fin rounded. Body silvery gray with greenish sheen, some fish with brown spots on fins and body. Attains 70 cm. Inhabits forest covered streams including peat adjacent areas. Mouth brooder, take around 3 months for free swimming fries. Feed mainly on larger insect and small vertebrates. Extirpated from most of its range in Thailand, including peat areas in Pattani and Phuket. Endangered species with highly demanded from aquarium trades, although enlisted in CITES and Thai legally protected species.

## สลัด, อีแกช็อลละ *Notopterus notopterus*



**วงศ์ปลากทราย (Family Notopteridae)** เป็นปลาที่ค่อนข้างโบราณ เพราะมีลักษณะคล้ายกับปลาดีกดาบรรพที่สูญพันธุ์ไปแล้วบางชนิด มีรูปร่างแบนข้างมาก เรียวไปทางด้านท้าย ครีบหลังอันเล็ก ครีบกันและครีบหางยาวติดต่อกัน มันจึงใช้ครีบกันอันยาวนี้โบกพลิวในการว่ายน้ำ ครีบท้องเล็กมาก ปากกว้าง มีเกล็ดเล็กละเอียด เวลาวางไข่ตัวผู้และตัวเมียช่วยกันดูแล โดยวางไข่ติดกับตอไม้ แล้วจะเลี้ยงลูกจนเติบโตพอที่จะช่วยตนเองได้จึงแยกออกไป เป็นปลากินเนื้อ พบทั้งหมด 5 ชนิด ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอินเดีย พบในประเทศไทย 4 ชนิด (Roberts, 1992) และที่พบในพื้นที่พรุ 1 ชนิดคือ

### สลัด, อีแกช็อลละ

#### *Notopterus notopterus*

มีปากที่กว้างไม่เกินขอบหลังของลูกตา พื้นลำตัวมีสีเขียว ยกเว้นปลาวัยอ่อนจะมีลายบั้ง มีขนาดใหญ่สุด 40 เซนติเมตร พบทั่วไป 20-25 เซนติเมตร พบทั่วไปในทุกแม่น้ำและแหล่งน้ำที่สะอาด เป็นปลาที่ค่อนข้างหาง่าย พบในทุกภาคของไทย มักอยู่รวมเป็นฝูงใหญ่ๆ กินลูกกุ้ง ปลาเล็กเป็นอาหาร จับได้ด้วยวิธีต่างๆ กัน ตั้งแต่แหทอด อวน ข่ายต่างๆ ยอยก เบ็ดปัก ลอบ ไซ นับเป็นปลาที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งเพราะถูกนำไปแปรรูปทำอาหารต่างๆ พบตั้งแต่อินเดียจนถึงบอร์เนียว

The smallest of featherback species with shorter jaws, extended only posterior border of eye; small scales. Body with plain silvery gray, but juveniles with dark striae. Attains 40 cm, commonly seen 20–25 cm. Inhabit all types of habitat throughout South and Southeast Asia to Borneo and Sumatra (Roberts, 1992). Of high economic important food fish in this region, taken by all types of small-scale fishing gears.

## ซีวแก้ว, อีแกบีลีย์ *Clupeichthys perakensis*



**วงศ์ปลาหลังเขียว (Family Clupeidae)** มีลักษณะที่สำคัญคือ มีลำตัวแบนข้าง ริมฝีปากบนเป็นแผ่นกระดูกบาง ปากอยู่ตอนปลายสุดของหัวเป็นส่วนมาก มีฟันซี่เล็กละเอียด หรืออาจไม่มีในบางชนิด มีเกล็ดบางแบบขอบเรียบ ปกคลุมทั่วตัว ครีบมีขนาดเล็ก ไม่มีก้านครีบแข็ง ครีบหางมักเว้าลึก ส่วนมากมักมีเกล็ดที่ด้านหลังเป็นสันคม มักมีสีตัวเป็นสีเงิน และสีด้านหลังเป็นสีเขียวเรื่อ จึงเป็นที่มาของชื่อ อาศัยในทะเลเป็นส่วนมากแต่ก็พบในน้ำจืดหลายชนิด ที่พบในพื้นที่พรุของไทย 1 ชนิด คือ

### ซีวแก้ว, อีแกบีลีย์

#### *Clupeichthys perakensis*

มีส่วนหัวค่อนข้างโต ปากกว้างและมีเขี้ยวขนาดเล็ก เกล็ดบางหลุดร่วงง่าย ครีบท้องอยู่ตรงกับครีบหลัง ครีบกันมีสองตอน ตอนหน้ายาว ตอนท้ายเป็นครีบสั้นๆ มีก้านครีบ 2 ก้าน แยกออกมา รูปร่างคล้ายปลาชีวแต่ตัวใสกว่า และด้านหลังมีเกล็ดเป็นสัน ตัวมีสีนวลใส เกล็ดมีสีเงินวาว หัวมีสีเหลืองอ่อนที่ด้านบน ครีบใส ขนาดใหญ่สุด 4 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงเล็กๆ ในแม่น้ำและคลองตามธรรมชาติ พบในลำคลองที่ออกจากพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส และแม่น้ำใกล้เคียง จนถึงแม่น้ำเปรักของมาเลเซีย (Whitehead, 1985) กินแมลงและแพลงค์ตอนสัตว์

A small sprat with large head; large mouth with minute teeth; deciduous scales. The last two ray of anal fin separated. Body semi-translucent with silver stripe along midbody. Attains 4 cm. Inhabits rivers and canals including peat tributaries. Common in Malay Peninsula to Perak River (Whitehead, 1985). Feeding mainly on zooplankton and insect.

## แปบหางดอก, อาเนาะซูลูแวบลู *Parachela maculicauda*



**วงศ์ปลาตะเพียน, สร้อย และชีว (Family Cyprinidae)** เป็นวงศ์ที่มีจำนวนชนิดมากที่สุดในการจำแนกของไทย และมีความหลากหลายชนิดเป็นอันดับสามของวงศ์ปลาในโลกร มีลักษณะสำคัญคือ ไม่มีฟันที่ริมฝีปาก แต่มีฟันซี่ใหญ่อยู่ในลำคอ เกือบเป็นแบบขอบเรียบ, บาง ครีบเป็นก้านครีบอ่อน ครีบหางเป็นแฉกเว้าส่วนมาก ครีบท้องตั้งอยู่ก่อนมาตอนกลางของลำตัวด้านท้อง รูปร่างลำตัวมักแบนข้าง หรือเป็นแบบปลาตะเพียนที่เรารู้จักดี แต่ก็มีบางชนิดลำตัวค่อนข้างกลม อาศัยเฉพาะในน้ำจืด เป็นปลากินพืชโดยส่วนมาก แต่ก็พบหลายชนิดกินเนื้อหรือแพลงก์ตอน ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะคล้ายกันมาก พบในเขตร้อน, เขตอบอุ่น และเขตหนาวเกือบทั่วโลก มี 31 ชนิดที่พบในพื้นที่พรุ ได้แก่

### แปบหางดอก, อาเนาะซูลูแวบลู

#### *Parachela maculicauda*

ลำตัวแบนข้างมาก ส่วนหัวเล็ก ตาโต ครีบออกยาวเลยครีบท้อง ครีบท้องอันเล็ก ครีบหางเว้าตื้น เกือบเล็กมากและหลุดง่าย หัวมีสีเงินตัวใส เกือบมีสีเงินวาวจางๆ ครีบใส สีเหลืองอ่อน ครีบหางมีแต้มคล้ำที่ตอนปลายของทั้งสองซีก ขนาดใหญ่สุด 6 เซนติเมตร พบทั่วไป 4 เซนติเมตร กินแพลงก์ตอนสัตว์ อาศัยเป็นฝูงเล็กๆ ในแหล่งน้ำนิ่ง และแม่น้ำ พบตั้งแต่ลุ่มน้ำแม่กลองถึงแม่น้ำโขง ภาคตะวันออกและภาคใต้ของไทย พบบ่อยในพื้นที่พรุ

Body compressed with keeled belly; epaxial musculature reaching interorbital space; pectoral fin beyond the small pelvic fins. Body semi-translucent; scales silvery gray; fins hyaline, caudal fin pale yellow with subterminal dark blotch on each lobe. Attains 6 cm. Plankton feeder; inhabits lowland rivers and swamps in small groups. Occurred throughout central Thailand to peninsular Malaysia.

## แปบบาง, ชูลูแวนูลู *Parachela siamensis*



### แปบบาง, ชูลูแวนูลู

#### *Parachela siamensis*

มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับปลาแปบ *P. oxygastroides* แต่ลำตัวสั้นกว่าและมีเกล็ดบนแนวเส้นข้างตัวน้อยกว่าประมาณ 39-40 เกล็ด ตัวมีสีเงินวาวอมเหลืองอ่อน ครีบใส ครีบหางมีแต้มสีคล้ำที่ปลายครีบ ทั้ง 2 ซีก พบใหญ่สุด 15 เซนติเมตร ขนาดที่พบประมาณ 8 เซนติเมตร อาศัยในแม่น้ำและแหล่งน้ำหลากของภาคกลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบเป็นจำนวนมากในลำคลองรอบพรุโต๊ะแดง

A deep, compressed abramine with large scales, 39–40 lateral line scales. Body silvery with yellowish hue; fins hyaline, caudal fin with dark marginal spots. Attains 15 cm, commonly seen 8 cm. Inhabits lowland rivers, including streams adjacent to the peat areas. Known from the Mekong, Chao Phraya basins to Malay Peninsula.

## แปบบาง, ชูลูแวบูล *Parachela oxygastroides*



### แปบบาง, ชูลูแวบูล

#### *Parachela oxygastroides*

มีลักษณะลำตัวคล้ายกับ *P. siamensis* แต่มีความลึกลำตัวมากกว่า ลำตัวแบนข้าง ส่วนหัวเล็ก ตาโต ครีบออกยาวถึงครีบหลัง ลำตัวสั้นเล็ก เกล็ดเล็ก เส้นข้างลำตัวเป็นแนวสีคล้ำ ครีบหลังตั้งอยู่ตรงกับตอนต้นของครีบกัน ครีบหางเว้าลึก ตัวมีสีเงินวาว ครีบออกมีขอบคล้ำ ขนาดพบใหญ่สุดถึง 15 เซนติเมตร พบทั่วไป 10 เซนติเมตร อาศัยในแม่น้ำและลำธาร รวมทั้งบริเวณรอบพรุและที่ราบน้ำท่วมขัง พบในลุ่มแม่น้ำโขงถึงภาคใต้ของไทยและมาเลเซีย

Body deeply compressed, similar to *P. siamensis* but deeper body and dorsal fin origin above anterior half of anal fin. Body silvery, lateral line with dark outline on first few lateral caudal: pectoral fin with dark distal margin: caudal fin with dark hue on tip and margin: fins hyaline. Attains 15 cm, commonly seen 10 cm. Inhabits rivers and lowland wetlands including peat canals from Malay to peninsular Thailand.

## แปบยาว, ชูลูแวนบูล *Oxygaster anomalura*



### แปบยาว, ชูลูแวนบูล

#### *Oxygaster anomalura*

รูปร่างยาวเรียว แบนข้างมาก ท้องเป็นสันบาง หัวเล็ก ตาโต ปากเขี้ยวเล็กน้อย ครีบอกสั้น ครีบก้นยาว ครีบหางเว้าลึก ด้านหลังเกล็ดเล็ก ด้านข้างและด้านท้องเกล็ดใหญ่กว่า ก้ามเนื้อส่วนท้ายทอยเริ่มจากบริเวณหลังตา เส้นข้างตัวต่อเนื่องกัน ตัวมีสีเทาเงิน ด้านหลังสีคล้ำ มีแถบคล้ำพาดกลางลำตัวจนถึงครีบก้น และยังมีอีกแถบพาดครีบก้นครึ่งล่าง ครีบใส ขนาดพบใหญ่สุด 15 เซนติเมตร พบทั่วไป 10 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงเล็กในแหล่งน้ำหลากและแม่น้ำและลำคลองในพรุ พบตั้งแต่ลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึงมาเลเซียและบอร์เนียว

Body compressed, elongated with keeled belly. Mouth superiorly oblique. Pectoral fin reaching pelvis; Anal fin base long. Scales small, 49–57 lateral rows. Dorsal musculature reaching eye. Body silvery grey with dark mid-body stripe; caudal fin with submarginal stripes. Attains 15 cm. Inhabits lowland rivers of southeastern Thailand to the Mekong Delta and Malay Peninsula to Borneo.

## ชีวไบไฟ้แถบขาว, อาเนาะซูลูแวนบูล *Danio tweedei*



### ชีวไบไฟ้แถบขาว, อาเนาะซูลูแวนบูล

#### *Danio tweedei*

มีรูปร่างแบนข้าง หัวเล็ก ปากกว้าง มีหนวดที่ริมฝีปาก 2 คู่ คู่ที่ซ้ากรรไกรบนยาวมากกว่าความยาวของหัว เกล็ดใหญ่ ครีบหลังอยู่ค่อนข้างไปทางด้านท้าย ครีบกันยาว ครีบหางเว้าตื้น หัวมีสีเงินที่ด้านข้างแก้ม ด้านบนมีสีคล้ำ ตัวมีสีคล้าอมน้ำเงิน และด้านท้องสีส้ม หรือเหลือง มีแถบสีส้มคาดที่ตอนกลางลำตัว ตั้งแต่หน้าครีบหลังถึงโคนหาง ครีบมีสีน้ำเงินคล้ามีแถบสีส้มที่ขอบ ครีบท้องสีส้ม ขนาดใหญ่สุด 5 เซนติเมตร พบอาศัยตั้งแต่บริเวณน้ำตก ลำธาร จนถึงพรุ พบทั่วไปในภาคใต้ของไทยจนถึงมาเลเซีย กินแมลงน้ำขนาดเล็กและแพลงค์ตอน วางไข่ครั้งละ 50-150 ฟอง โดยปล่อยให้ติดกับใบไม้ที่อยู่พ้นท้องน้ำ นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม

Small danio with long maxillary barbels; rounded belly; completed lateral line. Body dark blue dorsum with orange lateral stripe, belly yellow, fins with orange margin. Attains 5 cm. Inhabits hillstreams to lowland backwaters from southeast to peninsular Thailand and Malaysia. Popular aquarium fish.

## ซีพหวัด, อาเนาะซูลูแเว *Esomus metallicus*



### ซีพหวัด, อาเนาะซูลูแเว

#### *Esomus metallicus*

เป็นปลาซีพขนาดกลาง มีรูปร่างทรงกระบอกแบนข้างเล็กน้อย ปากกว้าง มีหนวด 2 คู่ คู่บนขากรรไกรยาวถึงโคนหาง ครีบอกใหญ่ ดูคล้ายปัก เกล็ดใหญ่ ครีบหลังค่อนข้างด้านหลัง ครีบหางเว้าลึก คอดหางค่อนข้างเรียว ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนหรือเหลืองทอง มีแถบสีคล้ำพาดขวางกลาง ลำตัวตามยาวตั้งแต่หลังช่องเหงือกถึงโคนหาง ครีบใส ขนาดพบใหญ่สุด 7 เซนติเมตร พบทั่วไปขนาด 5 เซนติเมตร อาศัยอยู่เป็นฝูงใหญ่ ชอบว่ายขึ้น-ผิวน้ำ กินแมลงและแพลงค์ตอน พบในแหล่งน้ำนิ่งทั่วไป และแม่น้ำทั่วทุกภาค ยกเว้นแม่น้ำสาละวิน มักถูกจับได้ร่วมกับปลาเล็กอื่นๆ หรือกุ้งฝอย

Elongated-oblong minnow with long maxillary barbels, reaching anal base; large pectoral fin and dorsal fin originated posteriorly; large scales. Body olive or yellowish brown dorsally with dark midbody stripe; fins pale hyaline brown. Attains 7 cm, commonly 5 cm. Diet consists of zooplankton and insect. Inhabits rivers and swamps throughout the Southeast Asia.

# ชิวข้างขวาน, มะลิ, สะเต็น, อีแกบุงโงะมาแจ

## *Trigonostigma heteromorpha*



### ชิวข้างขวาน, มะลิ, สะเต็น, อีแกบุงโงะมาแจ

#### *Trigonostigma heteromorpha*

เคยจัดอยู่สกุลปลาชิว *Rasbora* แต่ Kottelat & Witte (1999) ได้จำแนกออกเป็นสกุลใหม่จากลักษณะของรูปร่าง ลำตัวและรูปแบบของสีที่มีความเฉพาะตัว คือ มีรูปร่างแบนข้างกว่าปลาชิวทั่วไป ส่วนหัวโต ตาโต ปากเล็กและไม่มีหนวด ครีบหลังตั้งอยู่กึ่งกลางลำตัว ครีบหางเว้าลึก ตัวมีสีส้มแดงเหลือบชมพูหรือม่วง ที่ตอนกลางลำตัวจนถึงโคนหางมีแต้มสีดำรูปสามเหลี่ยม ครีบใสมีแถบสีชมพูหรือแต้มสีส้ม ขนาดพบใหญ่สุด 3.5 เซนติเมตร พบเฉพาะในแหล่งน้ำของพรุดั้งเดิม อาศัยเป็นฝูงใหญ่กว่า 100 ตัวขึ้นไป ในประเทศไทยพบเฉพาะในที่พรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส ลงไปถึงสุมาตรา วางไข่โดยให้ติดกับบริเวณใต้ใบของพืชน้ำ ครั้งละ 50-100 ฟอง ซึ่งมีความแตกต่างจากปลาชิวทั่วไป เป็นปลาสวยงามที่นิยมเลี้ยงและมีการจับเพื่อส่งออกไปในตลาดต่างประเทศปีละหลายแสนตัว โดยมีการรวบรวมเป็นอาชีพในบริเวณรอบๆ พรุโต๊ะแดง

Previously known as 'Rasbora' but revised as separated genus by Kottelat & Witte (1999). Body short compressed with triangle dark pattern on flank; large eyes. Body iridescent red or orange with pink hue; fins hyaline with reddish blotch on dorsal fin. Attains 3.5 cm. Inhabits primary peat swamps in larger than 100 fish. Globally popular aquarium fish from the Malay Peninsula to Sumatra. In Thailand, known only from the Toh Daeng Peat.

## ซีฟอม, อาเนาะซูลูเว *Rasbora agilis*



### ซีฟอม, อาเนาะซูลูเว

#### *Rasbora agilis*

เป็นปลาชนิดที่มีรูปร่างลำตัวเรียวยาวที่สุดในสกุล มีส่วนหัวยาว ตาโต ปากค่อนข้างกว้าง เกล็ดใหญ่ มีครีบหลัง ครีบกัน เรียวยาว ครีบหางเว้าลึก คอดหางเรียว ตัวและหัวด้านบนมีสีเหลืองอ่อนอมน้ำตาล มีแถบสีดำพาดตั้งแต่จะงอยปากถึงครีบหาง หัวด้านล่างและท้องมีสีเงินวาว ครีบใส ครีบหลังมีแต้มสีแดงหรือส้มเรื่อ ครีบหางมีขอบสีเหลืองอ่อน ขนาดใหญ่สุด 5 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงใหญ่ในลำคลองและแอ่งน้ำของพรุดั้งเดิม ในประเทศไทยพบเฉพาะที่พรุโต๊ะแดงและพบในพรุของมาเลเซียถึงบอร์เนียวและสุมาตรา ถูกรวบรวมเป็นปลาสวยงามเช่นกันแต่เลี้ยงได้ยากกว่าปลาซีฟอซังขวาน

A slender rasborine with elongated snout, large eyes. Fins large, elongated; scales large. Body yellowish brown dorsally with dark, wide midbody stripe; paler ventrally; fins hyaline. Attains 5 cm. Restrict to peat habitats from Malay Peninsula to Borneo.

## ชีวแถบเหลือง, อาเนาะซูลูแเว *Rasbora pauciperforata*



### ชีวแถบเหลือง, อาเนาะซูลูแเว

#### *Rasbora pauciperforata*

มีรูปร่างลำตัวคล้ายกับปลาชีวพอมแต่บ้องสั้นกว่า เกล็ดใหญ่ ครีบหลังและครีบกันสั้นกว่าของปลาชีวพอม หัวและตัวมีสีเหลืองและมีแถบสีทองกับสีดำพาดตั้งแต่ส่วนท้ายของหัวด้านบนโดยแถบสีทองอยู่ด้านบน พาดกลางลำตัวมาจนถึงโคนครีบหาง ท้องและแก้มสีเงินขาว ด้านล่างลำตัวสีจาง ครีบใส ครีบหลังและครีบหางมีสีเหลืองทอง ขนาดพบใหญ่สุด 5 เซนติเมตร อยู่เป็นฝูงเล็กประมาณ 30-100 ตัว ในลำคลองรอบพรุและด้านนอกพรุ รวมถึงพื้นที่พรุที่กำลังฟื้นตัว พบที่พรุคันธูลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และพรุโต๊ะแดง จนถึงประเทศมาเลเซีย พบในตลาดปลาสวยงามบางครั้ง

Similar to *R. agilis* but less slender body, shorter fins. Body yellowish brown with iridescent yellow or orange and dark midbody stripes; fins hyaline or golden brown. Attains 5 cm. Inhabits peats and secondary peat forest streams. Known from Kanthuli and the Toh Daeng Peats to Malay Peninsula.

## ซิวควาย, อีแกชูลูเว *Rasbora sumatrana*



### ซิวควาย, อีแกชูลูเว

#### *Rasbora sumatrana*

ลำตัวทรงกระบอกเรียวยาว เกือบค่อนข้างใหญ่ ครีบหลังอยู่กึ่งกลางลำตัว หัวและตัวมีสีน้ำตาลอ่อนอมเหลืองทอง ข้างแก้มและด้านท้องสีเงิน ที่ขอบเกล็ดมีประสีคล้ำ มีแถบสีดำพาดตั้งแต่เหนือครีบอก ไปถึงโคนครีบหาง และตอนปลาย แถบกว้างออกเป็นแต้ม ครีบสีเหลืองอ่อน ครีบหางอาจมีขอบสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 10 เซนติเมตร อยู่เป็นฝูงเล็ก 10-50 ตัว อาศัยในลำธารและน้ำตก ตั้งแต่บนต้นน้ำจนถึงลำคลองรอบพรุและที่ลุ่มต่ำพบทั่วไปในภาคใต้ของไทยถึงมาเลเซีย สุมาตรา และบอร์เนียว

An oblongated minnow with wide midbody stripe ending in a triangular precaudal spot. Olive brown dorsally; pale ventrally. Fins hyaline yellow; scale margins outlined by reticulated dark pattern. Attains 10 cm. Inhabits hill streams to lowland peats throughout peninsular Thailand to Sumatra.

## ชิวควาย, อีแกชูลูแวน *Rasbora myersi*



### ชิวควาย, อีแกชูลูแวน

#### *Rasbora myersi*

ลำตัวยาวกว่าชิวสุมาตรา เส้นข้างตัวอยู่ค่อนข้างต่ำไปทางกลางลำตัวโดยมีแถบเกล็ดจากด้านท้องไปถึงเกล็ดเส้นข้างตัว 3 แถว ตัวและหัวมีสีเทาเงิน ด้านหลังเหลืองอ่อน ด้านท้องสีจาง ครีบท้องมีสีเหลืองอ่อน ครีบอื่นๆ สีจาง ครีบท้องมีสีเหลืองอ่อนอมเทา ขอบมีสีคล้ำ ขนาดพบใหญ่สุด 10 เซนติเมตร อาศัยในแม่น้ำและลำธารเกือบทุกภาคของไทยในลุ่มน้ำโขง เจ้าพระยา ภาคตะวันออกและภาคใต้ถึงบอร์เนียว ในพื้นที่พรุพบปลาชนิดนี้ในลำคลองที่อยู่รอบพรุ และผ่านพรุ

Body elongated; lateral line close to midbody, at least 3 rows of scales from mid-ventral scales in front of the pelvic fin. Body silvery grey, yellow dorsally. Fins yellowish hyaline, caudal fin pale yellow or gray with dark margin. Attains 10 cm. Inhabits streams and rivers including peat areas throughout Malay Peninsula.

## ชีวทางดอก, อีแกชูลูเว *Rabora (cf.) caudimaculata*



### ชีวทางดอก, อีแกชูลูเว

#### *Rabora (cf.) caudimaculata*

ลักษณะคล้ายปลาชิวควาย ส่วยหัวค่อนข้างยาว เกล็ดใหญ่ เส้นข้างตัวสมบูรณ์และค่อนข้างต่ำ ใกล้กับด้านท้อง ครีบหางเว้าลึก ตัวและหัวสีเงินวาว ด้านบนมีสีน้ำตาลอ่อนอมเหลือง ขอบเกล็ดมีสีคล้ำตลอดทั่วตัว ครีบหลังสีเหลืองอ่อน มีแต้มสีจางที่ขอบด้านบน ครีบอื่นๆ สีจาง ครีบหางสีเหลืองสด โดยเฉพาะตอนปลายมีแต้มสีเหลืองสดและแต้มสีคล้ำทั้ง 2 ซีก ขอบครีบหางมีสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 12 เซนติเมตร อยู่เป็นฝูงใหญ่ 30-100 ตัว พบในลำธาร ตั้งแต่บนเขาถึงที่ราบต่ำตลอดจนลำคลองที่ผ่านและอยู่รอบๆ พรุ พบเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่แม่น้ำตาปีลงมา (ทรงพรพรณ และคณะ 2529) ชนิดนี้อาจเป็นคนละชนิดกับ *R. caudimaculata* ที่พบในมาเลเซียและบอร์เนียว (Brittan, 1954) ซึ่งมีครีบเป็นสีแดงและรูปแบบของแต้มด้านบนครีบหางต่างกัน

Body shape is similar to *R. myersi* but lateral line low profile. Body silvery because with reticulated-dark pattern outline of scale margins. Dorsal fin yellowish hyaline with dark blotch at the tip; caudal fin bright yellow with dark marginal blotches. Attains to 12 cm. Inhabits streams to peat area of peninsular Thailand. Closely similar to *R. caudimaculata* of Sundaland, that have reddish caudal fin with sub marginal dark blotches (Brittan, 1954)

## ชีวทอง, อีแกชูลูเว *Rasbora einthoveni*



### ชีวทอง, อีแกชูลูเว

#### *Rasbora einthoveni*

เป็นปลาชีวที่พบเฉพาะในพื้นที่พรุดั้งเดิม มีรูปร่างทรงกระบอกเรียว แบนข้างเล็กน้อย ครีบหลังตั้งอยู่กึ่งกลางลำตัว ครีบหางเว้าลึก เส้นข้างตัวไม่สมบูรณ์มีถึงเพียงบริเวณหน้าครีบกัน ตัวมีสีส้มอมทอง เกล็ดสีเงินวาว มีแถบดำพาดตั้งแต่จะงอยปากไปถึงขอบครีบหางตอนกลาง แถบมีขนาดใหญ่ในตอนท้ายลำตัว ครีบสีส้มทอง ครีบหลังมีแถบสีคล้ำหรือเรือที่ขอบบน ปลายครีบสีจาง ครีบหางสีส้มสด ครีบกันมีขลิบสีคล้ำ ขนาดพบใหญ่สุด 8 เซนติเมตร พบในลำธารและแอ่งน้ำของพรุโต๊ะแดงจนถึงพรุในมาเลเซียและสุมาตรา บอร์เนียว พบถูกนำมาขายในตลาดปลาสวยงามบางครั้ง

A peat restrictive species; lateral line in Primary complete, reaching only with above anal fin. Body golden orange with silvery scales; lateral stripe dark, from snout to mid caudal fork, widen posteriorly. Dorsal fin with submarginal dark stripe; caudal fin reddish orange. Attains to 8 cm. Known from Toh Daeng Peat through Borneo. Uncommonly seen in aquarium trade.

## ชิวกันดำ, อีแกชูลูแวน *Rasbora bankanensis*



### ชิวกันดำ, อีแกชูลูแวน

#### *Rasbora bankanensis*

ลำตัวสั้นกว่าปลาชิวควาย หัวโต ตาโต เกล็ดใหญ่ เส้นข้างตัวสมบูรณ์ ตัวมีสีเหลืองอ่อนอมเขียว ด้านข้างสีเงินวาว มีแถบสีคล้ำพาดกลางลำตัวถึงโคนครีบหาง ครีบใส สีเหลืองอ่อน ครีบกันใสมีแต้มดำที่ด้านหน้าใกล้กับปลายครีบ ขนาดใหญ่สุด 6 เซนติเมตร พบในลำธารที่ผ่านพรุและรอบๆ ตั้งแต่พรุโต๊ะแดงในมาเลเซียถึงบอร์เนียว

A short body rasbora with complete lateral line; large head. Body yellowish olive, silvery pale ventrally with narrow, dark lateral stripe reaching to caudal base; fins hyaline, anal fin with dark submarginal blotch. Attains 6 cm. Peat restricted, inhabits streams and marginal areas, known from Narathiw to Borneo.

## ชีวหางแดง, อีแกชูลูเว *Rasbora borapetensis*



### ชีวหางแดง, อีแกชูลูเว *Rasbora borapetensis*

เป็นปลาชีวขนาดกลาง มีรูปร่างยาว ลำตัวแบนข้างเล็กน้อย ปากเล็ก ครีบหางเว้าลึก เกล็ดค่อนข้างใหญ่ หัวและด้านท้องสีเงิน ตัวมีสีเหลืองอ่อน มีแถบสีดำพาดตามแนวยาวตลอดกลางลำตัวและมีแถบสีทองขนานด้านบน ครีบใส ยกเว้นโคนครีบหางมีสีแดงสด ขนาดพบใหญ่สุด 6 เซนติเมตร พบทั่วไป 3-4 เซนติเมตร อยู่เป็นฝูงใหญ่ในแหล่งน้ำนิ่งส่วนมาก และในที่น้ำหลาก แม่น้ำ พบตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ถึงแม่น้ำโขง และภาคใต้ไปจนถึงมาเลเซีย และสิงคโปร์ พบชุกชุมเกือบทั่วประเทศโดยเฉพาะแหล่งน้ำที่ยังไม่เสื่อมโทรม เป็นปลาสวยงามที่มีชื่อเสียงอีกชนิดหนึ่งของไทย

A medium size rosborine with reddish or bright red caudal fin base. Body yellowish brown with gold and dark lateral stripes, reaching to caudal base; fins hyaline. Attains to 6 cm, commonly 3-4 cm. Inhabit swamps throughout continental Southeast Asia, from Thailand to Singapore. Very popular aquarium fish.

## ชีวทางกรรไกร, อาเนาะแอกอลาแป *Rasbora trilineata*



### ชีวทางกรรไกร, อาเนาะแอกอลาแป

#### *Rasbora trilineata*

รูปร่างแบบปลาชีวขนาดกลาง ส่วนหัวโต ตาโต รูปร่างยาวเรียว ส่วนหัวและท้องสีเงินขาว ตัวมีสีเหลืองอมน้ำตาลอ่อน มีแถบสีดำพาดกลางลำตัว ตามแนวยาวตั้งแต่เหนือครีบอกไปถึงกลางหาง ครีบใส ครีบหางตอนปลายมีแต้มดำทั้ง 2 ซีก ขนาดใหญ่สุด 8 เซนติเมตร พบทั่วไป 5 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงใหญ่ในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำ ตั้งแต่ลุ่มน้ำแม่กลองกับแม่น้ำโขง และภาคใต้ จนถึงอินโดนีเซีย พบบ่อยในพื้นที่พรุ เป็นปลาสวยงามที่พบเป็นครั้งคราวในตลาด

A slender rosborine with large head and large eyes. Body pale brown, silver pale ventrally; lateral stripe dark reaching to mid caudal fork. Fins hyaline, caudal fin with marginal dark blotches. Attains to 5 cm. Inhabit rivers and wetlands through Thailand to Indonesia. Frequently seen aquarium trades.

## ชีวทางใหม่, อีแกชูลเว *Rasbora* sp.1



### ชีวทางใหม่, อีแกชูลเว

#### *Rasbora* sp.1

ลักษณะคล้ายกับปลาชิวควายแต่ลำตัวเรียวยาวกว่าเล็กน้อย ส่วนหัวและจะงอยปากเรียวยาวกว่า เส้นข้างตัวสมบูรณ์ อยู่ต่ำใกล้ด้านท้อง หัวและตัวด้านบนสีเหลืองทองอมน้ำตาล ด้านข้างและด้านท้องสีจาง เกล็ดมีสีเงินวาวเร็ว มีแถบสีคล้ำพาดตั้งแต่ข้างแก้มไปถึงครีบท่าง ด้านบนของแถบมีแถบสีเหลืองทองพาดขนานไปถึงโคนหาง และมีแถบคล้ำแถบบางๆ ขนาบที่ด้านบนของแถบสีทองไปถึงบริเวณใต้ครีบท่าง ครีบทง ครีบท่างสีเหลือง โดยเฉพาะที่ใกล้ขอบ มีขอบสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 10 เซนติเมตร พบในลำธารตั้งแต่หน้าตกและต้นน้ำจนถึงลำคลองที่ผ่านป่าพรุและป่าราบต่ำของภาคใต้ เป็นชนิดที่ยังไม่มีการตั้งชื่อและรายงานมาก่อน เนื่องจากมีลักษณะที่คล้ายกับปลาชิวในกลุ่มชนิดของปลาชิวควายอื่นๆ ที่ยังมีข้อมูลพื้นฐานด้านอนุกรมวิธานอยู่น้อย พบเป็นครั้งคราวในตลาด ปะปนกับปลาขนาดเล็กอื่นๆ ที่นำมาบริโภค

An undescribed rosborine, bodies shape similar to *R. myersi*, but more elongated body, head; lateral line complete, low profile. Body and head golden brown, silver latterly; lateral stripe dark, from opercle to caudal base along with thin golden lateral stripe. Fins hyaline; caudal fin bright yellow with jet black margin. Attains to 10 cm. Inhabits hill streams to peats, known from peninsular Thailand. Uncommonly seen in markets.

## ชีวเพชรน้อย, อาเนาะแมเราะซี่ *Boraras maculata*



### ชีวเพชรน้อย, อาเนาะแมเราะซี่

#### *Boraras maculata*

อยู่ในสกุลปลาชีวแคระ มีรูปร่างเรียวยาว หัวโต ปากเล็ก ตาโต เกือบค่อนข้างใหญ่ เส้นข้างตัวไม่สมบูรณ์ ครีบออกเล็ก ครีบกันค่อนข้างใหญ่ ครีบหางเว้าลึก ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนถึงสีแดงส้ม มีดวงสีคล้ำที่เหนือครีบออก ครีบกันและจุดสีดำที่โคนหาง ครีบใส ครีบกัน ครีบหลังมีแต่มีสีแดงสดและประสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 2 เซนติเมตร พบเป็นฝูงเล็กๆ ปะปนกับปลาชนิดอื่นๆ ในบริเวณพรุ กินแพลงค์ตอนสัตว์ขนาดเล็ก พบน้อยในพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส และเคยพบครั้งแรกที่พรุในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดย เสน่ห์ (2510) และพบในมาเลเซีย เป็นปลาสวยงามที่แปลกแต่เลี้ยงได้ยากชนิดหนึ่ง

A dwarf rosborine; body slender with large head and eyes; lateral line incomplete; pectoral fin small, anal fin relatively large. Body reddish brown or pale brown with large dark blotch on mid body, above anal base and dark spot at caudal base. Fins hyaline with red blotch. Attains to 2 cm. Restricted to primary peat areas. Known from eastern Thailand (Chuntaburi) and Toh Daeng Peat to peninsular Malaysia. Frequently seen in aquarium trades.

## ซิวนุ, อีแกบุงงะไอ *Boraras urophthalmoides*



### ซิวนุ, อีแกบุงงะไอ

#### *Boraras urophthalmoides*

มีลักษณะคล้ายกับปลาซิวนุเพชรรน้อย แต่มีขนาดเล็กกว่ามาก ส่วนหัวโต ตาโต ปากเล็ก ลำตัวแบนข้างเล็กน้อย ครีบค่อนข้างใหญ่ เกล็ดใหญ่ เส้นข้างตัวไม่สมบูรณ์ คอดหางเรียว ตัวและหัวมีสีส้มหรือแดงส้ม มีแถบสีดำพาดตามแนวกลางลำตัว และมีจุดสีดำที่โคนหาง ครีบหลังและครีบกันมีแถบสีคล้ำที่ตอนหน้า ขนาดใหญ่สุด 1.8 เซนติเมตร แต่พบทั่วไป 1.5 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงเล็กในบริเวณแหล่งน้ำนิ่งที่มีหญ้าและพืชอื่นๆ หนาแน่น และมีความเป็นกรดเล็กน้อยหรือมี-สีชาอ่อน กินแพลงค์ตอนสัตว์ขนาดเล็ก พบน้อยในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง เช่นที่ บางไทร จังหวัดอยุธยา และที่ลุ่มน้ำซึ่งบางแห่ง ในจังหวัดปทุมธานี เคยมีรายงานพบจากบึง-บอระเพ็ดแต่ปัจจุบันไม่พบอีก แต่ยังพบชุกชุม ปานกลางในพื้นที่พรุภาคใต้ เช่น พรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส พรุบางแห่งในจังหวัดตราด จนถึงกัมพูชา (Rainboth, 1996) เวียดนาม ตอนใต้ และมาเลเซีย ถูกจำแนกเป็นสกุลใหม่ โดย Kottelat & Vidthayanon (1993) พบขายเป็นปลาเหยื่อในตลาดของเมือง โฮจิมินห์ซิตี ประเทศเวียดนาม และที่ลู่ไทง โก-ลก และขายเป็นปลาสวยงามในบางครั้ง

Shorter body Boraras with large head; large fins; slendered caudal peduncle. Body reddish orange with prominent lateral stripe that faded posteriorly; dark spot on anal caudal base. Fins reddish hyaline; dorsal & anal fin with dark anterior margin. Attains to 1.8 cm. Inhabits peats and bog wetlands. Known from Central Eastern Thailand, and Malay Peninsula, including Cambodia (Rainboth, 1996) and southern Vietnam. Uncommonly seen in aquarium trades but widely used as aquarium bait in Ho Chi Minh City, Vietnam.

## ตะเพียนแคระ, อาเนาะอาโล *Oreichthys parvus*



### ตะเพียนแคระ, อาเนาะอาโล

#### *Oreichthys parvus*

รูปร่างคล้ายปลาตะเพียนหรือปลาเสือข้างลาย แต่ลำตัวเรียวยาวกว่าและมีความใสกว่า ส่วนหัวมีรีวบริเวณแก้มและด้านหน้าลูกตา ไม่มีหนวด เกล็ดใหญ่ มี 23 แถว ตามแนวข้างตัว แต่มีเกล็ดที่มีเส้นข้างตัวเพียง 6-7 อัน ครีบหลังและครีบข้างใหญ่ ลำตัวและหัวมีสีเงินใส โคนครีบหางมีจุดสีคล้ำ ขอบเกล็ดมีสีคล้ำ ครีบหลังแดงมีแต้มดำที่ปลาย ครีบกันมีแถบสีคล้ำ ครีบหลังสีแดงเรื่อ ขนาดใหญ่สุด 3.7 เซนติเมตร เคยมีรายงานพบตามลำห้วยบนภูเขาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Smith 1933, 1945) แต่ วีระ วิลาศรี ได้พบเป็นครั้งแรกที่พรุโต๊ะแดง ในบริเวณที่เป็นลำคลองไหลเข้าพรุในปี 2544

A small barb with incomplete lateral line scales, 6–7; snout and cheek with numerous sensory striae. Lips simple; without barbel. Dorsal and pectoral fins large; scales large, 23 lateral scales. Body translucent opaque; scales with pigmented margin, caudal pectoral with dark spot, dorsal fin reddish orange with dark blotch; fin with dark blotch in middle. Pectoral fin red and anal attains 3.7 cm Inhabits hill stream in eastern Thailand (Smith, 1933, 1945). V. Vilasri (pers. comm) firstly reported from the peat canals in Toh Daeng Peat.

## ไล่ตันตาแดง, หยา, อีแกชือโยะ

*Cyclocheilichthys apogon*



### ไล่ตันตาแดง, หยา, อีแกชือโยะ

#### *Cyclocheilichthys apogon*

รูปร่างแบบปลาตะเพียน แต่ตัวกว้างกว่าและส่วนหัวค่อนข้างแหลม ลำตัวแบนข้าง ปากเล็กริมฝีปากบาง ไม่มีหนวด ส่วนจะงอยปากและหน้าผากมีริ้วต่างๆ หลายริ้ว ตาเล็ก ครีบหลังสูง มีก้านแข็งที่เป็นหยัก 1 อัน ครีบหางเว้าลึกเกล็ดเล็ก ตัวมีสีคล้ำด้านบน ด้านข้างลำตัวสีเงินวาวอมน้ำตาลอ่อน มีแถบสีคล้ำ 7-9 แถบ พาดตามแนวยาวไปใกล้โคนหาง ที่โคนหางมีแถบสีคล้ำรูปกลม ลูกตามีสีแดงที่ขอบบน ครีบสีแดงเรื่อหรือแดงสด ขนาดพบใหญ่สุด 20 เซนติเมตร ทั่วไป 15 เซนติเมตร จับได้โดยข่ายลอย, มองลาก, แห และตุ้ม มักอาศัยอยู่เป็นฝูงเล็ก ในแม่น้ำและหนองบึงปรับตัวแพร่พันธุ์ได้ในอ่างเก็บน้ำ พบทั่วไปทุกภาคของไทย ไปถึงมาเลเซีย และบอร์เนียวและแม่น้ำโขง

Barbine cyprinid; with compressed body; thin lips and numerous rows of sensory folds on snout and checks. Dorsal fin spere serrated; lateral line scale without branching tube. Body silver gray with 7-9 dark lateral stripes and large dark peduncle spot. Eyes margin red; fins reddish hyaline. Attains to 20 cm. Inhabits rivers and wetlands throughout Southeast Asia. Common foodfish in markets.

## กะทิง, กระต่าย *Cyclocheilichthys heteronema*



### กะทิง, กระต่าย

#### *Cyclocheilichthys heteronema*

รูปร่างคล้ายปลาไส้ตัน แต่มีส่วนหัวโต ตาโต มีเขี้ยวไขมันคลุมโดยรอบ ปากเล็ก มีหนวดที่ขากรรไกรบนเป็นเส้นแฉก 6-8 แฉก ครีบเล็ก ลำตัวแบนข้างมากกว่า คอดหางเรียว เกล็ดเล็ก และหลุดง่าย ตัวมีสีจาง ครีบใส ขนาดพบใหญ่สุด 12 เซนติเมตร พบทั่วไป 7 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงเล็กในแม่น้ำและที่น้ำหลาก เคยพบชุกชุมในลุ่มน้ำเจ้าพระยา แต่ปัจจุบันสูญหายไปแล้ว ยังพบได้น้อยมากในแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำมูลบริเวณอำเภอราษีไศล และภาคใต้ ตั้งแต่แม่น้ำตาปี แม่น้ำโก-ลก และรอบนอกของพรุโตะแดง จังหวัดนราธิวาส เป็นปลาที่ใกล้สูญพันธุ์ของประเทศไทย (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม 2540) มีการกระจายพันธุ์ไปถึงบอร์เนียว

Small *Cyclocheilichthys* with large eyes and adipose eyelids; branched maxillary barbels. Body compressed caudal peduncle slendered. Scales deciduous. Body pale silvers; fins lowland hyaline. Attains to 12 cm., commonly 7 cm. Inhabits wetlands and rivers. Once common in central Thailand but now endangered. Recently known from Mun River and Southern Thailand including flood plain and Toh Daeng Peat.

## กะสูบขีด, โสัด, อีแกบารา *Hampala macrolepidota*



### กะสูบขีด, โสัด, อีแกบารา *Hampala macrolepidota*

รูปร่างค่อนข้างยาวแบนข้างเล็กน้อย ส่วนหัว-  
ยาวปากกว้างมากมีหนวดสั้น 1 คู่ที่ริมฝีปาก  
ครีบหลังค่อนข้างเล็ก ครีบหางเว้าแฉก เกล็ด-  
ค่อนข้างใหญ่ ตัวมีสีเงิน ด้านหลังสีคล้ำ  
อมน้ำตาล ด้านท้องสีจาง ด้านข้างลำตัวมีแถบ  
ขวางบริเวณใต้ครีบหลังลงมาถึงท้อง ในปลา-  
ขนาดเล็กจะมีแถบ 2 แถบที่กลางลำตัวและ  
ที่โคนหาง และมีแถบใต้ตาด้วย ครีบมีสีคล้ำ-  
แดงเรื่อ ครีบหางมีแถบสีคล้ำที่แถบบนและ-  
ล่าง ขนาดที่พบใหญ่สุดถึง 60 เซนติเมตร  
ส่วนมากพบ 30 เซนติเมตร พบทุกภาคของ  
ประเทศไทยและพบได้ถึงมาเลเซีย, บอร์เนียว  
แหล่งน้ำหลายแบบทั้งแม่น้ำ หนอง บึง จับได้-  
โดยเบ็ด, ข่าย, แห, ไช

A predatory Cyprinid with wide mouth, short maxillary barbel. Scales large; body fusiform oblonged. Head silver gray with a ventricle black bar below dorsal-fin origin; fin reddish orange; caudal fin with dense black marginal stripes. Juveniles with black teardrop-shape marking on cheek and vertical bar at caudal peduncle. Attains to 60 cm. Inhabits rivers and wetlands throughout the Southeast Asia. Commonly seen in markets; economic important foodfish.

## ตะเพียนทราย, อาเนาะอาโล *Puntius brevis*



### ตะเพียนทราย, อาเนาะอาโล

#### *Puntius brevis*

รูปร่างคล้ายปลาตะเพียนแต่ป้อมกว่า หัวเล็ก ปากเล็ก มีหนวด 1 คู่ ลำตัวแบนข้าง ก้านครีบหลังอันใหญ่มีขอบด้านท้ายเรียบ เกล็ดใหญ่ ครีบหาง เว้าลึก ตัวมีสีเทาเงิน มีแต้มสีคล้ำที่โคนครีบหางและที่บนครีบหลังมีประสีคล้ำ ในฤดูผสมพันธุ์จะมีแต้มสีส้มอ่อนบนแก้ม ขนาดใหญ่สุด 12 เซนติเมตร พบทั่วไป 6-8 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงเล็กๆ ในแหล่งน้ำนิ่งที่มีพรรณไม้น้ำหนาแน่นและในริมฝั่งแม่น้ำในที่ราบลุ่ม พบทั่วไปตั้งแต่ลุ่มน้ำแม่กลองถึงแม่น้ำโขง และภาคใต้ จนถึงอินโดนีเซีย กินแพลงก์ตอน ลัดผิวหนังขนาดเล็ก และพืชน้ำ

Small barbels with small mouth and a pair of barbels. Body compressed, dorsal spine with finely serrated; scales moderately large. Body and head silvery gray to pale with dark blotch on caudal base, dorsal fin hyaline with dark marking. In nuptial stage, male with reddish orange marking on cheek. Attains to 12 cm. Inhabits lowland wetlands with dense vegetation throughout the Southeast Asia except Myanmar.

## ตะเพียนน้ำตก, อาเนาะอาโล *Systemus binotatus*



### ตะเพียนน้ำตก, อาเนาะอาโล

#### *Systemus binotatus*

มีลักษณะคล้ายปลาตะเพียนขนาดเล็กแต่ครีบหลังอันเล็ก ก้านครีบหลังอันที่ใหญ่สุด มีขอบด้านท้ายเป็นหยักเล็กมาก ปากเล็ก มีหนวด 2 คู่ เกล็ดใหญ่ มีเกล็ดตามแนวเส้นข้างตัว 23-25 แถว เกล็ดรอบโคนหางมี 12 แถว ครีบหางเว้าตื้น ครีบกันเล็ก ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนอมเขียว ด้านข้างและด้านท้องสีจาง ครีบใสเหมือนตัว มีจุดดำที่หน้าโคนครีบหลังและโคนครีบหาง บนลำตัวอาจมีจุดหรือสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 10 เซนติเมตร พบทั่วไป 10 เซนติเมตร อยู่เป็นฝูงเล็กประมาณ 20-50 ตัว พบอาศัยตั้งแต่ลำธารต้นน้ำถึงบริเวณที่ลุ่มต่ำและลำคลองในพรุ พบทั่วไปทุกภาค ส่วนมากจะพบในบริเวณน้ำตกและในป่า ในพื้นที่พรุพบที่พรุซบจำปา จังหวัดลพบุรี พรุคันธูลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และที่พรุโต๊ะแดง ถูกจับมาขายเป็นปลาสวยงามในบางครั้ง เป็นปลาชนิดที่มีลักษณะของจุดสีดำบนตัวหลากหลายมาก ตั้งแต่เป็นจุดเล็กๆ จนถึงเป็นแถบหรือขีดยาวตามแนวลำตัว โดยแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นที่พบมีการกระจายพันธุ์กว้างตั้งแต่ลุ่มน้ำแม่กลอง แม่น้ำโขง เจ้าพระยา ภาคใต้จนถึงบอร์เนียว สุมาตรา และเกาะพาลาวันของฟิลิปปินส์

Small barb with dark spots at dorsal fin body and caudal base; small mouth with 2 pairs of barbel. Scales large; 23-25 rows of lateral line scales and 12 rows of circumpedn scales. Body silvery gray; highly various forms of body spots, from plain to row of dark spots. Attains to 10 cm. Inhabits streams from highland to peats throughout the Southeast Asia to Palawan Island. Known from all peats of Thailand and most of waterfalls.

## เสือป่าพรุ, อีแกแยลยี่ลีมา *Systemus hexazona*



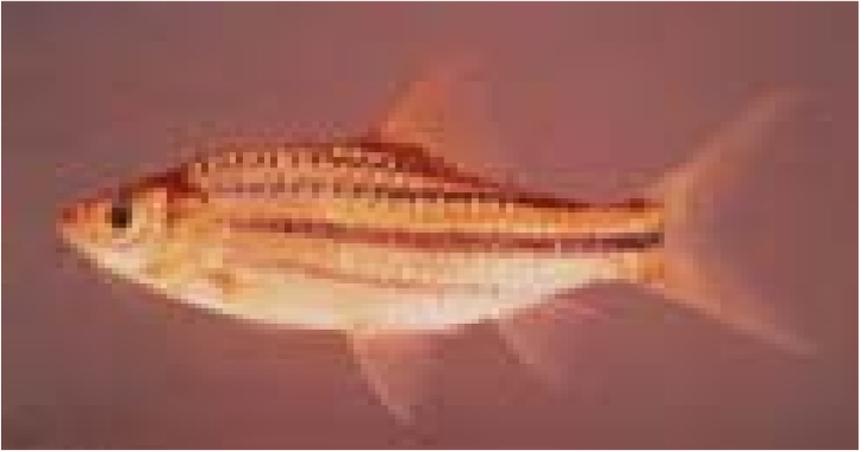
### เสือป่าพรุ, อีแกแยลยี่ลีมา

#### *Systemus hexazona*

รูปร่างคล้ายปลาเสือข้างลายแต่ลำตัวเรียวยาวกว่า ปากเล็กมีหนวดยาว 1 คู่ ที่ขากรรไกรบนเกล็ดใหญ่ ครีบหลังมีก้านครีบแข็งที่มีหยักเล็กที่ขอบด้านหลัง ครีบหางเว้าลึก ตัวมีสีส้มอมน้ำตาล มีแถบดำพาดขวางตั้งแต่แนวลูกตาบนลำตัวถึงโคนหาง 6 แถบ แต่ละแถบมีขอบสีจาง ครีบมีสีส้มสด ครีบหางสีส้มจาง ขนาดพบใหญ่สุด 6 เซนติเมตร อยู่เป็นฝูงในแหล่งน้ำของพรุตั้งแต่แอ่งน้ำและลำคลอง พบเฉพาะในพื้นที่พรุดั้งเดิมและพรุฟื้นตัว ในประเทศไทยพบเฉพาะที่พรุโต๊ะแดง และใกล้เคียงไปถึงมาเลเซีย สุมาตรา บอร์เนียว และพบในพรุของประเทศกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่ง Rainboth (1996) ใช้ชื่อว่า *Systemus johorensis* พบในตลาดปลาสวยงามบางครั้ง เนื่องจากเป็นชนิดที่เลี้ยงได้ยากกว่าปลาเสือข้างลายมาก

A peat specialist barb with elongated body with 4 broad black bars and a narrow band across eye and caudal fin base. Body slightly compressed; fins small. Body and head brownish orange to brick red; each bar with pale margin. Attains to 6 cm. Known from Toh Daeng Peat in Thailand, peat stenotopic, commonly throughout Malay Peninsula to Borneo and reported from peats in Cambodia & Vietnam (Rainboth, 1996).

## ตะเพียนลาย, อีแกैयाลยี่ลีมา *Systemus johorensis*



### ตะเพียนลาย, อีแกैयाลยี่ลีมา

#### *Systemus johorensis*

มีรูปร่างแบบปลาตะเพียนแต่ลำตัวเรียวแบบกระสวย ส่วนหัวและจะงอยปากค่อนข้างเรียว ปากเล็ก มีหนวด 2 คู่ เกล็ดใหญ่มี 25-26 แถว ตามแนวเส้นข้างตัว ครีบหางเว้าลึก ตัวมีสีน้ำตาลแดงหรือเหลืองเข้ม ข้างแก้มและด้านท้องสีจาง เกล็ดมีสีเงินเหลือบ มีแถบสีดำตามแนวยาวของลำตัว 5-6 แถบ ตั้งแต่ด้านหลังจนถึงด้านท้อง แถบใหญ่สุดอยู่ที่กลางลำตัว ตามแนวเส้นข้างตัวไปถึงโคนครีบหาง ในปลาตัวเล็กมีบังตามแนวขวาง ลำตัว 4 บั้ง บนพื้นสีเหลืองอ่อน เมื่อเริ่มโตขึ้นจะเปลี่ยนเป็นแถบตามแนวยาว ขนาดพบใหญ่สุด 10 เซนติเมตร พบเป็นฝูงประมาณ 10-30 ตัว ในลำคลองและแอ่งน้ำของพรุดั้งเดิม พบน้อยในตลาดปลาสวยงาม ปลาชนิดนี้เคยถูกใช้ชื่อพ้องว่า *Puntius fasciatus* หรือ *P. lineatus* แต่ Kottelat (1996) ได้แก้ไขและใช้ชื่อเป็น *P. johorensis*

Fusiform barb with small two pairs of barbel and 5-6 longitudinal stripes along body. Body & head orange brown or yellowish brown, scales silvery; mid body stripe is widest. Juveniles with vertical irregular stripes and bars. Attains to 10 cm. Restricted to primary peats, stenotopic. Usually identified as *Puntius fasciatus* or *P. lineatus* but revised by Kottelat (1996).

## เสือข้างลาย, อาเนาะมาละฮ์มานี *Systomus partipentazona*



### เสือข้างลาย, อาเนาะมาละฮ์มานี

#### *Systomus partipentazona*

ลักษณะคล้ายปลาตะเพียนขนาดเล็ก ส่วนหัวโต ตาโต ปากเล็ก เกล็ดใหญ่ ตัวมีสีจาง มีแถบสีดำพาดขวางลำตัว 5 แถบ ตั้งแต่ส่วนหัว หน้าครีบหลัง และที่ฐานครีบหลัง ด้านท้ายลำตัวและคอดหาง แถบที่บนครีบหลังไม่พาดลงมาถึงด้านล่าง ครีบหลังมีแต้มสีแดงสด ครีบอื่นใส ครีบกัน ครีบท้อง สีเหลืองอ่อน ขนาดใหญ่สุด 5 เซนติเมตร พบเป็นฝูงใหญ่ในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำที่มีพรรณไม้หนาแน่น พบตั้งแต่ลุ่มน้ำแม่กลอง ถึงแม่น้ำโขงและภาคใต้ พบชุกชุมในพรุโต๊ะแดง เป็นปลาสวยงามที่พบมากในท้องตลาด

A small barb with 4 and a half bands from dorsal fin. Pelvic and anal fin orange, pectoral and caudal fins. Attains to 5 cm. Inhabits lowland swamps throughout Southeast Asia, Commonly seen in aquarium trades.

## สร้อยนกเขา, อีแกตุบ *Osteochilus hasselti*



### สร้อยนกเขา, อีแกตุบ

#### *Osteochilus hasselti*

รูปร่างค่อนข้างป้อมส่วนหัวเล็ก ด้านหลังยกสูง ครีบหลังค่อนข้างยาว ครีบอื่นๆ มีขนาดเล็ก- ครีบหางเว้าลึก เก็ดโตใหญ่ตาเล็ก ปากเล็กอยู่- ด้านปลายสุดของหัว ริมฝีปากมีชายครุยรอบๆ มีหนวดสั้น 2 คู่ ตัวและหัวมีสีคล้ำ ตอนบนมี- สีเงินอมเทาหรือน้ำตาลอ่อน ตาสีแดงเรื่อมี- แด้มสีแดงหรือส้ม ที่เหนือครีบอกหลายแฉก และมีแถบตามยาวลำตัว 5-6 แถบ ไปถึง- โคนหาง ที่โคนหางมีแฉกกลมสีคล้ำ ครีบสีคล้ำ- อมแดงหรือเหลือง ด้านท้องสีจาง ปลาที่มา- จากบริเวณน้ำใสจะมีสีเข้มกว่าที่มาจากบริเวณ- น้ำขุ่น ขนาดใหญ่ที่สุด 30 เซนติเมตร พบทั่วไป 15-20 เซนติเมตร จับได้โดย แห, ข่ายลอย, ไช และอื่นๆ พบในแหล่งน้ำทุกประเภท ทั้ง- ทุกภาคของไทย จนถึงมาเลเซีย บอร์เนียว และอินโดนีเซีย พบบ่อยในท้องตลาด

Robust body with long-base dorsal fin. Eye small, stout head with small mouth lips with small papillae (fringed). Body greenish brown with 5-6 tained dark stripes and dark blotch on caudal fin base. Attains to 30 cm, commonly 20 cm. Important foodfish of the South East Asian wetlands.

## สร้อยนกเขาพรุ, อีแกตุโบ *Osteochilus spilulus*



### สร้อยนกเขาพรุ, อีแกตุโบ

#### *Osteochilus spilulus*

ลักษณะคล้ายปลาสร้อยนกเขา *O. hasselti* แต่มีรูปร่างเรียวยาวกว่าและครีบหลังสั้นกว่า และเป็นชนิดที่เล็กที่สุดของสกุลสร้อยนกเขาที่มีทั้งหมด (Kanasuta, 1993) หัวเล็ก ปากเล็ก มีหนวด 2 คู่ ลิ้น เกล็ดใหญ่มี 27-29 แถว ตามแนวเส้นข้างตัว ครีบหางเว้าตื้น ตัวมีสีน้ำตาลอมทอง ด้านหลังสีคล้ำ ที่เหนือครีบอกมีประสีคล้ำ 1-2 จุด ที่โคนครีบหางมีแต้มสีคล้ำรูปกลม ครีบหลังสีจางมีประสีคล้ำ 2 แถว ตามแนวก้านครีบ ครีบอื่นสีจาง ครีบหางสีเหลืองอ่อน ขนาดใหญ่สุด 7 เซนติเมตร กินอินทรีย์สารและสัตว์หน้าดินขนาดเล็ก พบเฉพาะในแหล่งน้ำของพรุดั้งเดิม ที่พรุโต๊ะแดง และเป็นรายงานพบครั้งแรกของประเทศไทย เคยมีรายงานการพบตั้งแต่ มาเลเซียตอนใต้ สุมาตรา และบอร์เนียว

Similar to *O. hasselti* but more elongated body, plain brownish body with dark blotch on caudal base fins hyaline brown. Attains to 7 cm. Smallest species of the genus (Kanasuta, 1993). This is the first record from Toh Daeng Peat swamp in Thailand. Occurred from Southern Malaysia to Borneo and Sumatra.

## ร้องไม้ตบ, อีแก๊ปโจะปีแซ *Osteochilus microcephalus*



### ร้องไม้ตบ, อีแก๊ปโจะปีแซ

#### *Osteochilus microcephalus*

รูปร่างทรงกระบอก ส่วนหัวเล็ก ที่จะงอปาก- มีตุ่มเล็กแหลม 1-3 อัน ครีบหลังสั้นมีก้าน- ครีบ 12-13 อัน ครีบหางเว้าลึก เกล็ดเล็กมี 31-34 อันตามแนวเส้นข้างตัว มีลักษณะของ- รูปร่างและสีที่ค่อนข้างหลากหลาย ในบาง- ตัวอย่างพบมีลำตัวป้อมสั้น หรือมีก้านครีบหลัง- อันแรกยาวเรียว ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนหรือสีคล้ำ- อมชมพู ด้านท้องสีจาง ครีบบีสีแดงเรื่อ ที่- กลางลำตัว มีแถบคล้ำพาดตามยาวถึงโคนหาง- ครีบหลังมีประสีคล้ำตามแนวก้านครีบ 1-2- แถว ขนาดใหญ่สุด 24 เซนติเมตร พบทั่วไป- 15 เซนติเมตร เป็นปลาสกุลสร้อยนกเขาที่- พบชุกชุมและกระจายพันธุ์กว้างที่สุดตั้งแต่- น้ำตกจนถึงแม่น้ำในที่ราบต่ำรวมถึงลำธารในพรุ- พบตั้งแต่ลุ่มน้ำแม่กลอง เจ้าพระยา แม่น้ำโขง- ถึงภาคใต้และชาวไปถึงบอร์เนียวและสุมาตรา- พบถูกจับมาบริโภคเป็นครั้งคราวในตลาดท้องถิ่น- และพบน้อยในตลาดปลาสวยงาม

Oblongated carp with small head. Snout with 1-3 tubercles; mouth small. Body with various colors from dark gray to olive gray or pink silvery; with dark longitudinal mid body stripe from snout to caudal base; fins reddish hyaline. Attains to 24 cm. Inhabits highland streams to lowland rivers and peats from Thailand to Sumatra.

## อีต, อาเนาะปีแซ *Lepidocephalichthys hasselti*



**วงศ์ปลาหมอ (Family Cobitidae)** มีลักษณะสำคัญคือบริเวณใต้ตามีกระดูกเป็นหนามโค้ง-พับซ่อนอยู่ข้างละ 1 อัน ส่วนหัวและจะงอยปากยื่นแหลม ปากเล็กอาจมีติ่งรอบริมฝีปาก มีหนวดสั้นๆ 3 คู่ ครีบหลังสั้น ครีบอื่นๆ มีขนาดเล็ก ลำตัวเรียวยาวและแบนข้าง ครีบหางเว้าหรือเว้าลึก ผิวหนังมีเกล็ดขนาดเล็กมากฝังอยู่จึงไม่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยตาเปล่าและมีเมือกลื่นคลุมลำตัว ปลาในวงศ์นี้ไม่มีฟันที่ลำคอและที่ขากรรไกร มักอาศัยบริเวณที่มีน้ำไหลแรง อยู่ในระดับพื้นที่ท้องน้ำหรือบริเวณใกล้ซอกหิน, โพร่งไม้โดยพบเป็นฝูงใหญ่ อาหารส่วนใหญ่เป็นสัตว์เล็กๆ ที่อยู่ในดินโคลนใต้น้ำ และซากสัตว์ พบในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 30 ชนิด แต่ที่พบในพื้นที่พรมมี 7 ชนิด ใช้ประโยชน์เป็นปลาสวยงามและอาหาร

### อีต, อาเนาะปีแซ

#### *Lepidocephalichthys hasselti*

มีรูปร่างทรงกระบอกยาว ลำตัวแบนข้างเล็กน้อย ส่วนหัวสั้น จะงอยปากจุ่มเล็กน้อย ตาเล็กมาก มีหนามอันสั้นใต้ตา มีหนวด 3 คู่รอบริมฝีปากที่เล็ก ครีบสั้น ครีบหางเกือบตัดตรง เว้าตื้นเล็กน้อย เกล็ดเล็ก และมีเมือกคลุมตัว ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนหรือคล้ำ มีจุดประสีคล้ำทั่วตัว ครีบใสมีประคล้ำเช่นกัน โคนครีบหางมีจุดสีดำ ครีบหางใส มีบั้งเล็ก ๆ 4-5 บั้ง ด้านท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 6 เซนติเมตร พบทั่วไป 4 เซนติเมตร จับได้โดยสวิง ขอยกและอวนลาก อาศัยอยู่เป็นฝูงใหญ่ และมีการย้ายถิ่นในหน้าน้ำ พบทั้งในแหล่งน้ำนิ่ง และแม่น้ำ (Kottelat & Lim, 1992)

An oblongated loach with short head, small eyes with short hook-like spines below orbits. Caudal fin truncated. Bodies with a medium longitudinal stripe and mottled dorsally, dorsal and caudal fins hyaline with series of vertical bars. Caudal fin base with ocellated black spot. Attains to 6 cm. Inhabits swamps and rivers in including peats (Kottelat & Lim, 1992).

## อีต, อาเนาะปีแซ *Lepidocephalichthys furcatus*



### อีต, อาเนาะปีแซ

#### *Lepidocephalichthys furcatus*

มีลักษณะคล้าย *L. hasselti* แต่มีลำตัวเรียวกว่า และมีครีบหางที่เว้าลึก ครีบอกในตัวผู้มีแผ่นหนังบาง เป็นดิ่งที่ก้านครีบอันในสุด ครีบอกอยู่ตรงกับด้านหน้าของครีบที่องตัว มีสีน้ำตาลแดง มีลายประสีคล้ำหรือดำตลอดลำตัว และมีแถบรูปตัววีตามแนวขนอนที่โคนครีบหางและจุดดำที่ฐานครีบตอนบน ขนาดใหญ่สุด 5 เซนติเมตร พบทั่วไปประมาณ 4 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำไหลและหนองบึงธรรมชาติ ตั้งแต่ลุ่มน้ำโขง เจ้าพระยา ภาคตะวันออกและภาคใต้ของไทย รวมทั้งพื้นที่พรุด้วย จนถึงมาเลเซีย

Body more slender than *L. hasselti* and deeper fork caudal fin; sexual dimorphism in males have a large vertically oriented, semicircular plate on pectoral rays 7–8; dorsal above on slightly in front of pelvic origin. Body reddish brown with irregular dark blotch and spots; dark <-haped mark at caudal fin base and black spot on upper base. Attains 5 cm; commonly seen 4 cm. Inhabits lowland wetlands from Northeast and Central Thailand to peninsular Malaysia.

## งู, อาเนาะปีแซ *Pangio anguillaris*



### งู, อาเนาะปีแซ

#### *Pangio anguillaris*

รูปร่างเรียวยาวคล้ายงู ลำตัวค่อนข้างกลม ครีบเล็ก ส่วนหัวเล็ก ตาเล็กมาก และมีหนามสันใต้ตา มีหนวดสั้น 3 คู่ที่ริมฝีปาก ตัวมีสีน้ำตาลอ่อน มีแถบสีคล้ำกลางลำตัวตามแนวยาว ครีบใส ด้านท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 7 เซนติเมตร พบทั่วไป 4-5 เซนติเมตร จับได้โดยสวิงและขอยกตามบริเวณแก่งหรือทางน้ำในแนวที่ปลาน้ำจืดขึ้นในหน้าน้ำ พบเป็นฝูงใหญ่จำนวนมากๆ ใช้บริโภคโดยทำเค็มแดดเดียว และปรุงสดๆ เป็นปลาที่มีชื่อของจังหวัดสุโขทัย, พิษณุโลก พบในแม่น้ำแม่กลองถึงแม่น้ำโขง และภาคใต้ รวมถึงพื้นที่พม่า

Very elongated loathe with short snout; nasal flap short; eye small. Body light brown with dark mid body stile; fins hyaline. Attains 7 cm, commonly 5 cm. Inhabits hailstone to peat carals. Highly esteemed food fish in northern central Thailand.

## งูหน้าหนุ, อาเนาะปีแซ *Pangio doriae*



### งูหน้าหนุ, อาเนาะปีแซ

#### *Pangio doriae*

มีรูปร่างลำตัวเรียวยาว ลักษณะทั่วไปคล้าย *P. anguillaris* แต่มีส่วนจะงอยปากเรียวกว่า มีข้อกระดูกสันหลังมากกว่า 69-71 ข้อ และมีติ่งที่รูจมูกเป็นเส้นยาวคล้ายหนวด และมีเกล็ดที่ข้างแก้ม ลำตัวมีสีน้ำตาลอ่อนอมเขียว และมีแถบกลางลำตัวสีคล้ำไปถึงบนกลางครีบหาง ครีบอื่นๆ ใส ขนาดใหญ่สุด 8 เซนติเมตร พบทั่วไป 6-7 เซนติเมตร อาศัยในลำธารในป่าและริมฝั่งแม่น้ำ รวมถึงลำคลองรอบพรุ พบในภาคใต้ของไทย มาเลเซียถึงบอร์เนียว

Similar to *P. anguillaris* but more slender snout, with barbel-like nasal flap; scales on cheek and more vertebral count 69-71 (vs. 62-67). Body plain brown with dusky mid lateral stripe to caudal fin; fins hyaline. Attains to 8 cm, commonly seen 6-7 cm. Inhabits lowland wetlands including peats of Malay Peninsula to Borneo.

## งู, อาเนาะตาลี *Pangio oblongus*



### งู, อาเนาะตาลี

#### *Pangio oblongus*

รูปร่างยาวแบบปลาไหลแต่ลำตัวอ้วนป้อมกว่าหัวเล็ก มีหนวดสั้นรอบริมฝีปาก 3 คู่ ตาเล็กมาก ครีบหลังอันเล็กอยู่ค่อนข้างทางด้านท้ายลำตัว ครีบหาง ปลายตัด ครีบอื่นๆ อันเล็กตัวมีสีเทาคล้ำ อมชมพู ครีบสีจาง ครีบหางมีขอบใส ขนาดพบใหญ่สุด 6 เซนติเมตร อาศัยในบริเวณพื้นที่มีใบไม้ร่วงหรือกรวดหินโดยซุกตัวอยู่และออกหากินตอนกลางคืน กินสัตว์หน้าดินขนาดเล็ก เช่น พวกหนอนน้ำต่างๆ พบในลำธารที่น้ำไหลค่อนข้างแรงและคลองในพรุ พบทั่วไปในภาคใต้ ถึงมาเลเซียและบอร์เนียว (Kottelat & Lim, 1993)

Short body loach with small head, minute eyes. Body pinkish gray, fins hyaline. Attains to 6 cm. Inhabits torrent streams with gravel or densely litter bottoms including peat canals. Distributed throughout Malay Peninsula to Borneo (Kottelat & Lim, 1993).

## ปล้องอ้อยหนวดยาว, อาเหาะตาลี *Pangio cuneovirgata*



### ปล้องอ้อยหนวดยาว, อาเหาะตาลี

#### *Pangio cuneovirgata*

รูปร่างคล้ายปลานูแต่เรียวยาวกว่า รูจมูกมี-  
ติงเรียวยาวต่างจากปลาปล้องอ้อยชนิดอื่นๆ  
ครีบหางอันเล็กเว้าตื้น ตาเล็กๆ สีดำ ลำตัว-  
และหัวมีสีเหลืองอมส้ม ด้านท้องสีจาง มี  
บั้งขวางตั้งแต่จะงอยปาก ตาและลำตัวรวม  
10-11 บั้ง บั้งที่ลำตัวพาดลงมาไม่ถึงด้านท้อง  
อยู่ประมาณครึ่งหนึ่งของความลึกลำตัว  
ครีบใส ครีบหางมีแถบคล้ำที่โคนครีบ ขนาด  
ใหญ่สุด 6 เซนติเมตรอาศัยในพื้นที่ท้องน้ำ  
ใต้ใบไม้ร่วงในลำคลองที่ผ่านพรุและในลำธาร  
ใกล้เคียง พบน้อยกว่าปลาปล้องอ้อยจึงไม่-  
พบในตลาดปลาสวยงาม

Similar to Kuhli's loach but have  
distinctively elongated nasal flaps and  
dorsally have dark bounded body.  
Fins hyaline, caudal fin base with dark  
striped. Attains to 6 cm. Restricted  
to peats in dense litter falled canals.  
Uncommon from peats of South  
Thailand to Sumatra.

## ปล้องอ้อย, อีแกตาลี *Pangio kuhlii*



### ปล้องอ้อย, อีแกตาลี

#### *Pangio kuhlii*

รูปร่างลำตัวเรียวยาวกว่าปลาปล้องอ้อยหนวดยาว หัวเล็ก รูปร่างมีตั้งสั้น หัวและลำตัวมีลายปล้องสีดำบนพื้นเหลืองส้ม 11-12 บั้ง ลงมาถึงด้านท้องหรือรอบตัว ครีบหลังและครีบก้นมีโคนสีดำ ครีบอื่นใส ขนาดใหญ่สุด 8 เซนติเมตร อาศัยในลำธารที่มีกรวดและใบไม้ร่วงหนาแน่น ตั้งแต่บริเวณน้ำตกจนถึงที่ราบต่ำและพรุ มักพบเป็นกลุ่มเล็กๆ กินสัตว์หน้าดินขนาดเล็ก เป็นปลาสวยงามที่มีชื่อเสียงดีในชื่อของปลาคูลีหรือปล้องอ้อย ถูกรวบรวมมาจำหน่ายในตลาดปลาสวยงามปีละหลายๆ พบทั่วไปในภาคใต้และภาคตะวันออกของไทย ถึงมาเลเซีย

Elongated loach with dark bolds on orange body. All bands to belly, dorsal and caudal fins bases with dark band, fins hyaline. Attains to 8 cm. Inhabits hill streams to lowland forest canals and peats. Well known in aquarium trades as "Kuhli's loach". Found from Southeast and southern Thailand to peninsular Malaysia.

## ปล้องอ้อยตะวันออก *Pangio myersi*



### ปล้องอ้อยตะวันออก

#### *Pangio myersi*

มีลักษณะคล้ายกับปล้องอ้อย *P. kuhlii* แต่มีลำตัวป้อมกว่า และมีสีส้มที่แตกต่างกัน จากลายสีดำที่กว้างกว่าลายสีส้มมาก มีจำนวน 8-11 ปล้อง และที่ครีบทองมีสีดำหรือมีแถบสีคล้ำ ตามแนวก้านครีบทอง ที่ตอนครึ่งปลายขนาดใหญ่สุด 10 เซนติเมตร พบในลำคลองและพุ่มทางภาคตะวันออก บริเวณตั้งแต่จันทบุรีถึงตราดและลำคลองในประเทศกัมพูชา เป็นปลาสวยงามที่นิยมเลี้ยงและมีการจับมากชนิดหนึ่ง Burridge (1992) รวมชนิดนี้ไว้กับ *P. kuhlii* แต่ Kottelat & Lim (1993) ได้ระบุความแตกต่างที่ชัดเจนว่าเป็นชนิดที่ถูกต้องแล้ว

Closely similar to *P. kuhlii* but more robust body and differ color pattern of 8-11 broad, quadrandula black bars or orange background; caudal fin often entirely black or with submarginal vertical bar. Attains to 10 cm. Inhabits lowland stream and peats of Southeastern Thailand to Northeast Cambodia. Popular aquarium fish.

## แขงซีไ้, อีแกตาอีอาแย *Pseudomystus leiacanthus*



**วงศ์ปลากด, แขง (Family Bagridae)** เป็นปลาหนึ่งที่มีส่วนหัวค่อนข้างแบนราบ แต่ลำตัวแบนข้างไปทางด้านท้าย ปากกว้างอยู่ที่ปลายสุดของจะงอยปาก มีฟันเป็นซี่เล็ก แหลม ขึ้นเป็นแถบบนขากรรไกร และเพดาน มีหนวด 4 คู่ โดยคู่ที่อยู่ริมฝีปากจะยาวที่สุด ครีบหลังและครีบอกเป็นก้านแข็ง หรือเรียกว่าเงียงเป็นส่วนมาก ครีบไขมันค่อนข้างยาว ครีบกันลัน ครีบท้องค่อนข้างเล็ก ครีบหางเว้าแฉก ในตัวผู้มักมีดิ่งเล็กๆ ที่ช่องกัน เป็นปลาหนึ่งวงศ์ที่พบมากชนิดที่สุดของไทย รวม 25 ชนิด ภาสกร (2544) เป็นปลากินเนื้อ ตั้งแต่แมลง ลัตัวน้ำอื่น ๆ ปลา และกินซากสัตว์ ที่พบในพื้นที่พรมมี 5 ชนิด ได้แก่

### แขงซีไ้, อีแกตาอีอาแย

#### *Pseudomystus leiacanthus*

ลักษณะทั่วไปคล้ายปลาแขงหิน *Pseudomystus siamensis* แต่มีจะงอยปากยื่นยาวกว่าลำตัวค่อนข้างเรียวยาว ครีบไขมันยาว ครีบหางเว้าลึก มีปลายมน หัวและตัวมีพื้นสีดำคล้ำ ด้านท้องสีจางมีลายด่างสีเหลืองสด หรือเหลืองอมส้ม 4-5 บั้ง พาดขวางลำตัว ครีบหลังใสมีแต้มสีคล้ำ ครีบไขมันมีขอบสีดำ ครีบหางสีเหลืองมีแถบสีคล้ำที่ตอนกลาง เช่นเดียวกับครีบกัน ขนาดที่พบใหญ่สุดใหญ่สุด 12 เซนติเมตร พบเฉพาะในพื้นที่พุดังเดิม ในประเทศไทยพบที่พุดังแดง กระจายพันธุ์ตั้งแต่มาเลเซีย สุมาตรา ถึงบอร์เนียว

Similar to bumble-bee catfish *P. siamensis* but more elongated snout and body; deeper forked caudal fin. Head and body dark olive with irregular yellowish bands. Attains to 12 cm. Strickly to peat Inhabits, from Malay Peninsula to Borneo.

## แขวงแคะ, อาเนาะกือแวง *Hyalobagrus ornatus*



รูปจาก Aqua Magazine

### แขวงแคะ, อาเนาะกือแวง

#### *Hyalobagrus ornatus*

รูปร่างคล้ายปลาแขวงขนาดเล็กแต่มีส่วนหัวและจะงอยปากเรียกว่า มีหนวดที่รูจมูกสั้น ลำตัวเรียว ครีบเล็ก ครีบไขมันอันเล็ก ครีบกันมีฐานค่อนข้างยาว ครีบหางเว้าลึก ตัวค่อนข้างใสจนเห็นอวัยวะภายในบางส่วน มีแถบสีดำพาดตั้งแต่ปลายจะงอยปากถึงโคนหาง และมีจุดสีดำตามตัวเช่น ที่ฐานครีบหลัง ครีบกันครีบไขมัน และท้อง ขนาดพบใหญ่สุด 3 เซนติเมตร (Ng & Kottelat, 1998) อาศัยเฉพาะในพรุดั้งเดิม มีรายงานพบในประเทศมาเลเซียตอนใต้ พบน้อยมาก คาดว่าน่าจะพบในพรุของประเทศไทย แต่ยังไม่เคยมีตัวอย่างและรายงานพบเป็นบางครั้งในตลาดปลาสวยงามของต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ซึ่งจับได้จากมาเลเซีย

A minute catfish with elongated head and body, short normal barbels; small adipose-fin; and fin with long base. Body hyaline or translucent with dark blotches and a longitudinal mid body stripe. Attains to 3 cm. (Ng & Kottelat, 1998). Reselected to primary peat habits in Southern Malay Peninsula, uncommon. Possibly occur in peat of Thailand. Occasionally seen in aquarium trades.

## แขยงหางจุด, อีแกกอเกาะ, อาเนาะกือแยง *Mystus micracanthus*



### แขยงหางจุด, อีแกกอเกาะ, อาเนาะกือแยง *Mystus micracanthus*

ลักษณะคล้ายปลาแขยงใบข้าวแต่มีลำตัวป้อมสั้นกว่า คอดหางใหญ่ ครีบไขมันมีฐานยาวและมีขนาดเล็ก ครีบหลังมีก้านแข็งอันเล็ก ครีบหางเว้าลึกปลายมน หัวและตัวมีสีเหลืองอ่อนอมทอง ด้านหลังสีคล้ำ ก้านท้องสีจางที่โคนครีบหางมีจุดสีคล้ำรูปกลม ครีบหลังสีเหลืองอ่อนหรือสีคล้ำ ครีบหางสีเช่นเดียวกับครีบหลัง ครีบอื่นสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 15 เซนติเมตร อาศัยในลำธารในป่าและพรุต่างๆ พบในภาคตะวันออกและภาคใต้ของไทย

A robust, small bagrid with thick caudal peduncle; long adipose-fin bore; elongated dorsal spine, caudal fin deeply fork. Head and body golden brown or yellow, dark dorsally, with dark blotch on caudal fin base. Attains to 15 cm. Inhabits lowland streams and peats in Southeast and peninsular Thailand to Indonesia.

## แขงใบขาว, อี้แกกอกเกะ, อาเนาะกือแยง *Mystus singaringan*



### แขงใบขาว, อี้แกกอกเกะ, อาเนาะกือแยง *Mystus singaringan*

มีรูปร่างเรียวยาวไปทางด้านท้ายส่วนหัวสั้น ลำตัวแบนข้าง ส่วนหลังยกสูงเล็กน้อย หนวดยาว— โดยเฉพาะหนวดที่ริมฝีปากยาวถึงโคนหาง ปากเล็ก ตาค่อนข้างโต ครีบหลังไม่ยกสูง ครีบไขมันยาว ครีบหางเว้าลึก แฉกบนมักยาวกว่าแฉกล่าง ครีบอื่นอันเล็ก ตัวมีสีเหลือง— อ่อนอมเทา หรือเขียวมะกอก ครีบสีจาง ที่โคนครีบหลังไม่มีแต้ม ข้างลำตัวสีเขียว ด้านท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 20 เซนติเมตร พบทั่วไป 15 เซนติเมตร จับได้โดยแห ข่ายลอย และไซ อาศัยในแม่น้ำ และแหล่งน้ำนิ่งของทุกภาค ใช้ประโยชน์โดยเป็นอาหาร และรวบรวมจับเป็นปลาสวยงามในบางครั้ง

Body tapering posteriorly; high dorsal profile; maxillary barbels reaching to caudal. Mouth small; large eyes, large adipose-fin or deeply fork caudal fin. Body olive brown ventrally pale. Attains to 20 cm commonly 15 cm. Inhabits all types of lowland wetlands throughout Southeast Asia of commercial foodfish and some aquarium trades.

## กตคัง, อีแกบาว *Hemibagrus johorensis*



### กตคัง, อีแกบาว

#### *Hemibagrus johorensis*

มีส่วนหัวที่แบนราบ ตาเล็ก อยู่ค่อนข้างไปทางด้านบนหัว ปากกว้าง มีหนวดคู่ที่ริมฝีปากยาวถึงโคนหาง ส่วนหลังยกสูงเล็กน้อย ลำตัวแบนราบที่ตอนหน้า และแบนข้างที่ส่วนท้าย ครีบหลังไม่มีก้านแข็ง ครีบไขมันยาว ครีบหางเว้าลึก แฉกบนอาจมีปลายเป็นเส้นสั้นๆ ตัวมีสีเทา หรือเขียวมะกอกคล้ำ ด้านบนสีคล้ำ ด้านท้องสีจาง ครีบมีสีคล้ำ ครีบไขมันมีสีคล้ำกว่าส่วนอื่นๆ ขนาดพบใหญ่สุดถึง 50 เซนติเมตร พบทั่วไป 30 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำทั้งน้ำนิ่ง และแม่น้ำของภาคใต้ถึงบอร์เนียว จับได้โดยข่ายลอย, เบ็ดราว, เบ็ดตก และไซ เป็นปลาที่มีรสชาติดี และสามารถนำมาเลี้ยงได้ในบางแห่ง โดยเลี้ยงในกระชัง กรมประมงได้ทดลองเพาะพันธุ์ได้แล้ว

A large bagrid catfish with depressed head; long maxillary barbel and high dorsal profile. Dorsal spine elongated; adipose-fin base large. Body olive or dark gray, pale ventrally fins dark. Attains to 50 cm. Inhabits rivers and streams of Malay Peninsula to Borneo. Important foodfish that culture in cages of Malaysia and Thailand.

## ก้างพระร่วง, อีแกนีปีย์ *Kryptopterus bicirrhis*



**วงศ์ปลาเนื้ออ่อน (Family Siluridae)** เป็นปลาหนึ่งที่มีรูปร่างเพรียว, ยาว และลำตัวแบนข้างมาก ส่วนหัวมักแบนราบ หรือแบนข้างในบางชนิด ปากกว้าง มีฟันซี่เล็ก แหลม ขึ้นบนขากรรไกร และเป็นแผ่นบนเพดาน มีหนวด 2-3 คู่ ครีบกันยาวมากกว่าครึ่งหนึ่งของความยาวลำตัว ไม่มีครีบไขมัน ครีบหลังมักอันเล็กมาก หรือไม่มี ไม่มีก้านแข็งแหลมที่ครีบอก และครีบหลัง ครีบหางเว้าตื้นหรือแฉก ครีบอกมีขนาดใหญ่ ครีบท้องเล็ก วางไข่แบบจมติดกับวัสดุ เป็นปลากินเนื้อ เช่น แมลง ปลาเล็ก กุ้ง และสัตว์หน้าดินต่างๆ เป็นวงศ์ของปลาหนึ่งที่มีการกระจายพันธุ์กว้าง ตั้งแต่ยุโรป, เอเชียตอนบน, อินเดีย ถึงอินโดนีเซียเป็นปลาเศรษฐกิจที่สำคัญของแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทย พบในไทยราว 30 ชนิด และ 7 ชนิด พบในพื้นที่พรุ บางชนิดเป็นปลาสวยงามที่มีชื่อเช่น ปลาก้างพระร่วง *Kryptopterus bicirrhis*

### ก้างพระร่วง, อีแกนีปีย์

#### *Kryptopterus bicirrhis*

เป็นปลาชนิดที่มีตัวใสที่สุดในโลก มีส่วนหัวเล็ก ปากเล็ก มีหนวด 2 คู่ หนวดที่ขากรรไกรบนยาวกว่าความยาวของหัว หนวดใต้คางสั้น ลำตัวแบนข้างมากและเรียวยาวที่ส่วนท้าย มีครีบหลังอันเล็กมาก มีก้านครีบเพียง 1 ก้าน ครีบอกมีก้านแข็งค่อนข้างสั้น ครีบหลังเล็ก ครีบหางเว้าลึก หัวมีสี่เหลี่ยมอมเขียว ตามีสี่เงินขาว เช่นเดียวกับส่วนท้อง แต่ลำตัวใสจนเห็นอวัยวะภายใน เส้นเลือด และกระดูก ด้านหลังสีเหลืองอ่อน ครีบใส ขนาดใหญ่สุด 7 เซนติเมตร อยู่เป็นฝูงใหญ่มากกว่า 100 ตัวขึ้นไป ในแม่น้ำและลำคลองในป่าและรอบๆ พรุ พบในภาคตะวันออกเฉียงใต้ จังหวัดจันทบุรี ลงไปและพบในภาคใต้ตอนล่าง ตั้งแต่แม่น้ำ-

ปากพริง สายบุรี และโก-ลก กินแมลงน้ำขนาดเล็ก เป็นปลาสวยงามที่มีชื่อเสียงของไทย มีชื่อว่า Glass catfish มีการรวบรวมเป็นอาชีพในภาคใต้ และตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณรอบๆ แม่น้ำบางนรา และรอบพรุโต๊ะแดง

The clearest body of world's fish. Small head and mouth with a pair of long maxillary barbels; dorsal fin minute. Head and body yellowish translucent; eye silvery. Attains to 7 cm. Inhabits lowland streams to peat adjacent in large school up to 100 fish. A famous aquarium fish that commonly collected from Southeast and Southern Thailand.

## ผี, อีแกตาโป๊ะบือแม *Kryptopterus macrocephalus*



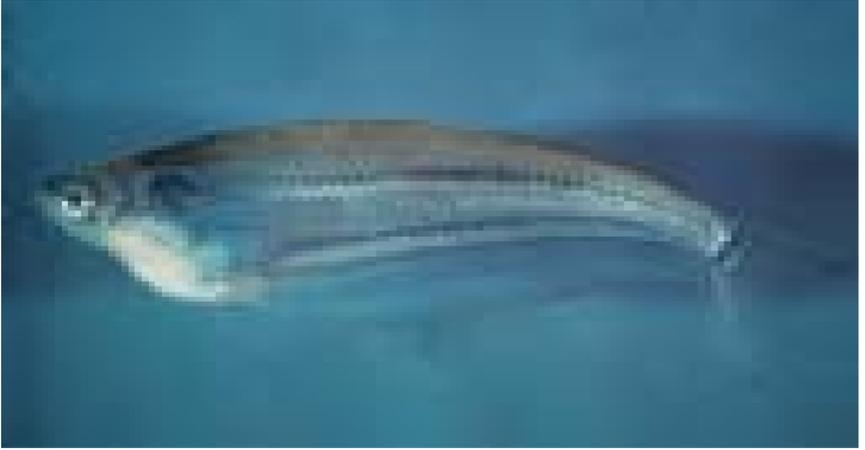
### ผี, อีแกตาโป๊ะบือแม

#### *Kryptopterus macrocephalus*

มีลักษณะคล้ายปลากังปังระร่วง แต่มีส่วนหัวเล็กและลำตัวยาวเรียกว่า ครีบอกเท่าขาวเท่ากับส่วนหัว ครีบหลังเล็กมีก้านครีบ 1 ก้าน แต่ยาวกว่าของปลากังปังระร่วง ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนอมเหลืองหรือเหลืองคล้ำ ชุ่นเล็กน้อย มักมีแถบสีคล้ายพาดตามแนวเส้นข้างตัวจากหลังท้ายทอยไปถึงโคนครีบหาง ที่โคนครีบหางมีจุดสีคล้ำ ครีบสีจาง บางตัวมีตัวสีคล้ำและมีลายประแบบลายหินอ่อน ขนาดใหญ่สุด 9 เซนติเมตร พบเฉพาะในลำคลองและแอ่งน้ำของพื้นที่พรุดั้งเดิม ในประเทศไทยพบที่พรุโต๊ะแดงและพบในมาเลเซีย สุมาตรา ถึงบอร์เนียว เป็นชนิดที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามเช่นกันแต่พบในตลาดน้อยกว่าปลากังปังระร่วง

Similar to glass catfish (*K. bicirrhis*) but more elongated body, conspicuous dorsal fin and body yellowish opaque or dusky mottled. Larger sizes, attain to 9 cm. Restricted to peat habitats from peninsular Thailand to Borneo. Uncommon in aquarium trade.

## เพี้ยว, อีแกลาเอ๊ะ *Kryptopterus palembangensis*



### เพี้ยว, อีแกลาเอ๊ะ

#### *Kryptopterus palembangensis*

มีลักษณะคล้ายปลาก้างพระร่วงขนาดใหญ่ แต่มีลำตัวสั้นป้อมกว่า มีครีบอกใหญ่ ตัวมีสีจาง ออกใส ครีบใส ขนาดใหญ่สุด 12 เซนติเมตร แต่พบทั่วไป 8 เซนติเมตร อาศัยในแม่น้ำ และลำคลอง รอบพรุ พบตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำโขง ถึงภาคใต้ของไทย และสุมาตรา บอร์เนียว ในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ประโยชน์จากปลาชนิดนี้โดยเป็นอาหาร พบในตลาดปลาสวยงามในบางครั้ง

The larger glass catfish that yami opaque; deeper body Rectoral fin large, dorsal fin minate. Attains 12 cm, commonly 8 cm. Inhabits mainsheams and peat adjacent areas. Widely distributed from Mekong baoin to Malay Peninsula, Sumatra and Borneo. Important food fish in Northeast and central Thailand, occasionally seen in aquarium trade.

## ชะโอนพรุ, อีแกตาไ้ปะ *Ompok fumidus*



### ชะโอนพรุ, อีแกตาไ้ปะ

#### *Ompok fumidus*

เป็นปลาในสกุลปลาสุ่มพรุที่พบเฉพาะในถิ่นอาศัยแบบพรุ มีส่วนหัวโต ปากกว้าง ตาเล็ก มีหนวด 2 คู่ ที่ขากรรไกรบนและใต้คาง ครีบหลังอันเล็กมี 4 ก้าน ครีบอกใหญ่กางออกด้านข้างมีก้านครีบแข็งสั้น ครีบท้องเล็ก ครีบกันมีฐานยาว ลำตัวเรียวไปทางด้านท้าย-คอดหางและครีบหางเล็ก ตัวและหัวมีสีน้ำตาลแดง หรือสีเทาคล้ำอมม่วง ด้านท้องสีจาง ครีบสีคล้ำ บางตัวมีลายกระด้างลายหินอ่อน ขนาดพบใหญ่สุด 15 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงเล็กในแอ่งน้ำและลำคลองในพรุในประเทศไทยพบเฉพาะที่พรุโต๊ะแดงและพบในพรุของมาเลเซีย พบน้อยในตลาดปลา-สวยงาม มีชื่อสแลงว่า “ปลาคอปเตอร์” จากอุปนิสัยที่ว่ายน้ำทรงตัวอยู่กับที่ ถูกจับเพื่อ-บริโภคในท้องถิ่นบางครั้ง เคยถูกจำแนกเป็น *Ompok leiacanthus* แต่ Tan & Ng (1996) รายงานเป็นชนิดใหม่

A large head silurid with small eyes; two pairs of barbels and small dorsal fin. Pectoral fins horizontally expanded; anal fin with long base. Body and head dark olive; purple brown or mottled. Attains to 15 cm. Stenotopic to peats, from Toh Daeng Peat throughout peninsular Malaysia. Previously known as *O. leiacanthus*, newly described by Tan & Ng (1996).

## หนวดแมว, อีแกลาเอ๊ะ *Ompok eugeniatus*



### หนวดแมว, อีแกลาเอ๊ะ

#### *Ompok eugeniatus*

รูปร่างลำตัวบาง แบนข้าง เรียวไปด้านหลัง มีส่วนหัวเล็ก ปากเล็ก มีหนวดยาว 2 คู่ ยาวกว่าความยาวลำตัวโดยเฉพาะหนวดใต้คาง ครีบหลังเล็กมากมีเพียง 1 ก้าน เรียว ครีบท้องเล็ก ครีบหางเว้าลึก ตัวมีสีคล้ำ ค่อนข้างใส ด้านท้องสีจาง อาจมีแถบคล้ำพาดตามแนวยาวของลำตัว 1-2 แถบ มีจุดสีดำที่โคนครีบหาง ครีบใส ขนาดพบใหญ่สุด อาศัยในแม่น้ำและลำคลองที่ผ่านพรุ เคยพบในแม่น้ำเจ้าพระยา ที่จังหวัดชัยนาท แต่ปัจจุบันไม่พบอีก พบน้อยเป็นครั้งคราวในแม่น้ำโก-ลก แม่น้ำสายบุรี และลำคลองรอบพรุโต๊ะแดง และมีรายงานพบในแม่น้ำโขงของประเทศกัมพูชา (Rainboth, 1996) จัดเป็นปลาที่ใกล้สูญพันธุ์ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2538)

Small head catfish with long barbels, reaching beyond caudal fin. Dorsal fin slender, pelvic fin minute. Body translucent with dark stripes and dark spot on caudal fin base fins hyaline. Inhabits river and lowland stream in peat adjacent areas. Rare in Thailand and Cambodia (Rainboth, 1996).

## สยมพร, โอน, อีแกตาโป๊ะ *Ompok siluoides*



### สยมพร, โอน, อีแกตาโป๊ะ

#### *Ompok siluoides*

หัวสั้น และแบนข้างเล็กน้อย ลำตัวแบนข้าง ส่วนหลังยกสูงเล็กน้อย ปากเล็ก ตาโตอยู่เหนือมุมปาก หนวดที่ริมฝีปากยาวถึงบริเวณท้อง หนวดใต้คางสั้น ครีบหลังมีอันเล็ก ครีบอกใหญ่ ครีบหางเว้าตื้นมีปลายของแฉกมน ตัวมีสีตามสภาพน้ำ ที่อาศัยในบริเวณน้ำใสมักมีสีน้ำตาลคล้ำ ในบริเวณน้ำขุ่นมักมีสีตัวขุ่นขาวซีด ที่เหนือครีบอกมีแต้มกลมสีคล้ำ ครีบใส มีแต้มสีคล้ำบริเวณโคนหาง ขนาดใหญ่ที่สุดพบถึง 40 เซนติเมตร พบทั่วไป 15-20 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงเล็กๆ ในแหล่งน้ำนิ่ง และแม่น้ำของทุกภาค จับได้โดยอวนล้อมกรำ อวนลาก ขอบก สะดุ้ง ข่ายลอย และแห

Short and depressed head; body tapering, compressed; dorsal fin small; long anal fin small caudal fin. Maxillary barbels reaching to pelvic fin. Body greenish brown, pale ventrally; some fish with dark mottled, dark humeral and caudal-base spots. Attains to 40 cm. Inhabits rivers and swamps throughout Thailand. Important edible species.

## เห็้ออ่อนหนวดยาว, อีแกตาโป๊ะ *Ompok hypophthalmus*



### สยมพร, โอน, อีแกตาโป๊ะ

#### *Ompok hypophthalmus*

รูปร่างลักษณะคล้ายปลาสยมพรแต่มีส่วนหัวเล็กกว่า และลำตัวเรียวกว่า ปากเล็ก ตาเล็ก อยู่ต่ำกว่ามุมปาก มีหนวด 2 คู่ คู่บนขากรไทรยาวถึงหน้าครีบกัน คู่ใต้คางสั้น ครีบหลังอันเล็ก ครีบหางเว้าลึก ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนอมเหลือง ด้านท้องสีจาง มีจุดคล้ำที่โคนครีบหาง ครีบกันสีจางของคล้ำ ขนาดพบใหญ่สุด 20 เซนติเมตร พบทั่วไป 15 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำ กินกุ้ง แมลง และปลา พบตั้งแต่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา บางปะกง ถึงแม่น้ำมูล และภาคใต้ จนถึงบอร์เนียว แต่พบน้อยในประเทศไทย

Closely similar to *O. Krattensis* elongated body, smaller head. Dorsal fin small with 2 rays. Body yellowish brown, pale ventrally with dark longitudinal stripe on midline; dark spot on caudal base. Inhabits lowland rivers & streams including peats from Malay Peninsula to Borneo.

## ลันแมว, อีแกแลเป๊ะ *Silurichthys phaiosoma*



### ลันแมว, อีแกแลเป๊ะ

#### *Silurichthys phaiosoma*

มีลักษณะคล้ายปลาชะโอนแต่รูปร่างเรียวยาวกว่า ส่วนหัวเล็ก ตาเล็กมาก ปากค่อนข้างเล็ก มีขากรรไกรล่างสั้นกว่า ขากรรไกรบนมีขนาด 2 คู่ คู่ที่ขากรรไกรบนยาวถึงฐานครีบกัน คู่ใต้คางยาวกว่าส่วนหัว ครีบหลังอันเล็กมี 2-3 ก้าน ครีบหางและครีบกันต่อนื่องกัน ปลายครีบหางด้านบน ยาวเรียว ตัวมีสีน้ำตาลแดงหรือ น้ำตาลอมม่วง ครีบสีจางทั้งตัวและครีบมักมีประสีคล้ำตลอด หรือเป็นลายหินอ่อน ขนาดใหญ่สุด 15 เซนติเมตร พบเฉพาะในลำคลองและแอ่งน้ำในพรุดั้งเดิมที่พรุโต๊ะแดงถึงมาเลเซีย หากินแมลงและลูกกุ้ง ปลา มักซ่อนตัวอยู่ใต้วัสดุลอยน้ำและที่ใบไม้ร่วง หากินกลางคืน อยู่เป็นกลุ่มเล็ก 2-4 ตัว หรืออยู่เดี่ยวๆ

A slendered, oblong-body catfish. Head small with minute eyes and sub inferior mouth. Dorsal fin minute with 2-3 short rays; anal and caudal fin confluent with pointed tip. Color; dark or reddish brown with dark mottled, ventral pale. Attains to 15 cm. Inhabits lowland stream and peat in Malay Peninsula. Nocturnal; feeding on aquatic insect and smaller fishes.

## หิวเกศพรุ *Pseudeutropius* sp. 1



**วงศ์ปลาหิวเกศ (Family Schilbeidae)** ลักษณะสำคัญคือ มีหนวด 3-4 คู่ มีร่องเก็บของ-แต่ละเส้นที่จะงอยปากข้างแก้ม และได้คาง รูขุมอกช่องหลังมักใหญ่กว่าช่องหน้าและอยู่ชิดกัน ครีบอกและครีบหลังมีก้านครีบแข็ง ครีบไขมีขนาดเล็ก ครีบกันยาว ลำตัวมีแถบข้าง มี-การกระจายพันธุ์ ตั้งแต่ทวีปแอฟริกา อินเดีย เอเชียอาคเนย์ และเขตซุนดา ที่พบในไทยมี 4 สกุล 5 ชนิด แต่ที่พบในพื้นที่พรุมี 1 ชนิด

### หิวเกศพรุ

#### *Pseudeutropius* sp. 1

รูปร่างเรียวยาวไปทางส่วนท้าย ลำตัวแบนข้าง-เล็กน้อย หัวเล็ก ตาโต มีหนวดที่จุกอก-ขากรรไกรบนและใต้คางรวม 4 คู่ คู่ที่จุกอก-สั้นที่สุด คู่อื่นๆ ยาวถึงกึ่งกลางลำตัว หนวด-ยาวเรียวยาวเล็ก ครีบหลังยกสูงมีก้านครีบแข็ง-เรียวยาว ครีบอกยาว ก้านแข็งมีขอบหยัก ครีบกัน-มีฐานยาวมีก้านครีบ 39-42 อัน ครีบไขมี-อันเล็กและสั้นครีบหางเว้าลึก ตัวและหัวมีสี-คล้ำที่ด้านบน ด้านข้างสีเหลืองอ่อน ด้านท้อง-สีจาง มีสีเงินวาวเรียงที่รอบตาข้างแก้มและ-ด้านท้อง ลำตัวมีแถบสีคล้ำ 2 แถบตามแนว-ยาวที่เหนือเส้นข้างตัวและเหนือฐานครีบกัน-เหนือครีบอกมีแต้มคล้ำอาจเป็นแถบตาม-แนวเส้นข้างตัว โคนครีบอาจมีแต้มสีคล้ำและ-มีจุดดำที่หน้าโคนครีบหลัง ครีบใส ขนาด-ใหญ่สุด 7 เซนติเมตร พบในลำคลองรอบ-พรุโต๊ะแดงและในแม่น้ำโก-ลก และน่าจะ-พบที่แม่น้ำบางนราด้วย เป็นชนิดที่คล้ายกับ

*P. moolenburghae* ของสุมาตราและ-บอร์เนียว และอยู่ระหว่างการจัดทำเป็น-*original description* ปลาชนิดใหม่จาก-พื้นที่พรุโต๊ะแดง พบเป็นครั้งแรกในตลาด-ปลาสดของงามที่ส่งออก

Body elongated, tapering; head small with large eyes. Mouth small with 4 pairs of barbels. Dorsal fin high with spinous ray; pectoral spine slendered; anal fin with long base and caudal fin deeply forked. Adipose fin small. Body yellowish translucent with dark spot on dorsal spine base and caudal base. Attains to 7 cm. Inhabits lowland rivers and peat streams. Undescribed species known from Toh Daeng Peat, similar to *P. moolenburghae* of Sumatra and Borneo.

## ลำพัน, อีแกลิมัด *Clarias nieuhoffi*



รูปโดย นิตยสารสารคดี

**วงศ์ปลาอุก (Family Clariidae)** มีลักษณะที่เด่นชัดคือ ส่วนหัวกลมแบนราบตาเล็กอยู่ด้านข้างของหัว ปากเล็กอยู่ตอนปลายสุดของจะงอยปาก มีหนวดรอบปาก 4 คู่ยาวเท่าๆ กัน ครีบอกมีก้านแข็งแหลมคม ครีบหลังไม่มีก้านครีบแข็งยาวเกือบเท่าความยาวลำตัวเช่นเดียวกับครีบกัน ครีบหลังและครีบท้องเล็กปลายมน ปลาอุกมีอวัยวะพิเศษรูปร่างคล้ายก้อนฟองน้ำ สีแดงสดอยู่ในช่องเหงือกตอนบน ใช้ช่วยหายใจโดยใช้อากาศเหนือน้ำได้ และมันยังสามารถแตก คีบคลานบนบกได้เมื่อมีฝนตกน้ำไหลหลาก และเป็นที่มาของชื่อภาษาอังกฤษที่เรียกว่า “walking catfish” ปลาอุกมีการวางไข่โดยขุดโพรง หรือทำรัง และบางชนิดตัวผู้-ตัวเมียช่วยกันดูแลไข่จนฟักเป็นตัว ไข่เป็นแบบไข่ติด ปลาในวงศ์นี้มีการกระจายพันธุ์กว้างตั้งแต่ทวีปแอฟริกาถึงเอเชีย ในประเทศไทยพบ 6-7 ชนิด (โสภณ, 2513) แต่ที่พบในพื้นที่พรุ 5 ชนิด ได้แก่

### ลำพัน, อีแกลิมัด

#### *Clarias nieuhoffi*

มีรูปร่างลำตัวที่เรียวยาวกว่าปลาอุกชนิดอื่น ๆ มาก ส่วนหัวเล็กสั้น ครีบหลังและครีบกันใหญ่ยาวเกือบเท่าความยาวลำตัว ครีบหางเล็กอยู่ชิดกับครีบหลังและครีบกัน บางตัวก็เชื่อมติดกัน อาจเป็นเพราะถูกกัดเมื่อตอนเล็ก ๆ แล้วงอกใหม่ ครีบท้องเล็ก ตัวมีสีคล้ำอมน้ำตาลแดง มีจุดเป็นแถวตามแนวตั้งตลอดลำตัว ด้านท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 60 เซนติเมตร พบทั่วไป 30-40 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งที่เป็นป่าพรุ และลำธารในป่าดิบชื้น พบในภาคตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ จังหวัดจันทบุรี และในภาคใต้ตั้งแต่ จังหวัดชุมพรลงไป และยังพบในมาเลเซียถึงบอร์เนียว จับได้โดยบ็ดธง ไซ ลอบ พบเป็นครั้งคราวใน

ตลาดทางภาคใต้ เช่น พัทลุง นครศรีธรรมราช เป็นปลาที่มีรสชาติดีกว่าปลาอุกชนิดอื่น แต่บางคนอาจไม่กล้ารับประทานเพราะมีรูปร่างยาวดูคล้ายงู มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเพาะเลี้ยงเป็นปลาเศรษฐกิจในพื้นที่พรุได้

An elongated walking catfish with small head; long based dorsal and anal fin, sometimes confluent to caudal fin. Body and head reddish brown or dark brown with rows of pale spots; ventral paler. Attains to 60 cm. Restricted to peats and lowland forest streams in Southeast and Southern Thailand to Borneo. Important foodfish in Southern Thailand.

## คูกด้าน, คูกต่าง, อีแกก้อลีกาย *Clarias batrachus*



### คูกด้าน, คูกต่าง, อีแกก้อลีกาย

#### *Clarias batrachus*

มีลักษณะที่สำคัญคือ ส่วนของท้ายทอยยื่นแหลม ครีบหลังอยู่ค่อนข้างชิดกับท้ายทอย ส่วนหัวแบนราบ ด้านบนหัวเรียบไม่ขรุขระ และแบนข้างไปทางด้านท้ายของลำตัว ครีบหลังครีบกัน และครีบหางแยกกันชัดเจน ครีบท้องเล็ก ครีบหางเล็กปลายมน ตัวมีสีคล้ำอมเขียวมะกอก มีสีน้ำตาลอมแดงในปลาขนาดเล็ก บางตัวมีจุดเล็กๆสีขาวเป็นแถวตามแนวตั้งบนลำตัว ด้านท้องสีจาง ครีบบีสีเช่นเดียวกับตัวขนาดพบใหญ่สุด 40 เซนติเมตร พบทั่วไป 20-25 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำ พบทั่วไปทุกภาค แต่ปัจจุบันพบน้อยลงมาก เป็นปลาที่เคยนิยมเพาะเลี้ยงในบ่อ จับได้โดยไซแห เบ็ดธง และขุดบ่อล่อปลา รวมถึงเครื่องมือขนาดเล็กต่างๆ

Walking catfish with pointed occipital process seen from dorsal view. Head depressed; eye small, fins separated. Body olive or reddish brown to dark gray with some pale spots. Attains to 40 cm, commonly 20 cm. Inhabits swamps and lowland streams throughout Thailand. Recently rare, due to replacing of introduced African walking catfish.

# ตุกอุย, ตุกเนื้ออ่อน, อีแกก้อลือโมะฮ์

## *Clarias macrocephalus*



### ตุกอุย, ตุกเนื้ออ่อน, อีแกก้อลือโมะฮ์

#### *Clarias macrocephalus*

มีรูปร่างเหมือนปลาตุกด้ำน แต่ส่วนท้ายทอย-  
มนกลม ส่วนครีบหางเล็กกว่า ตัวมีสีคล้ำอม-  
เหลือง หรือมีสีคล้ำลายลายหินอ่อนประ มีจุด  
สีขาวเป็นแถวแนวตั้งบนลำตัวในบางตัว ด้าน-  
ท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 35 เซนติเมตร  
พบทั่วไป 18-20 เซนติเมตร พบในแหล่งน้ำนิ่ง  
และแม่น้ำของทุกภาค ยกเว้นแม่น้ำสาละวิน  
จับได้โดยวิธีเดียวกับปลาตุกด้ำน ปลาตุกอุย-  
มีเนื้อสีเหลืองและมีมันจึงมีรสชาติดีและเคย-  
มีราคาแพงกว่าปลาตุกด้ำน

Similar to *C. batrachus* but rounded  
occipital process; caudal fin smaller.  
Body olive or yellowish gray with small  
pale spots; ventrally paler. Inhabits  
lowland wetlands and rivers throughout  
Thailand and peninsular. Important  
foodfish and in pond cultures.

## คูกเนื้อเลน, อีแกก้อลีบูแม *Clarias meladerma*



### คูกเนื้อเลน, อีแกก้อลีบูแม

#### *Clarias meladerma*

ลักษณะรูปร่างคล้ายปลาตกอุย มีส่วนท้ายทอยมนกลม แต่ลำตัวป้อมสั้น และมีก้านครีบหลังและก้านครีบกันที่ยาวกว่า ทำให้ครีบทั้งสองดูสูงกว่า ครีบหางเล็ก ก้านครีบแข็งของครีบอกมีหนามที่ขอบนอก ตัวมีสีน้ำตาลคล้ำหรืออมแดง และมักมีจุดประสีดำบนตัวและครีบ ขนาดใหญ่สุด 35 เซนติเมตร พบทั่วไป 25 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งที่เป็นกรดเล็กน้อย และมีพรรณพืชหนาแน่น พบชุกชุมในพื้นที่พรุ พบตั้งแต่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาถึงแม่น้ำโขง และภาคใต้ จนถึงอินโดนีเซีย เป็นปลาคูกที่มีราคาต่ำกว่าชนิดอื่นๆ

Similar to *C. macrocephalus* but larger dorsal and anal fins; pectoral spine with anterior serrated. Body hepatic or reddish brown with dark blotches. Attains 35 cm. Inhabits lowland wetlands, bogs and peats from northeast, central to peninsular Thailand to Indonesia.

## ดุกแคะ, อาเนาะกีลี *Enchelocharias keliloides*



จาก Ng & Lim (1993)

### ดุกแคะ, อาเนาะกีลี

#### *Enchelocharias keliloides*

มีรูปร่างคล้ายปลาตกแต่มีขนาดเล็กกว่ามาก มีลำตัวเรียวยาว แบนข้างที่ด้านท้าย และมีครีบไขมันอันยาว ครีบหลังสั้น ครีบกันและครีบหางต่อเนื่องกัน ครีบออกเล็ก ตัวมีสีคล้ำอมม่วงหรือสีดำ ด้านท้องสีจาง ครีบสีคล้ำขนาดพบใหญ่สุด 10 เซนติเมตร พบเฉพาะในพรุดั้งเดิม ปลาในสกุลนี้พบรวม 5 ชนิด จากมาเลเซียถึงบอร์เนียว (Ng & Lim, 1993) ชนิดนี้หายากมากในประเทศไทย Tyson Roberts (ติดต่อส่วนตัว) รายงานว่าเคยเก็บตัวอย่างได้จากพรุโต๊ะแดงและปลาชนิดนี้พบได้ในพรุทางชายฝั่งตะวันออกของประเทศมาเลเซีย ตั้งแต่ตรังกานูลงไป

A miniature walking catfish with two lobes of dorsal fin, a posterior one is long-base adipose fin; anal and caudal fins continued; Small pectoral fins. Dark purple or gray body. Restricted to primary peats from peninsular Malaysia to Borneo. Including 5 species of this genus (Ng & Lim, 1993) Tyson Roberts (pers. comm.) found this species in Toh Daeng Peat, very rare.

## ขยุยพรุ, อีแกก่าง *Parakysis verrucosus*



**วงศ์ปลาขยุยพรุ (Family Parakysidae)** เป็นวงศ์ที่ถูกตั้งแยกมาจากปลาขยุย (Akysidae) จากลักษณะของตุ่มบนผิวหนังที่ไม่เรียงเป็นแถว ไม่มีครีบไขมันและไม่มีซี่กรองเหงือก (Roberts, 1989) แต่ Ng & Lim (1995) ได้รวมอยู่ในวงศ์เดียวกับปลาขยุย เป็นวงศ์ปลาที่พบเฉพาะในพื้นที่พรุตั้งแต่ภาคใต้ของไทยถึงสิงคโปร์และบอร์เนียว พบรวม 4 ชนิด แต่พบในประเทศไทย เพียง 1 ชนิด คือ

### ขยุยพรุ, อีแกก่าง

#### *Parakysis verrucosus*

รูปร่างเรียวยาวหรือทรงกระบอก ลำตัวแบนข้าง แต่ส่วนหัวค่อนข้างแบนราบ หัวเล็ก ปากเล็กริมฝีปากเป็นซี่ยื่น มีหนวด 4 คู่ ผิวมีตุ่มสากกระจายทั่วตัวแต่มากที่ด้านหลัง ครีบหลังและครีบอกสั้น มีก้านครีบแข็งที่ขอบเรียบ ครีบท้องเล็ก ครีบกันมีฐานครีบสั้นมีก้านครีบ 10-13 อัน ครีบหางเว้าตื้น ตัวและหัวมีสีน้ำตาลคล้ำหรือเทา ด้านหลังมักมีสีจางกว่าเป็นสีน้ำตาลอมเหลือง มีประสีจางกระจายทั่วตัว บางตัวมีลักษณะเป็นแถวตามแนวยาวของกลางลำตัว 6-7 ประ ครีบใสมีประสีคล้ำกระจาย หนวดมีสีจางและมีแถบสีคล้ำเป็นปล้อง ขนาดใหญ่สุด 5 เซนติเมตร อาศัยในลำธารที่น้ำไหลในพรุดั้งเดิม อยู่ตามใบไม้ร่วงพบน้อยมากในพรุโต๊ะแดง แต่พบบ่อยกว่าในพรุของมาเลเซีย

A small ablongated catfish with scattered tubercles on body; small head and mouth with 4 pairs of barbels; dorsal and pectoral spines short, smooth. Body gray on pale brown with pale mottled and pale tubercles, dorsally pales, mid body with 6-7 pale blotches longitudinally. Attains to 5 cm. Inhabits primary peat streams with dense litter falls. Recently very rare, one of threatened fish due to habitat losses in Thailand. More common in Malaysia.

## กะเมะ, อีแกกาเปะยี *Chaca bankanensis*



**วงศ์ปลากระเมะ (Family Chacidae)** พบทั้งหมด 3 ชนิด จากอินเดีย เมียนมาร์ และมาเลเซีย ถึงบอร์เนียว (Roberts, 1982; Brown & Ferraris, 1988) พบในประเทศไทย 1 ชนิด คือ

### กะเมะ, อีแกกาเปะยี

#### *Chaca bankanensis*

เป็นปลาหนังที่มีรูปร่างประหลาด มีส่วนหัวแบนราบมาก และมีปากกว้าง มีหนวดสั้นที่จมูก ขากรรไกรบน และได้คาง รวม 4 คู่ ส่วนหัวมองจากด้านบนคล้ายปลายจอบขุดไม้ที่ชาวภาคใต้เรียกว่า กะเมะ ครีบหลังและครีบอกสั้น มีก้านแข็งที่ปลายแหลมคม ก้านครีบอกมีขอบหยัก ไม่มีครีบไขมันแต่มีก้านครีบหางที่ต่อเนื่องมาบนด้านหลังและอยู่ติดกับก้านครีบกัน ครีบท้องอันใหญ่มีผิวขรุขระเป็นตุ่มขนาดต่างๆ ทั่วตัว บริเวณขอบหัวและส่วนหัวมีติ่งหนังอยู่โดยรอบ ตัวมีสีน้ำตาลแดงเข้ม หรือน้ำตาลไหม้ ด้านท้องสีจาง มีประและจุดสีคล้ำกระจายทั่วตัว ขนาดใหญ่สุด 20 เซนติเมตร พบเฉพาะในแอ่งน้ำในพรุ อยู่บนกองใบไม้ร่วง มักอยู่นิ่งเป็นเวลานานเพื่อรอเหยื่อคือ ปลาขนาดเล็กอื่นๆ ให้เข้ามาตอดที่ติ่งหนังหรือหนวดซึ่งตัวปลาจะกระดิกล่อให้เหมือนกับตัวหนอนแล้วซุกกินด้วยปากอันกว้าง ในประเทศไทยพบเฉพาะที่พรุโต๊ะแดงและพบในมาเลเซีย สุมาตรา

ถึงบอร์เนียว เป็นปลาสวยงามที่พบเป็นบางครั้งในท้องตลาด แต่เลี้ยงได้ยากมาก

A peculiar catfish with large head and wide mouth; 4 pairs of small barbel; minute eyes; short pectoral and dorsal spine; anal fin confluent to caudal fin. Body skin wrinkle with short papillae. Reddish or hepatic brown, paler ventrally. Attains 20 cm. Restricted to peats, in Thailand found only in Toh Daeng Peat, occurred in Malaysia to Borneo.

## บู่ใส *Phenacostethus* sp.



**วงศ์ปลาบู่ใส (Family Phallostethidae)** เป็นปลาขนาดเล็ก มีรูปร่างเพรียว หัวเล็ก ตาเล็ก ได้คางมีขดกระดูกเป็นอวัยวะพิเศษใช้ในการสืบพันธุ์ เรียก Priapium มีรูปร่างแตกต่างกันแล้วแต่ชนิด มีครีบหลัง 2 ตอน ตอนแรกเล็กมาก มีเพียง 1 ก้านครีบสั้นๆ ตอนหลังมีขนาดเล็ก ทั้งสองส่วนอยู่ค่อนข้างไปด้านท้ายลำตัว ครีบหางเว้าตื้น ครีบกันใหญ่ ครีบอกเล็ก ไม่มีเกล็ด ตัวมักใส อยู่เป็นฝูงเล็กๆ ในบริเวณผิวน้ำของแม่น้ำและแหล่งน้ำนิ่ง ทั้งน้ำจืดและน้ำกร่อย พบในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงฟิลิปปินส์ ทั้งหมด 4 สกุล 20 ชนิด มีขนาดใหญ่สุด 3.7 เซนติเมตร ทั่วไปประมาณ 2 เซนติเมตร ในประเทศไทย พบอย่างน้อย 3 ชนิด และที่พบในพรุโตะแดง คือ

### บู่ใส

#### *Phenacostethus* sp.

มีลำตัวเรียวยาว ส่วนหัวสั้นและมีตาโต มีเขี้ยวใสคลุมบนหัว ปากเล็ก มีลักษณะของอวัยวะได้คางที่เป็นขด เรียกว่า Priapium และมีขดกระดูกเรียก Toxactinium ขึ้นจากด้านหน้าของ Priapium มีก้านครีบแข็งที่ครีบหลังเพียง 1 อัน ครีบหลังอันแรกอยู่ตรงกับตอนกลางของครีบกัน ตัวใสมีสีเหลืองอ่อนที่โคนครีบหาง ตาสีเงิน ขนาดที่พบประมาณ 2 เซนติเมตร อาศัยในคลองรอบพรุ มักว่ายน้ำอยู่บริเวณผิวน้ำ พบน้อยมากที่พรุโตะแดง

Minute fish with short head, large eye and small mouth; body translucent. Below chin with particular organ and coiled bone, so call Priapium and Toxactinium. Usually living close to surface. Attains to 2 cm. Inhabits peat canals, uncommon in Toh Daeng Peat.

## เข็มห้อ, อีแกลุโยะ *Dermogynys pusilus*



**วงศ์ปลาเข็ม (Family Hemiramphidae)** มีรูปร่างทรงกระบอกเรียว ลำตัวแบนข้าง เล็กน้อยหรือกลม ลักษณะที่เด่นชัดคือมีจะงอยปากล่างยื่นยาวกว่าปากบนมาก ตาโต ครีบหลังค่อนข้างยาว ด้านท้ายลำตัว มีเกล็ดค่อนข้างเล็ก มักพบในบริเวณน้ำกร่อยและทะเล ชอบว่ายหากินอยู่บริเวณใกล้ผิวน้ำ กินแมลง ลูกปลาเป็นอาหาร รวมถึงแพลงค์ตอนพืช ออกลูกเป็นตัวโดยผสมพันธุ์ภายในตัว พบทั่วไปในทะเลเขตร้อน พบในน้ำจืดของประเทศไทย 5 ชนิด ปลาในวงศ์นี้พบในพื้นที่พรุ 2 ชนิด คือ

### เข็มห้อ, อีแกลุโยะ

#### *Dermogynys pusilus*

จะงอยปากล่างยื่นยาว มีแผ่นหนังบางที่ขอบด้านข้างโดยเฉพาะในตัวผู้ ตาโต ครีบหลังค่อนข้างยาว ด้านท้ายลำตัว มีเกล็ดเล็ก ตัวมีสีน้ำตาลอ่อน ด้านท้องสีจาง ครีบหลังสีแดงหรือส้ม ขนาดใหญ่สุด 5 เซนติเมตร พบในบริเวณน้ำกร่อยและคลองในป่า ชอบว่ายหากินอยู่บริเวณใกล้ผิวน้ำ กินแมลง รวมถึงแพลงค์ตอนพืช ออกลูกเป็นตัวโดยผสมพันธุ์ภายในตัวครั้งละประมาณ 10 ตัว

A small size halfbeak with short mandible; large eye and minute scales. Body pale silvery or brown silver, dorsal fin reddish, fins yellowish hyaline. Attains to 5 cm. Inhabits lowland wetlands to estuaries. One viviparous with ca. 10 offspring. Distributed throughout Thailand and Malay Peninsula. Popular aquarium fish.

## เข็มวง, อีแกลโยะ *Hemirhamphodon pogonognathus*



### เข็มวง, อีแกลโยะ

#### *Hemirhamphodon pogonognathus*

ลักษณะคล้ายปลาเข็มแต่มีขนาดใหญ่กว่ามากและมีจะงอยปากล่างยาว ปลายเป็นติ่งหนึ่งที่ยาวออกคล้ายวงโง้งลงด้านล่าง ได้จะงอยปากล่างมีริ้วแผ่นหนังยาว ครีบหลังมีฐานยาวมีก้านครีบ 11-12 อัน ครีบหางมีปลายมน ครีบกันมีฐานสั้นแต่ด้านครีบยาวโค้ง ครีบท้องค่อนข้างใหญ่ ตัวผู้มีขนาดใหญ่กว่าตัวเมียและมีส่วนของครีบที่ใหญ่ยาวกว่าหัวและตัวมีสีเขียวอมเหลือง ด้านหลังสีคล้ำตามีขอบสีฟ้า และมีแต้มสีแดงเรื่อ ด้านท้องสีจาง บนตัวอาจมีจุดละเอียดสีแดง ครีบสีเหลืองสดหรือเหลืองอ่อน ครีบหลังมีขอบสีแดงคล้ำ ครีบหาง ครีบกันมีขอบสีฟ้าเรืองแสง จะงอยปากล่างสีคล้ำ ตอนปลายสีดำหรือแดง ริ้วหนึ่งใต้จะงอยปากล่างสีฟ้าหรือเหลืองมีขอบสีแดงหรือสีดำ ขนาดพบใหญ่สุด 10 เซนติเมตร อยู่เป็นกลุ่มเล็กๆ 5-20 ตัว พบที่พรุโตะแดง กินแมลงโดยเฉพาะมดและแมลงอื่นๆ ที่บินตกลงน้ำ มีการผสมพันธุ์ภายในตัวและออกลูกเป็นตัวขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร ครั้งละ 1-4 ตัว แต่พบมีการอุ้มท้องอยู่ถึง 2 ตัว (Roberts, 1989) และอาจมีการเลี้ยงลูกโดยสำรองอาหารให้

พบตั้งแต่ภาคใต้ของไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ถึงสุมาตราและบอร์เนียว ถูกรวบรวมเป็นปลาสวยงามเช่นเดียวกับปลาเข็ม แต่พบตลادن้อยกว่า

A large halfbeak with downworld projection and large cutaneous fold below mandible. Males usually larger and more colorful; body silvery with green and blue iridescent. Fins yellow or bright orange with red margins. Attains to 10 cm. Restricted to peats and lowland forest streams in Malay Peninsula to Borneo. Uncommon aquarium species.

## กะทุงเทว, อีแกลยูโยะ *Xenentodon cancila*



**วงศ์ปลากะทุงเทว (Family Belontiidae)** มีจะงอยปากทั้งบนและล่างยื่นยาวมาก และแข็งแรง มีฟันเล็กแหลมบนขากรรไกรทั้งบนและล่าง รูปร่างกระบอกยาวเรียว ครีบหลังและครีบก้นมักอยู่ค่อนข้างไปด้านท้าย ครีบอกใหญ่ เกล็ดเล็ก พบส่วนมากอยู่ในทะเลและน้ำกร่อยของเขตร้อนรอบโลก เป็นปลากินเนื้อ วางไข่โดยเป็นไข่ติด ไข่มักมีเส้นใยหุ้มรอบ พบในน้ำจืดของไทยเพียง 1 ชนิด คือ

### กะทุงเทว, อีแกลยูโยะ

#### *Xenentodon cancila*

รูปร่างเพรียวทรงกระบอก ลำตัวกลมรูปไข่ จะงอยปากยื่นยาว ครีบอกใหญ่ ครีบท้องเล็ก ครีบหลังอยู่ค่อนข้างไปทางด้านท้าย ครีบก้นติดตรงเว้าเล็กน้อย เกล็ดเล็กละเอียด ในตัวผู้มีส่วนหลังยกสูงที่บริเวณต่อจากท้ายทอยและเป็นสันมีสีแดง ตัวมีสีเหลืองอ่อนหรือขุ่น ด้านบนมีสีเขียวอ่อน ด้านข้างลำตัวมีสีเงิน และมีแถบสีคล้ำพาดขวางตามแนวยาวถึงโคนหาง ครีบใส จะงอยปากตอนปลายมีสีแดงเป็นแต้ม ด้านท้องสีขาว ขนาดพบใหญ่สุด 35 เซนติเมตร พบทั่วไป 25-30 เซนติเมตร กินปลาขนาดเล็กโดยใช้จะงอยปากคีบจับอย่างว่องไว จับได้โดยแห อวนลาก อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำ พบตั้งแต่แม่น้ำสาละวินถึงแม่น้ำโขงและภาคใต้ มีค่อนข้างซุกซม

A large, oblongated-body needlefish with minute scales. Male with humpback and red spot on dorsal crest. Jaws elongated with several filliform teeth. Body silvery gray with greenish iridescent on dorsal, fins hyaline. Attains to 35 cm, commonly 25 cm. Voracious piscivore. Inhabits streams to lowland wetlands and rivers throughout Thailand and Southeast Asia to Borneo. One of important food fish and aquarium trades.

## ข้าวสาร, อาเนาะซูลูแเว *Oryzias minutilus*



**วงศ์ปลาข้าวสาร (Family Oryziidae)** ลักษณะลำตัวยาวเรียว แบนข้างเล็กน้อย หัวและตาโตและอยู่สูง ปากเล็ก ครีบหลังค่อนข้างยาว ครีบอกอยู่ในระดับสูงเหนือช่องเหงือก ครีบหางปลายมน ตัวมีสีใสหรือมีสีน้ำตาลอ่อน ครีบหางอาจมีสี เป็นปลาขนาดเล็กกว่า 5 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำกร่อย อยู่เป็นฝูงใหญ่ในบริเวณผิวน้ำ พบทั่วไปในทวีปเอเชีย ในประเทศไทยพบอย่างน้อย 5 ชนิด พบในพื้นที่พรุ 1 ชนิด คือ

### ข้าวสาร, อาเนาะซูลูแเว

#### *Oryzias minutilus*

มีรูปร่างลำตัวยาวเรียว ตาโต จะงอยปากเรียวยาว ปากเล็ก ครีบมีขนาดเล็ก ตัวใสมีสีน้ำตาลอ่อน ส่วนรอบตาและท้องมีเกล็ดสีฟ้าเงิน ตัวผู้มักมีขนาดเล็กกว่าตัวเมีย ขนาดใหญ่สุด 1.8 เซนติเมตร พบทั่วไป 1.5 เซนติเมตร อาศัยเป็นฝูงในแหล่งน้ำนิ่งที่มีหญ้าและพรรณพืชขึ้นหนาแน่น รวมถึงพื้นที่พรุ ปัจจุบันพบไม่มากนัก ในภาคกลางตอนล่าง พบมากในพรุต่างๆ ของภาคใต้ โดยเฉพาะบริเวณพรุเปลี่ยนสภาพ เช่น พรุไม้ขาว จังหวัดภูเก็ต กินแพลงก์ตอน ถูกจับรวบรวมเป็นปลาสวยงามเป็นครั้งคราว ใช้ชื่อการค้าว่า Blue eye Ricefish หรือ Medaka

A minute ricefish with slendered body, large eyes and small mouth. Bode translucent with iridescent silver eye and belly. Male usually smaller. Attains to 1.8 cm. Inhabits lowland swamps with dense vegetation and undistributed, including peats from central Thailand to peninsular. Commonly seen in aquarium trades with popular name of "Blue eye ricefish" or "Medaka".

## หัวตะกั่ว, หัวแก้ว, อีแกปลาเลาะปูเต๊ะ *Aplocheilus panchax*



**วงศ์ปลาหัวตะกั่ว (Family Aplocheilidae)** ลักษณะรูปร่างคล้ายกับปลาข้าวสาร แต่มีขนาดใหญ่กว่ามาก หัวโต ตาโต ปากกว้างดัดตรง และยืดออกได้ ครีบหลังตั้งต่ำกว่าช่องเหงือก ครีบหางปลายมน แหลมเล็กน้อย เกล็ดเล็ก หัวมีกมีแต้มสีเงินวาวสะท้อนแสง ตัวมีสีฟ้าอ่อน และมักมีจุดประสีสดใสต่างๆ บนลำตัว และครีบ ขนาดใหญ่สุด 8 เซนติเมตร พบทั่วไป 6 เซนติเมตร อาศัยทั้งในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำกร่อย มีการกระจายพันธุ์กว้างในเขตร้อน ตั้งแต่เอเชียถึงแอฟริกา ชนิดที่พบในประเทศไทยมี 1 ชนิด คือ

### หัวตะกั่ว, หัวแก้ว, อีแกปลาเลาะปูเต๊ะ

#### *Aplocheilus panchax*

พบขนาดทั่วไป 5 เซนติเมตร ลำตัวมีสีน้ำตาลอ่อน มีเหลือบสีฟ้าและจุดสีแดงส้มประบนตัว ครีบหลังใสมีครีบสีดำ ครีบหางสีฟ้าอ่อนมีขลิบดำ ครีบท้องและครีบกันมีสีเหลืองส้มขลิบแดง ในตัวผู้มักมีขนาดใหญ่กว่าตัวเมีย และมีสีสดใสใกว่า อาศัยทั้งในแหล่งน้ำนิ่งที่สะอาดในทุกภาคจนถึงบริเวณน้ำกร่อย พบมากที่พรุไม่ขาว แต่พบน้อยในพรุโต๊ะแดง เป็นปลาสวยงามที่นิยมเลี้ยงชนิดหนึ่ง

A colorful, small panchax with blue iridescent spot on top of head. Mouth superior, eyes large. Body pale silvery with reddish spots, anal fin hyaline or bright yellow with red margin, dorsal fin with dark spot on base, caudal fin hyaline blue with dark margin. Attains to 5 cm. Inhabits lowland wetlands to estuaries and peats. One of popular aquarium fish.

## จรเข้แคระ, อีแกตอและยี้กี *Indostomus crocodylus*



**วงศ์ปลาจิ้มฟันจรเข้แคระ (Family Indostomidae)** มีรูปร่างคล้ายกับปลาจิ้มฟันจรเข้ แต่มีขนาดเล็กกว่ามาก ส่วนหัวและจะงอยปากสั้นกว่า ตาโต มีวงเกล็ดของลำตัวน้อย ส่วนหางเรียงเล็ก มีครีบหลังเป็นก้านแข็งสั้นๆ ที่ตอนหน้าลำตัว และเป็นครีบอ่อนที่ตอนกลาง มีทั้งครีบอก ครีบท้องอันเล็กและครีบกัน และครีบหางเป็นรูปพัด

### จรเข้แคระ, อีแกตอและยี้กี

#### *Indostomus crocodylus*

ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนถึงคล้ำ และมีลายสีคล้ำ-ประ ครีบใสอาจมีประสีน้ำตาลคล้ำ ขนาดพบใหญ่สุด 3 เซนติเมตร พบทั่วไป 2 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งที่มีพรรณพืชหนาแน่นและมีสภาพดีมาก รวมถึงบริเวณป่าพรุดั้งเดิม เคยถูกใช้ชื่อว่า *I. paradoxus* ซึ่งที่จริงพบเฉพาะในทะเลสาบ Indowgi ของพม่าเท่านั้น แต่ปัจจุบันพบว่าชนิดที่พบในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำโขง ถึงภาคใต้ และมาเลเซีย มี 2 ชนิด ชนิดที่พบในพื้นที่พรุคือ ปลาจรเข้แคระ *Indostomus crocodylus* จากพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส (Britz & Kottelat, 1999)

A dwarf pipefish with full set of fins; short snout; large eye and short spines of anterior dorsal fin. Caudal peduncle slendered with small caudal fin. Body pale to dark brown with dark markings. Attains to 3 cm. Inhabits only primary peats from Toh Daeng Peat to Malay Peninsula. Previously known as *I. paradoxus* that endemic in Myanmar; Britz & Kottelat (1999) described 2 new species from Thailand, Laos and Malay Peninsula.

## ไหลนา, อีแกมบูล *Monopterus albus*



**วงศ์ปลาไหลนา (Family Synbranchidae)** มีรูปร่างเรียวยาวอย่างงู ลำตัวกลม ปลายหางแหลม ไม่มีครีบ แต่ในขณะเป็นตัวอ่อนมีครีบออกเล็กๆ ผิวมีเกล็ดเล็กละเอียดฝังอยู่ มีอวัยวะช่วยหายใจเป็นเส้นเลือดฝอยที่คอหอย มักอาศัยในพื้นที่น้ำนิ่งหรือตื้นโดยขุดรูอยู่และทำรังวางไข่ในรูนั้น หรืออาจอยู่ตามกอสวะรกไม้ พบทั้งในน้ำกร่อยและน้ำจืด ตั้งแต่อินเดียถึงฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น พบในน้ำจืดของไทย 3 ชนิด แต่มี 1 ชนิด ที่พบในพรุ

### ไหลนา, อีแกมบูล

#### *Monopterus albus*

รูปร่างเรียวยาว หัวเล็ก ส่วนคอป่องออก ปากกว้าง ตาเล็กมากอยู่ตอนปลายของหัว ช่องเหงือกเล็กอยู่ใต้คอ ส่วนหางเรียวยาวแบนเล็กน้อย ไม่มีครีบ ผิวมีเมือกคลุม ตัวมีสีน้ำตาลแดง ด้านท้องสีเหลือง มีจุดประเล็ก ๆ สีคล้ำแดง กระจายทั่วตัว ขนาดพบใหญ่สุดถึง 70 เซนติเมตร พบทั่วไป 30-35 เซนติเมตร จับได้โดยเบ็ดธง ลัน ไช สวิง และบ่อล่อปลา เป็นปลาเศรษฐกิจที่เลี้ยงในบ่อ โดยรวบรวมลูกพันธุ์จากธรรมชาติ ปลาไหลมีการเปลี่ยนแปลงเพศตามวัยจากตัวผู้ในขณะเล็ก และกลายเป็นตัวเมียเมื่อแก่ตัว วางไข่และดูแลไข่ในโพรงดินที่ขุดไว้

A serpentine eel with minute eyes near tip of snout; gill opening ventrally; caudal painted. Fins absent, only low fold on caudal area. Body hepatic brownish red on orange blotches, ventral pales. Attains to 70 cm, commonly 35 cm. Inhabits hill streams to lowland wetlands. Protandrous hermaphrodite. One of fisheries important thranthont the Southeast Asia.

## หลดลาย, อาเนาะตีแล *Macrognathus aculeatus*



**วงศ์ปลากะทิง (Family Mastacembelidae)** มีรูปร่างคล้ายปลาไหล แต่มีส่วนหัวและจะงอยปากยื่นแหลม มีครีบออก ครีบหลัง และครีบกัน ครีบหางเล็ก ด้านหลังมีก้านครีบแข็งสั้นๆ แหลมคมอยู่ตลอดตอนหน้า มีเกล็ดเล็ก ปากเล็กจะงอยปากและปลายจมูกเป็นวงแหลมสั้นๆ ปลายแฉก ตาเล็ก อาศัยอยู่ใกล้พื้นท้องน้ำ หรืออยู่ในโพรงไม้และรากไม้ พบในเขตร้อนตั้งแต่ทวีปแอฟริกาถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่บอร์เนียว ประมาณ 36 ชนิด พบในประเทศไทย 12 ชนิด (Roberts, 1980, 1986) แต่มี 4 ชนิดที่พบในพื้นที่พรุ ได้แก่

### หลดลาย, อาเนาะตีแล

#### *Macrognathus aculeatus*

รูปร่างเพรียวยาว ลำตัวแบนข้างเล็กน้อย จะงอยปากยื่นยาวแหลม ครีบหางเล็กปลายมน และแยกจากครีบหลังและครีบกันที่ยาว ครีบออกเล็กรูปกลม ตัวมีสีคล้ำที่ด้านบน ด้านท้องสีน้ำตาลเหลืองจาง ที่เส้นข้างตัวมีแถบเล็กสีจางไปเกือบตลอด ครีบหลังมีสีคล้ำมีจุดเล็กสีจางประและมีดวงสีดำขอบขาวแบบครึ่งวงกลม 5-6 ดวง ตลอดความยาว ครีบหางและครีบกันมีสีคล้ำมีจุดเล็กสีจางประ ลำตัวมีขี้ดดำขอบสีจาง 12-13 ขี้ด ขนาดพบใหญ่สุด 25 เซนติเมตร จับได้โดยสวิงและไซ อาศัยในลำคลองของพรุ พบน้อยที่พรุโต๊ะแดง ใช้ประโยชน์โดยจับขายเป็นปลาสวยงาม

A robust spiny eel with separated caudal fin form dorsal and anal fins. Snout pointed with rostrum. Body brownish gray, yellow brown ventrally with oblique dark narrow bands. Dorsal fin with 5-6 eye-spots. Attains to 25 cm. Restricted to lowland wetlands and peats. Uncommonly seen in aquarium trades.

## หลดห้องลาย, อาเนาะตีแล *Macragnathus circumcinctus*



### หลดห้องลาย, อาเนาะตีแล

#### *Macragnathus circumcinctus*

มีลักษณะคล้ายกับปลาหลดลายแต่มีครีบหางที่เชื่อมต่อกับครีบหลังและครีบกันหัวและตัว- มีสีคล้ำอมน้ำตาลมีลายประสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเหลืองจางทั่วลำตัว บั้งสีดำขอบสีจางพาด- จนถึงรอบใต้ท้องตลอด 19-20 บั้ง ใต้ท้องมี- แถบสีดำสั้นๆ สลับกับแถบอันใหญ่ ครีบหลัง- สีจางมีจุดประสีคล้ำทั่วเช่นเดียวกับครีบหาง ครีบหลังยังมีจุดสีดำขอบสีจางคล้ายดวงตา- ตลอดฐานครีบ 9-10 ดวง ครีบกันสีดำขลิบ- ขาว ขนาดพบใหญ่สุด 20 เซนติเมตร อาศัย- ในลำธารในป่าและในพรุ รวมถึงแหล่งน้ำนิ่ง- ตลอดภาคใต้ของไทย และมาเลเซีย จับได้- โดยลันและไซ เป็นชนิดที่พบค่อนข้างชุกชุม- และใช้เป็นอาหาร ที่พรุโตะแดงจับเป็นปลา- สวยงามด้วย

Similar to *M. aculeatus* but dorsal and anal fins confluence to caudal. Body yellow brown with dark bands and pale irregular striae. Dorsal fin with 9-10 dark ocellates, anal fin with pale margin. Attains to 20 cm. Inhabits streams to peats in peninsular Thailand and Malaysia. Commonly seen in aquarium trades and fish markets.

## หลดต่าง, อาเนาะตีแล *Macrognathus maculatus*



### หลดต่าง, อาเนาะตีแล

#### *Macrognathus maculatus*

มีรูปร่างคล้ายกับหลดท้องลายแต่ลำตัวเรียวยาวกว่าเล็กน้อย ลำตัวและหัวมีสีคล้ำอมน้ำตาล ด้านหลังสีจางกว่า มีลายประสีจางเป็นดวงทั่วตัว ไม่มีลายบัง ด้านท้องสีจาง ครีบหลังมีสีคล้ำมีลายเส้นสีจาง ฐานครีบหลังมีจุดเล็กคล้ำไม่ชัดเจน 10-12 จุด ครีบกันสีดำมีขลิบขาว มีถิ่นอาศัยในลำธารของป่าดิบราบต่ำและในพรุ พบน้อยกว่าปลาหลดท้องลาย ในประเทศไทยพบที่ป่าเขานอจู้จี้และพรุโต๊ะแดง พบในมาเลเซียถึงบอร์เนียว

Closely similar to *M. circumcinctus* but lacks of dark bands body more elongated. Body dark or olive brown with pale irregular blotches, fins with pale striae, dorsal fin base with 10-12 dark spots. Inhabits lowland streams and peats. Uncommon from Malay Peninsula to Borneo.

## กะทิง, ทิง, อีแกติแล *Mastacembelus armatus*



### กะทิง, ทิง, อีแกติแล

#### *Mastacembelus armatus*

ลำตัวเรียวยาว แบนข้างเล็กน้อย ครีบหลัง ครีบหาง และครีบกันเชื่อมต่อกัน ด้านหลังมีก้านครีบแข็งสั้นหลายอัน ตาเล็ก ครีบอกใหญ่ หัวมีลายตั้งแต่ปลายจะงอยปากคาดมาที่ตาถึงช่องเปิดเหงือก ตัวมีสีเทาอ่อนหรือน้ำตาลอมเหลือง มีลายสีคล้ำเป็นวง หรือเป็นลายเส้น มีลวดลายหลายแบบ ด้านท้องสีจาง ครีบมีสีคล้ำมีจุดประสีเหลืองอ่อน พบยาวสุด 80 เซนติเมตร หัวไปประมาณ 30-50 เซนติเมตร จับได้โดยเบ็ดราว ข่ายลอย ไซลอบ อาศัยในแม่น้ำ และแหล่งน้ำนิ่ง ในบริเวณที่มีกิ่งไม้ พืชน้ำหนาแน่น พบทุกภาคของประเทศไทยตั้งแต่แม่น้ำตอนล่างถึงบริเวณต้นน้ำลำธาร ใช้ประโยชน์โดยแปรรูปเป็นปลารมควันขนาดเล็กมักถูกรวบรวมขายเป็นปลาสวยงาม

Elongated, large spiny eel with confined dorsal and anal fins. Rostrum truncated. Body olive or dark gray with irregular dark color pattern; fins dark with pale yellow spots. Attains 80 cm, commonly 30–50 cm. Inhabits highland streams to lowland wetlands. Economic important species, both food and aquarium trades.

## หลดแคระ, อาเนาะบูล *Chaudhuria caudata*



**วงศ์ปลาหลดแคระ (Family Chaudhuriidae)** มีรูปร่างคล้ายปลาหลด แต่มีขนาดเล็กกว่ามาก และไม่มีเกล็ด หัวเล็ก จะงอยปากสั้นมน ปากค่อนข้างกว้าง ตาเล็กมาก ครีบไม่มีก้านแข็ง ส่วนมากครีบหางเชื่อมต่อกับครีบหลังและครีบกัน ตัวมักมีสีชมพูหรือสีจาง ไม่มีลวดลาย มักอาศัยในบริเวณที่พืชน้ำหนาแน่นของแหล่งน้ำนิ่ง พรุ และแม่น้ำ มีขนาดโตไม่เกิน 8 เซนติเมตร พบตั้งแต่อินเดียถึงเกาหลี, จีน และบอร์เนียว พบรวม 6 สกุล กว่า 12 ชนิด (Kottelat & Lim, 1994) ในประเทศไทยพบอย่างน้อย 1 ชนิด คือ

### หลดแคระ, อาเนาะบูล

#### *Chaudhuria caudata*

รูปร่างเพรียวยาว หางเล็ก ครีบหางไม่ต่อเชื่อมกับครีบหลังและครีบกัน ครีบหลังและครีบกันยาว ครีบอกเล็ก ปากกว้าง มีริมฝีปากค่อนข้างหนา ตาเล็ก ตัวมีสีชมพูอ่อนหรือสีจาง ขนาดใหญ่สุด 4 เซนติเมตร พบตั้งแต่แม่น้ำสาละวินถึงแม่น้ำโขงและมาเลเซีย อาศัยในรากพืชน้ำตามหนองบึง และลำธารและในพื้นที่พรุ

A dwarf eel with elongated, slender body. Fins separated, caudal fin small. Head small with minute eye and thick lips. Body brownish pink or pale. Attains to 4 cm. Inhabits lowland wetlands in dense vegetation. Uncommonly occurred throughout Thailand and Southeast Asia. Possibly consists of multiple species.

# แป้นแก้ว, อีแกบลิอเน, อีแกกเก๊ะ

## *Parambassis siamensis*



**วงศ์ปลากระจก, แป้นแก้ว (Family Ambassidae)** มีรูปร่างเป็นรูปไข่ ส่วนหลังและท้องกว้าง ลำตัวแบนข้างมาก หัวโต ตาโต ปากกว้าง ครีบหลังมี 2 ตอน ตอนหน้ามีก้านแข็งแหลม ตอนท้ายมีก้านอ่อน ครีบหางเว้าลึก ครีบกันมีก้านแข็ง 3 อัน ครีบท้องมีก้านแข็ง 1 อัน ครีบอกเล็ก ลำตัวมักมีสีใสหรือขุ่นเล็กน้อย และมีด้านท้องสีเงิน เป็นปลากินเนื้อ พบส่วนมากในบริเวณปากแม่น้ำ อยู่รวมกันเป็นฝูง พบในเขตร้อนของชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียถึงฟิลิปปินส์และออสเตรเลีย ในแหล่งน้ำจืดของไทยพบ 5 ชนิด มี 1 ชนิดที่พบในพื้นที่พรุ คือ

### แป้นแก้ว, อีแกบลิอเน, อีแกกเก๊ะ

#### *Parambassis siamensis*

ลำตัวแบนข้างมาก หัวโต ตาโต มีเกล็ดเล็ก รูปร่างค่อนข้างโปร่งใสเห็นโครงกระดูกในปลาเป็น แต่ส่วนท้องมีสีเงินวาวหรือสีขาว ครีบใสมีขอบสีคล้ำ มีขนาดใหญ่สุด 6 เซนติเมตร พบทั่วไป 3-4 เซนติเมตร อยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำทั่วไป จับได้โดยอวนลาก ขอบก อวนทับตลิ่ง สริง ชะนาง และข่ายลอย รวบรวมเป็นปลาสวยงาม โดยนำมาฉีดสีสะท้อนแสงเข้าบริเวณข้างลำตัว เพื่อส่งขายต่างประเทศ

A small rhomboid perch with translucent body, large eyes; small scales. Head and belly silvery. Fins hyaline with dark line on margins. Attains to 6 cm, commonly 4 cm. Inhabits lowland swamps and rivers throughout Thailand and Southeast Asia.

## เสือดำ, นางคง, อีแกตุ๊บีแก *Nandus nebulosus*



**วงศ์ปลาหมอช้างเหยียบ (Family Nandidae)** มีรูปร่างรูปไข่หรือกลมรี ลำตัวแบนข้าง ครีบหลังมีก้านแข็งหลายอัน ครีบหางปลายมนกลม เกล็ดใหญ่มีขอบหยัก เส้นข้างตัวมักขาดช่วงเป็น 2 ตอนคือ ตอนหน้า และตอนท้ายที่โคนหาง มักอาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและพบในแม่น้ำเช่นกัน ในประเทศไทยมีราว 5 ชนิด มีขนาดตั้งแต่ 5 เซนติเมตร ถึง 30 เซนติเมตร แต่มี 3 ชนิด ที่พบในพรุ คือ

### เสือดำ, นางคง, อีแกตุ๊บีแก

#### *Nandus nebulosus*

รูปร่างลำตัวแบนข้าง หัวโต ตาโต จะงอยปากมน บนฝาปิดเหงือกมีหนามเล็กๆ 1 อัน เกล็ดใหญ่ ตัวมีสีน้ำตาลแดง มีลายบังและประสีคล้ายพาดขวางลำตัว 5-6 บั้ง และมีแถบสีด้าพาดตั้งแต่ปลายปากถึงท้ายทอย ครีบหลังตอนแรกสีเหมือนลำตัว ตอนหลังใส มีจุดสีคล้ายกระจายเช่นเดียวกับครีบหางและครีบกันตอนท้าย ครีบอกใส ครีบท้องและครีบกันตอนหน้าสีคล้ายของลำตัว ขนาดใหญ่สุด 10 เซนติเมตร พบทั่วไป 6-8 เซนติเมตร อาศัยตั้งแต่ในน้ำตื้น ลำธารที่มีพรรณไม้หนาแน่นและในพรุ พบตั้งแต่ลุ่มน้ำเพชรบุรี ภาคตะวันออก และภาคใต้ถึงบอร์เนียว (Ng, Vidthayanon & Ng, 1996) กินกุ้ง ลูกปลา และแมลง พบบ่อยในตลาดปลาสวยงาม

A short snout leaffish with larger eyes; compressed oblonged body and large mouth. Body dark hepatic brown with irregular dark banded and blotches; dorsal and anal fin dark brown and hyaline mottled posteriorly, caudal fin hyaline with dark bands. Attains to 10 cm, commonly 6 cm. Inhabits hill streams to peat in peninsular Thailand to Borneo, including Southeast Thailand.

## หมอข้างเหียน, อีแกปาดง *Pristolepis fasciatus*



### หมอข้างเหียน, อีแกปาดง

#### *Pristolepis fasciatus*

รูปร่างเป็นรูปไข่ค่อนข้างกลม ส่วนหัวและหลังลาดโค้ง หัวและลำตัวแบนข้าง ตาเล็กตั้งอยู่ค่อนข้างไปด้านบนของหัว ปากเล็ก ริมฝีปากยื่นเข้าออกได้ดี ครีบหลังยาวมีก้านแข็งหลายอัน ครีบอกยาว ครีบท้องตั้งอยู่แนวเดียวกับครีบอก ครีบกันสันมีก้านแข็ง 3 อัน ครีบหางค่อนข้างยาวปลายมน เกล็ดเล็ก ตัวมีสีคล้ำด้านบน ด้านข้างลำตัวมีสีเขียวมะกอก มีแถบตามขวางลำตัวสีคล้ำ 8-9 แถบ ด้านท้องสีจางหรือสีเหลืองอ่อน ครีบสีจางหรือเหลืองอ่อน มีขอบสีคล้ำ พบใหญ่สุดถึง 20 เซนติเมตร พบทั่วไป 10-15 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำพบทุกภาค จับได้โดยอวนลาก ยอยก ข่ายลอย สวิง โซ เป็นปลากินเนื้อกินกุ้ง และหอยขนาดเล็ก

Ovate, compressed body with rounded dorsal profile and snout. Mouth small and gill momhans brandly united. Scales small. Body olive green or yellowish brown with 8-9 dark bands, pales ventrally. Attains to 25 cm, commonly 15 cm. Inhabits rivers and swamp throughout Thailand to Borneo.

## หมอข้างเหี้ยบพร, อีแกปาดง *Pristolepis grootei*



### หมอข้างเหี้ยบพร, อีแกปาดง

#### *Pristolepis grootei*

ลักษณะคล้ายกับปลาหมอข้างเหี้ยบมากแต่มีลำตัวกลมป้อมกว่า เส้นข้างตัวอยู่ค่อนข้างด้านบน มีแถวเกล็ดระหว่างด้านครีบหลังอันที่ 6 ถึงเส้นข้างตัว 3-4 แถว ขอบด้านหน้าของหัวและลำตัวโค้งมนกว่าปลาหมอข้างเหี้ยบตัวมีสีคล้ำอมส้มหรือน้ำตาลแดง ด้านท้ายลำตัวสีคล้ำ ด้านท้องสีส้มหรือชมพูคล้ำ มีบั้ง 8-10 บั้ง ตลอดลำตัวแต่จางลงในปลาใหญ่ ครีบสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 20 เซนติเมตร พบในลำธารและแหล่งน้ำที่ใสและมีซากพืช สารอินทรีย์สูง รวมถึงในพรุ ตั้งแต่ในแม่น้ำตาปี พรุต่างๆ ในภาคใต้ถึงมาเลเซียและบอร์เนียว ถูกจับโดยไซ ข่าย และเผือก ใช้ประโยชน์เป็นอาหารในท้องถิ่น

A rounded-compressed body catapra with fewer scales from the sixth dorsal spine base to lateral line; 3 rows. Body reddish or orange brown with 8-10 dark bands, ventral pales on pink. Attains 20 cm. Inhabits lowland streams and peats in peninsular Thailand to Borneo.

## ปูทราย, อีแกอุบี *Oxyeleotris marmoratus*



**วงศ์ปลาปูทราย (Family Eleotrididae)** เป็นวงศ์ที่พบอาศัยทั้งในปากแม่น้ำและน้ำจืด พบในเขตร้อนและเขตอบอุ่นมากกว่า 150 ชนิด และในประเทศไทย 25 ชนิด มีลักษณะที่ต่างจากปลาอื่น คือ มีลำตัวทรงกระบอก หรือยาว ส่วนหัวและจะงอยปากมน มีเส้นข้างตัวและแถวของรูปลาอยู่บนหัวหลายแถว ครีบหลังแยกเป็น 2 ตอนชัดเจน ครีบหางมนกลม ครีบกันยาว ครีบอกใหญ่ ครีบท้องใหญ่แยกจากกัน เกล็ดมีทั้งเล็กและใหญ่ เป็นปลากินเนื้อ กินแมลง สัตว์น้ำขนาดเล็กและปลา วางไข่โดยตัวผู้และตัวเมียช่วยกันดูแล โดยไข่ติดกับวัสดุเป็นแพ ไข่มีรูปร่างคล้ายผลองุ่น เมื่อฟักตัวจะปล่อยให้หากินเอง มีบางชนิดเท่านั้นที่มีขนาดใหญ่ ส่วนมากมีขนาดเล็กยาวไม่เกิน 20 เซนติเมตร อาศัยในน้ำกร่อยเป็นส่วนมาก พบน้อยชนิดในน้ำจืด ในไทยพบประมาณ 5 ชนิดที่เป็นปลาน้ำจืด แต่ที่พบในในพื้นที่พรุคือ

### ปูทราย, อีแกอุบี

#### *Oxyeleotris marmoratus*

รูปร่างทรงกระบอก ส่วนหัวใหญ่ จะงอยปากยื่นยาว ปากกว้างมาก มีฟันเป็นซี่ยาวบนขากรรไกร ตาเล็กตั้งอยู่ด้านบนของหัว ลำตัวกลมและแบนข้างเล็กน้อยที่ด้านหลัง ครีบหลังแยกกันชัดเจน ครีบอกใหญ่ปลายมน ครีบหางใหญ่ มีเกล็ดเล็กละเอียดคลุมตัวตั้งแต่ข้างแก้มถึงทั่วตัว ตัวมีสีน้ำตาลอมแดง หรืออมเหลืองคล้ำ มีแถบลายเป็นรูปไม่แน่นอนตลอดตัว ที่โคนหางมีลายเป็นรูปตัววี ครีบใสมีลายประสีคล้ำตลอด ครีบหางมีแถบสีคล้ำ 3-5 แถบ ด้านท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุดถึง 70 เซนติเมตร แต่พบทั่วไป 20-30 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำ พบทั่วไปทุกภาคยกเว้นแม่น้ำสาละวิน ในพื้นที่พรุพบในลำคลองรอบนอก จับได้โดยข่ายลอย เบ็ดตก ลอบ ไซ

มีการเพาะเลี้ยงทั้งในบ่อและกระชัง เพื่อส่งออกไปขายยังตลาดต่างประเทศ

The largest goby with oblongated body; large head and small eyes. Pectoral fin large, pelvic fin separated and ovate rounded caudal fin. Body dark or hepatic brown with irregular bands and V-shape band on caudal base. Attains 70 cm, commonly 20-30 cm. Inhabits rivers and swamps including peat adjacent streams. One of economic important fish throughout the Southeast Asia.

## หมอ, อีแกปยู *Anabas testudineus*



วงศ์ปลาหมอ (Family Anabantidae) มี 1 ชนิดในประเทศไทย คือ

### หมอ, อีแกปยู

#### *Anabas testudineus*

รูปร่างป้อม ลำตัวแบนข้าง ส่วนหัวสั้นปลายมน ตาโต ปากกว้าง ขอบฝาปิดเหงือกเป็นหยักแข็ง เกล็ดใหญ่คลุมทั่วตัว เส้นข้างตัวขาดตอน ครีบหลังยาวเกือบเท่าความยาวลำตัว มีก้านแข็งแหลมจำนวนมากเช่นเดียวกับครีบกัน แต่ครีบกันสั้นกว่า ครีบอกเล็กรูปไข่ ครีบหางปลาหมน ตัวมีสีเขียวมะกอกและมีลายประสีคล้ำที่ข้างลำตัว ครีบใส ด้านท้องสีเหลือง ขอบฝาปิดเหงือกตอนบนมีแฉกสีดำ มีอวัยวะช่วยหายใจ ขนาดพบใหญ่สุด 20 เซนติเมตร พบทั่วไป 10-13 เซนติเมตร พบในแหล่งน้ำนิ่งส่วนมากในทุกภาค จับได้โดย แห ข่าย เบ็ดธง บ่อล่อปลา ลอบ ไซ ยอยก และเบ็ดตก สามารถ แลกขึ้นบกไปหาที่หากินใหม่ได้เมื่อมีฝนตกน้ำหลาก โดยใช้ขอบฝาปิดเหงือกช่วยในการเคลื่อนที่

An oblong-compressed perch with serrated and manable opercle; large clenoid scales and incomplete lateral line. Air breather fish with labyrinth organ above gill. Body olive or yellowish gray with dark blotches on upper gill membrane. Attains to 20 cm; commonly 10 cm. Inhabits swamps mainly throughout Thailand. One of economic foodfish in the Southeast Asia.

## หมอจำปะ, อีแกपालอ, อีแกกือปา *Belontia hasselti*



**วงศ์ปลาสร้อย, กัด (Family Belontiidae)** เป็นวงศ์ปลาที่มีลักษณะพิเศษคือ มีอวัยวะช่วยหายใจในช่องเหงือกตอนบนและทำรังหรือก่อหวอดเพื่อวางไข่ มักมีรูปร่างยาวหรือรูปไข่ ลำตัวแบนข้าง ส่วนหัวโต ตาโต ปากเล็ก ครีบหลังสั้น แต่ครีบกันยาวมาก มีครีบท้องอันเล็กหรือเป็นเส้นยาวเรียว ครีบหางเว้าตื้น เกล็ดเล็กเป็นแบบขอบหยัก พบประมาณ 15 ชนิดในไทย มักมีขนาดเล็ก และมีสีส้มสวยงาม เปลี่ยนสีได้ดีตามสถานการณ์ ส่วนมากมีประโยชน์เป็นปลาสวยงาม เช่น ปลากัดต่างๆ ปลากริม กระดี่มุก แต่มี 9 ชนิดที่พบในพื้นที่พรุ ได้แก่

### หมอจำปะ, อีแกपालอ, อีแกกือปา

#### *Belontia hasselti*

รูปร่างเป็นรูปไข่ค่อนข้างทรงเหลี่ยมคล้ายปลาหมอแต่กว้างกว่า ลำตัวแบนข้างมาก หัวโต ตาโต ปากเล็ก มีเกล็ดใหญ่ เส้นข้างตัวไม่ต่อเนื่องกัน ครีบหลังและครีบกันมีฐานยาว มีก้านครีบแข็งที่ครีบหลัง 12-13 อัน ที่ครีบกัน 16 อัน ปลายครีบหลังและครีบกันเรียวแหลม โดยเฉพาะในตัวผู้จะมีครีบยาวใหญ่กว่าตัวเมีย ครีบหางมีปลายมน ครีบท้องเล็กมีปลายของก้านครีบเรียวเป็นเส้นยาว 2 เส้น ตัวมีสีเหลืองทองหรือเหลืองคล้ำ ถึงน้ำตาลแดง ขอบเกล็ดมีสีคล้ำและที่ฐานครีบหลังตอนท้ายมีจุดสีดำ ครีบหลังและครีบกันตอนหน้าสีคล้ำ ตอนท้ายรวมถึงครีบหางมีลายเส้นเป็นดาข่าย ขนาดใหญ่สุด 20 เซนติเมตร พบเฉพาะในที่น้ำค้ายแบบพรุดั้งเดิม ตั้งแต่พรุโต๊ะแดงถึงสุมาตราและบอร์เนียว กินแมลงน้ำและแพลงค์ตอนสัตว์ วางไข่โดยทำรัง ก่อหวอด-

คล้ายปลากัด และมีการเลี้ยงดูลูกจนโตโดยพ่อแม่ (Linke, 1991) ถูกจับเพื่อเป็นอาหารเป็นบางครั้งและขายเป็นปลาสวยงาม

Body squarish compressed with large head and large eyes. Mouth small; scales large with incomplete lateral line. Tip of dorsal and anal fin pointed; pelvic fin with a pair of filamentous rays. Body yellowish of golden brown with reticulate pattern on fins. Attains 20 cm. Inhabits only primary peat. Bubble nest builder species.

## กัศภาคใต้, อีแกกาเกย *Betta imbellis*



### กัศภาคใต้, อีแกกาเกย

#### *Betta imbellis*

รูปร่างทรงกระบอกสั้นแบนข้างเล็กน้อย ครีบหลังสั้น ปลายมน ครีบหางใหญ่แต่ปลายกลม ครีบอกเป็นเส้นยาว ครีบท้องยาว เกล็ดใหญ่ ส่วนหัวสั้น ปากเล็ก ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนเหลืออบแดงและน้ำเงิน ครีบหลังและครีบกันสีคล้ายแดง มีแถบสีฟ้าเรืองแสง ปลายครีบกันสีแต้มสีแดงสด ปลายครีบท้องสีแดงสด มีขลิบขาว ตัวและหัวจะมีสีสดขึ้นเด่นชัดเวลาที่ปลาพองเพื่อต่อสู้ ตัวผู้มีสีสันตกว่าตัวเมียมาก ขนาดใหญ่สุด 6 เซนติเมตร พบทั่วไป 4-5 เซนติเมตร มีนิสัยก้าวร้าว หวงถิ่น ตัวผู้เป็นผู้ทำรังวางไข่โดยการก่อกวน ดูแลไข่ และลูกปลา พบในภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงมาถึงมาเลเซีย อาศัยในพื้นที่ชุ่มน้ำที่น้ำสะอาดและไม่ถูกรบกวน เช่น ชายหนอง บึง ท้องนา ไกล่พรที่ไม้ใช้ยาฆ่าแมลง เป็นปลาสวยงามที่นิยมเลี้ยง

A bluish iridescent fighting fish with red anal fin tip, pelvic and caudal fins. Body compressed oblong, head short. Males develop longer fin, and metallic blue sheen or scale edges and gill cover. Females have shorter fins and brown body. Bubble nest builder species. Attains to 6 cm. Inhabits lowland swamps and paddy field in peninsular Thailand to Malaysia, and reported from Sumatra (Linke, 1991).

## กัศน้ำแดง, อีแกกาเกย *Betta pi*



### กัศน้ำแดง, อีแกกาเกย

#### *Betta pi*

มีรูปร่างคล้ายปลากัด แต่ป้อมสั้นกว่า ครีบหลังยาว ครีบท้องเป็นเส้นยาว ครีบกันยาว ปลายครีบเรียวยาว ครีบหางค่อนข้างใหญ่ หัวโต ปากค่อนข้างกว้าง เกล็ดใหญ่ หัวและตัวมีสีน้ำตาลอ่อนหรืออมแดง มีแถบสีคล้ำพาดตั้งแต่หน้าลูกตาไปถึงโคนหางผ่านด้านข้างลำตัวตอนล่าง ตามีวงสีแดงรอบตาดำในตัวผู้ ครีบสีจางมีเหลือบสีเขียวอ่อน ปากสีคล้ำ มีรอยสีคล้ำเป็นรูปโค้งและแถบ 2 แถบติดกันได้คางและริมฝีปากล่าง ขนาดใหญ่สุด 9 เซนติเมตร อาศัยในพื้นที่น้ำขัง ในป่าพรุที่มีความเป็นกรดปานกลาง และมีพืชขึ้นหนาแน่น พบเฉพาะในบริเวณป่าพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส (Tan, 1998) ถูกจับเพื่อขายเป็นปลาสวยงามในจำนวนไม่มากนัก

A report fighting fish with large head, mouth; and dark "pi" pattern on chin. Fin tips elongated, caudal fin large. Head and body brown or reddish brown with dark stripe from snout to caudal peduncle. Eyes with red edge, fins pale with greenish sheen. Attains to 9 cm. Restricted to peats, known only Toh Daeng Peat (Tan, 1998).

## ขิม, อีแกกกาเกยิอูเต *Parosphronemus paludicola*



### ขิม, อีแกกกาเกยิอูเต

#### *Parosphronemus paludicola*

มีลักษณะคล้ายปลากริมแต่มีจะงอยปากสั้นกว่า ตาโต และมีฐานครีบหลังยาวกว่ามาก มีก้านครีบแข็ง 17-18 อัน และมีก้านครีบกัน 15 อัน ครีบหางมีปลายมน ครีบท้องอันเล็กมีปลายเรียวแหลมและยาวกว่าในตัวผู้ เกล็ดใหญ่มี 30-31 เกล็ดตามแนวข้างตัว หัวและตัวด้านบนมีสีคล้ำอมม่วงหรือเขียวอ่อน มีแถบสีแดงตามแนวเส้นข้างตัว ไปถึงโคนครีบหาง ด้านท้องสีจางลง ครีบบมีสีม่วงแดงหรือสีแดง มีเกล็ดฟ้าหรือชมพูและเป็นขลิบขาวหรือฟ้าเรืองแสง ครีบท้องมีปลายสีขาวหรือฟ้า ขนาดใหญ่สุด 3 เซนติเมตร พบเฉพาะในแอ่งน้ำและคลองของพื้นที่พรุดั้งเดิม ตามบริเวณที่มีพรรณไม้หนาแน่น เช่น ต้นบากง หรือที่มีใบไม้ร่วงทับถม พบน้อยในป่าพรุโต๊ะแดง ไปถึงพรุตรังกานูในมาเลเซีย

Similar to croaking gouramy in general appearance but shorter snout, large eyes and dorsal fins much longer. Scales larger, 30-31 rows in lateral line. Body violet brown dorsally with reddish brown lateral stripe to caudal base; fins reddish violet with pink iridescent and pale blue margins. Attains to 3 cm. Restricted to peats of Malay Peninsula and Toh Daeng Peat.

## กระต๊มุก, อีแกสะปะอาจิง *Trichogaster leeri*



### กระต๊มุก, อีแกสะปะอาจิง

#### *Trichogaster leeri*

ลักษณะรูปร่างคล้ายปลากระต๊ม้อแต่มีความสูงของลำตัวมากกว่าเล็กน้อย เกล็ดใหญ่กว่ามี 25-30 แถว ตามแนวเส้นข้างตัว ครีบหลัง ครีบหาง และครีบกัน ในตัวผู้เต็มวัยมีขนาดใหญ่และมีก้านครีบอ่อนยาวเป็นเส้นริ้ว ลำตัวและหัวมีสีเทาเงิน ด้านหลังสีคล้ำ มีแถบสีดำจางพาดจากจะงอยปากไปถึงโคนครีบหาง ด้านท้องสีส้มหรือสีจาง มีจุดกลมสีเงินมุกหรือสีฟ้าเหลือบ กระจายทั่วตัวและบริเวณครีบ จุดจะเป็นสีเหลืองหรือเหลืองส้ม ครีบท้องเป็นสีส้มสดหรือเหลือง ครีบอกใส ขนาดพบใหญ่สุด 12 เซนติเมตร พบเป็นคู่หรือกลุ่มเล็กๆ อาศัยในแหล่งน้ำที่มีสารอินทรีย์สูงหรือเป็นกรดเล็กน้อย ในพื้นที่ลุ่มหรือพรุ เคยพบในภาคกลางตอนล่างแต่ปัจจุบันไม่พบแล้ว แต่ยังมีพบชุกชุมในภาคใต้ของไทย โดยเฉพาะที่พรุโต๊ะแดง และพบในมาเลเซีย สุมาตรา และบอร์เนียวตะวันตก เป็นปลาสวยงามที่ส่งออกขายจำนวนมากซึ่งได้จากการรวบรวมในบริเวณพรุและเพาะขยายพันธุ์บางส่วน

A deep body gouramy with pearly spots on body and filamentous fin rays on dorsal and anal fins. Scales large, 25-30 rows of lateral line scales. Body silvery gray or blue with dark stripe along mid body, fins golden orange. Attains to 12 cm. Inhabits lowland swamps with acidic water from Central Thailand to peninsular Malaysia and Southern Borneo. Famous aquarium species.

# สลิด, ไบไม้, อีแกสะปะกือตอ, สะปะนุวอ

*Trichogaster pectoralis*



## สลิด, ไบไม้, อีแกสะปะกือตอ, สะปะนุวอ

*Trichogaster pectoralis*

รูปร่างคล้ายปลากะตักแต่ยาวกว่า หัวโต ตัวหนากว่า ครีบหลังในตัวผู้มีส่วนปลายยื่นยาว เช่นเดียวกับครีบกัน ครีบอกใหญ่ ตาโต ปากเล็กอยู่ปลายสุดของจะงอยปาก ครีบหางเว้าต้นปลายมน ตัวมีสีเขียวมะกอกหรือสีน้ำตาลคล้ำ มีแถบตามยาวขวางตามลำตัว ตั้งแต่ข้างแก้มถึงตอนกลางลำตัว และมีแถบเฉียงสีคล้ำตลอดแนวลำตัวด้านข้างและหัว ครีบสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 25 เซนติเมตร พบทั่วไป 10-16 เซนติเมตร จับได้โดยชาย ยอยก สวิง สุ่ม และบ่อล่อปลา พบในแหล่งน้ำนิ่งของภาคกลางถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ปัจจุบันมีการเลี้ยงปลาสลิดในบ่อทุกภาค โดยเฉพาะทางภาคใต้ ในโครงการพัฒนาพิกุลทองตามพระราชดำริ เป็นปลาเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของไทย

The largest gouramy with stout body; large head; small mouth. Males with elongated dorsal fin tip. Body dark olive with longitudinal stripe on mid body and oblique irregular striation; fins dark. Attains to 25 cm, commonly 15 cm. Highly economic species; both by capture and culture includes in the peat areas. Inhabits lowland swamps and floodplains of central to peninsular Thailand and marshland Southeast Asia.

## กระต๊อม้อ, เต, อีแกสะปะ *Trichogaster trichopterus*



### กระต๊อม้อ, เต, อีแกสะปะ

#### *Trichogaster trichopterus*

รูปร่างป้อมกว่ากระต๊อง ส่วนท้ายไม่เรียวยาว หัวเล็ก ตาเล็ก และปากเล็กอยู่ปลายสุดของจะงอยปาก ลำตัวแบนข้างมาก ส่วนหลังยกสูงเล็กน้อย ครีบอกเล็ก ครีบท้องเป็นเส้นยาว ครีบหางเว้าตื้นปลายมน เกล็ดใหญ่ ตัวมีสีเทาอมฟ้าหรือสีคล้ำ มีลายเล็กตามแนวขวางหรือเฉียงสีคล้ำ พาดตลอดลำตัวหลายแถบ รวมถึงที่ข้างแก้ม กลางลำตัวด้านข้างและโคนครีบหางมีจุดสีดำแห่งละจุด ครีบกันมีจุดประสีส้มหรือเหลืองและขอบสีเหลือง ครีบอื่นใส ครีบหางใสมีประสีคล้ำ ขนาดใหญ่สุด 15 เซนติเมตร พบทั่วไป 8-10 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งทั่วไปทุกภาค สามารถอยู่ในแหล่งน้ำที่เป็นกรดหรือใกล้เสียได้ ทำรังวางไข่โดยก่อบนกับเศษหญ้า ตัวผู้เป็นผู้ดูแลไข่

Moderate gouramy with two blotch spots on body; head and mouth small; body compressed. Scales large. Body pale or bluish gray with dark oblique striations; anal fin hyaline with orange on yellow margins; caudal fin with pale spots. Attains to 15 cm, commonly seen 10 cm. Inhabits lowland wetlands throughout Southeast Asia.

## กริมลี *Trichopsis pumilus*



### กริมลี

#### *Trichopsis pumilus*

ลักษณะคล้ายปลากริมควาย แต่สั้นกว่า ลำตัวแบนข้าง ส่วนหัวเรียว ปากเล็ก ตาโต เกล็ดเล็ก ครีบหลังเรียว ครีบหางปลายแหลมมีก้านครีบเป็นเส้นเรียว ครีบกันมีฐานครีบยาว ครีบท้องเป็นเส้นยาว ตัวมีสีน้ำตาลอ่อน มีแถบสีคล้ำพาดตามยาวตั้งแต่ปลายปากถึงโคนหาง มีจุดประสีแดงส้ม หรือน้ำตาลแดงบนครีบต่างๆ และลำตัว และมีจุดเหลือบสีฟ้าสดหรือเขียวอ่อนบนลำตัว ชอบตามีสีฟ้าขาว ด้านท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 4.5 เซนติเมตร พบทั่วไป 3 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำตั้งแต่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาถึงแม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำโขงตอนล่าง เป็นปลาสวยงามที่พบเป็นครั้งคราวในท้องตลาด พบในพรุของภาคตะวันออก

A smaller croaking gourami, with more slender body and fins. Fin tips without filamentous rays, except pelvic fins. Body brownish with dark midbody striped and redish, bluish iridescens spots. Iris with blue-green sheen. Attains to 4.5 cm, commonly seen 3 cm. Inhabits swamps throughout continental Thailand including peat areas in the Southeast. Commonly seen in aquarium trade.

## กริมควาย, อีแกกาเกยอูเต, อาเนาะปีลา *Trichopsis vittatus*

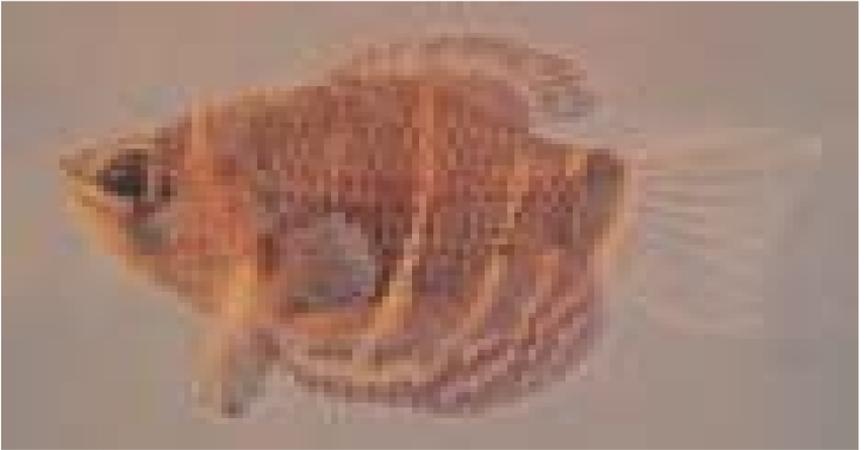


### กริมควาย, อีแกกาเกยอูเต, อาเนาะปีลา *Trichopsis vittatus*

ส่วนหัวค่อนข้างเรียว ปากเล็กเขิดขึ้นเล็กน้อย ลำตัวข้างรูปไข่ทรงเรียว ครีบหลังอยู่ตอ กึ่งกลาง ครีบหางปลายแหลมขาวในตัวผู้ ครีบกันยาว มีก้านแข็ง 7 อัน ครีบท้องเล็ก มีปลายเรียวยาว เกล็ดใหญ่ ไม่มีเส้นข้างตัว ตัวมีสีคล้ำอมน้ำตาลหรือน้ำตาลแดง มีแต้มกลมสีคล้ำที่เหนือครีบอก มีเหลือบสีเขียวอ่อน และมีจุดประสีแดงที่ครีบ ครีบกันมีขอบสีแดงคล้ำ มีเหลือบสีเขียวอ่อนหรือฟ้าตามครีบในตัวผู้ ตามีสีฟ้าที่มันตา ขนาดพบใหญ่สุด 7 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งทั่วไป พบตั้งแต่แม่น้ำสาละวินถึงแม่น้ำโขง และบอร์เนียว

A slender ovate gouramy with pointed snout and slightly upward mouth. Fins with filamentous rays in matured males, anal fin base long with 7 spines. Scales large without lateral line. Body brownish with reddish prawn spots and blue sheen; fins hyaline with dark red spots and blue or green iridescent. Iris with blue sheen. Attains to 7 cm. Inhabits lowland swamps throughout the Southeast Asia.

## แรวด์แคระ *Sphaerichthys osphronemoides*



### แรวด์แคระ

#### *Sphaerichthys osphronemoides*

รูปร่างคล้ายปลาแรวด์ *Osphronemus* spp. แต่สั้นกว่า ลำตัวแบนข้างมาก หัวโต ตาโต ปากเล็ก ครีบหลังมีฐานสั้น มีก้านครีบแข็ง 10 อัน ครีบหางเว้าตื้น ครีบท้องมีฐานครีบยาวมีก้านครีบแข็ง 8 อัน ครีบท้องมีก้านครีบอันหน้าเป็นเส้นยาวเรียว ครีบอกอันเล็ก หัวและตัวมีสีคล้ำอมน้ำตาลไหม้หรือน้ำตาลแดงอมม่วงมีแถบสีจางพาดที่ส่วนหัว กลางลำตัวและด้านท้ายลำตัว ครีบหลังและครีบกันสีเช่นเดียวกับตัว มีแถบประสีจาง ครีบหางใส มีสีแดงเรื่อและมีประสีคล้ำ ครีบท้องสีคล้ำ ครีบอกใส ขนาดใหญ่สุด 5 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำของพรุดั้งเดิมของมาเลเซียถึงสุมาตราและบอร์เนียว น่าจะพบในพรุโต๊ะแดงแต่ยังไม่เคยได้ตัวอย่างนอกจากคำบอกเล่าของผู้รวบรวมปลาสวยงาม เป็นปลาสวยงามที่มีชื่อเรียกว่า "Chocolate gouramy" และเป็นที่นิยมเลี้ยงในต่างประเทศ วางไข่แล้วฟักในปากของตัวเมียโดยขอมไว้ประมาณ 19 วัน จึงปล่อยออกมา (Linke, 1991)

Dwarf looking of giant gouramy *Osphronemus* spp., but not relates. Head large; eye large; small mouth. Dorsal fin base short with 10 spines. Body chocolate brown or violet with pale bands; caudal fin hyaline red with dark spots. Attains to 5 cm. Restricted to primary peats of Malay Peninsula to Borneo. Mouth brooder species. Well known in aquarium trades as "Chocolate gouramy". Possibly occurred in Toh Daen Peat, but specimeres not yet obtained.

# หมอตาล, จุบ, ปากงำม, หวี, อีแกติอบาแก

## *Helostomi temmincki*



**วงศ์ปลาหมอตาล (Family Helostomidae)** มีเพียงชนิดเดียว คือ

### หมอตาล, จุบ, ปากงำม, หวี, อีแกติอบาแก

#### *Helostomi temmincki*

รูปร่างเป็นรูปไข่ค่อนข้างกลม ลำตัวแบนข้างมาก หัวเล็ก ตาโต ปากเล็กยืดหดได้ดี จะงอยปากและหน้าผากโค้งลาด เกล็ดใหญ่ ครีบหลังและครีบกันยาว มีก้านครีบแข็งจำนวนมาก ครีบหางมน ครีบท้องเป็นเส้นยาว ตัวมีสีเขียวอ่อนเหลืออบด้านบน ตาแดง ด้านข้างลำตัวสีเขียวมะกอกเหลืออบเงิน หรือน้ำตาลอ่อน มีแถบสีจางตามแนวเกล็ด ครีบหลังและครีบกันสีคล้ำ ครีบหางสีจาง ขนาดพบใหญ่สุด 25 เซนติเมตร พบทั่วไป 10-15 เซนติเมตร อาศัยในแม่น้ำและแหล่งน้ำนิ่งที่มีพืชน้ำขึ้นจับได้โดยชายลอย ไซ ลอบ และแห ใช้ประโยชน์โดยบริโภคแบบปรุงสดๆ และทำปลาแห้ง เคยพบมากในแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ปัจจุบันพบน้อยลงมาก และพบชุกชุมในพื้นที่พรุโต๊ะแดง บาเจาะและแม่น้ำโก-ลก ถึงมาเลเซีย

An oblong-ovate gouramy with compressed body; small head and large eyes. Mouth small, well protractile. Dorsal and anal fins with long base, caudal fin truncated. Body olive gray or yellow with faint dark stripes. Dorsal and anal fins dark. Iris red. Attains to 25 cm. Inhabits rivers and swamps of central to peninsular Thailand and Malaysia. Fish from peats have ovated or rounded body.

## ช่อนเข็ม, อีแกตุบู้บาเน *Luciocephalus pulcher*



**วงศ์ปลาช่อนเข็ม (Family Luciocephalidae)** วงศ์นี้พบเฉพาะพื้นที่พรุ พบทั้งหมด 2 ชนิด มีหนึ่งชนิดในประเทศไทยคือ ช่อนเข็ม *Luciocephalus pulcher*

### ช่อนเข็ม, อีแกตุบู้บาเน

#### *Luciocephalus pulcher*

มีลักษณะรูปร่างคล้ายปลาช่อนแต่มีส่วนหัวและจะงอยปากแหลมยื่น จะงอยปากล่างยาวกว่าปากบน ตาโต เกือบใหญ่ ครีบหลังอันเล็กมีฐานสั้น อยู่ค่อนข้างด้านหลังใกล้กับคอดหาง ครีบหางมีปลายมน ครีบกันมีฐานยาวแบ่งออกเป็นสองตอนโดยเว้าที่ตอนกลาง ครีบท้องเล็กมีก้านครีบอันแรกยาวเป็นเส้น ครีบอกเล็ก ตัวมีสีน้ำตาลไหม้หรือน้ำตาลอมเขียว ด้านหลังมีสีจางกว่าตอนกลางมีแถบใหญ่สี่เหลี่ยมขอบสีจางพาดจากจะงอยปากไปถึงโคนครีบหางและมีแถบจางพาดบริเวณด้านท้อง โคนครีบหางมีจุดจางสีดำขอบขาว ด้านท้องสีจาง ครีบหลังมีสี่คล้ำ ครีบหางมีลายสี่คล้ำประ ครีบด้านล่างใส ขนาดพบใหญ่สุด 20 เซนติเมตร พบเฉพาะในพื้นที่พรุดั้งเดิม ว่ายอยู่ใกล้ผิวน้ำเป็นกลุ่มเล็กๆ 5-10 ตัว หรือลอยอยู่เหนือใบไม้เพื่อรอเหยื่อ กินแมลงวางไข่โดยตัวผู้อมไข่ฟักไว้ในปาก ไข่ครั้งละประมาณ 100 ฟอง และเลี้ยงไว้จนลูกปลาขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร จึงปล่อยออกมา (Kottelat & Whitten., 1993) พบ

ที่พรุโต๊ะแดงลงไปถึงมาเลเซีย สุมาตรา และบอร์เนียว เป็นชนิดที่นิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม แต่เลี้ยงยากมาก ถูกรวบรวมเพื่อส่งออกเป็นจำนวนมากเช่นกันจากพรุโต๊ะแดง

Body cylindrical with pointed snout; lower jaw longer than upper. Eyes large. Dorsal fin posteriorly, caudal fin rounded, anal fin with notched and pelvic fin filamentously. Body dark brown with dark stripe on mid body, ventral pale; fins hyaline. Attains to 20 cm. Restricted to primary peats swamps of peninsular Thailand through Borneo. Mouth brooder.

## ก้าง, กั้ง, อีแกปะจ๊ะ *Channa (cf.) gachua*



**วงศ์ปลาช่อน (Family Channidae)** รูปร่างทรงกระบอกเพรียว ส่วนหัวโต จะงอยปากยื่น ปากกว้าง ตาโต มีฟันเป็นเขี้ยวบนขากรรไกร ส่วนหัวดูจากตอนบนโค้งมนคล้ายหัวของงู หัว-ด้านบนราบ ลำตัวค่อนข้างกลม ครีบหลังและครีบกันยาว ครีบหางปลายมน ครีบอกใหญ่ ครีบท้องเล็ก เกล็ดใหญ่มีขอบเรียบ ปลาช่อนมีอวัยวะช่วยหายใจเป็นหลอดเนื้อสีแดง อยู่ในคอหอย จึงสามารถอยู่ในแหล่งน้ำที่มีออกซิเจนต่ำได้ วางไข่โดยตัวผู้และตัวเมียช่วยกันปรับ-พื้นที่น้ำตื้นๆ ให้เป็นแปลงกลม แล้ววางไข่ลอยเป็นแพ ตัวผู้เป็นผู้ดูแลจนฟักแล้วเลี้ยงลูก จนโต เรียก "ลูกครอก" มีสีแดง, ส้ม รูปร่างคล้ายพ่อแม่ จึงปล่อยให้หากินเอง พบในเขตร้อนของแอฟริกาและเอเชีย มีประมาณ 20 ชนิด (Ng & Lim, 1990) ในไทยพบ 7 ชนิด มี 5 ชนิดที่พบในพื้นที่พรุ ได้แก่

### ก้าง, กั้ง, อีแกปะจ๊ะ

#### *Channa (cf.) gachua*

รูปร่างลักษณะคล้ายปลาช่อนแต่มีส่วนหัวที่-มนกลมและโตกว่ามีเกล็ดที่ใต้คาง ปากกว้าง ครีบอกใหญ่ ครีบท้องเล็ก เกล็ดค่อนข้างใหญ่ ตัวมีสีน้ำตาลอ่อนถึงน้ำเงินคล้ำ มีลายประ-หรือจุดสีคล้ำตามลำตัว ด้านท้องสีจาง ครีบอกมีลายเส้นสีคล้ำเป็นแถบ 4-6 แถบ ที่โคนครีบ ครีบหลัง ครีบกัน และครีบหางมีสีเทา น้ำเงิน-เรือ ขอบมีสีส้มหรือสีจาง อาศัยในแหล่งน้ำ-ทั่วไปตั้งแต่ที่ราบต่ำพรุถึงต้นน้ำลำธาร พบ ตั้งแต่พม่าถึงบอร์เนียว

A small snakehead with large head and chin scales. Scales large; pelvic fin small. Body dark gray or brown, paler ventrally; fins dark with orange or red margin, pectoral fin with stripes. Attains to 30 cm, commonly 20 cm. Inhabits highland streams to river mouth, throughout the Southeast Asia.

## ช้อน, อีแกงแกว *Channa striata*



### ช้อน, อีแกงแกว

#### *Channa striata*

ส่วนหัวค่อนข้างโต รูปร่างทรงกระบอกยาว ครีบหางเรียวยาวปลายมน ปากกว้าง มีฟันเขี้ยว-บนเพดานซัด ตัวสีคล้ำอมเขียวมะกอกหรือ-น้ำตาลอ่อน มีลายเส้นหะแยงสีคล้ำตลอดลำตัว 6-7 ลาย ด้านท้องสีจางตัดกับด้านบนซัด ครีบสีคล้ำมีขอบสีเหลืองอ่อน ครีบท้องสีจาง ขนาดพบใหญ่สุดถึง 80 เซนติเมตร พบทั่วไป 30-40 เซนติเมตร อาศัยในทุกแหล่งน้ำทั่วประเทศ พบไปถึงอินเดีย พม่า และอินโดนีเซีย เป็นปลาเศรษฐกิจที่สำคัญ จับได้โดย เบ็ดคัน ข่ายลอย ลอบ ไซ สุ่ม บ่อล่อปลา และยังมี-การเพาะเลี้ยงทั้งในบ่อและในกระชัง

A large snakehead with cylindrical body; large head and small eyes. Body dark or olive gray with dark striation along body flank ventral pale; fins dark with pale margin. Attains to 80 cm, commonly 40 cm. Inhabits lowland wetlands to rivers. Very economic important on both cultures and captures throughout southern and southeastern Asia.

## พังกับ, อีแกบากะ *Channa melasoma*



### พังกับ, อีแกบากะ

#### *Channa melasoma*

ลักษณะอยู่ระหว่างปลากัง *C. (cf) gachua* กับปลาช่อน *C. striata* ขนาดใหญ่กว่าปลากังแต่เล็กกว่าปลาช่อน จะอวบปากมน หัวโต ลำตัวทรงกระบอก เกล็ดเล็กมี 50-52 แถวตามแนวเส้นข้างตัว ครีบอกมีความยาวเท่ากับส่วนหัวด้านหลังลูกตา ตัวมีสีคล้ำอมน้ำตาลหรือเขียวขี้ม้า ด้านท้องสีจาง ได้คางสีคล้ำมีจุดประสีจาง ครีบหลัง ครีบอก ครีบกัน และครีบหางสีคล้ำ ครีบกันมีขลิบสีจาง ครีบท้องสีจาง ขนาดใหญ่สุด 30 เซนติเมตร **เป็นรายงานพบครั้งแรกในประเทศไทย** พบเฉพาะในพื้นที่พรุโต๊ะแดง เคยมีรายงานพบเฉพาะที่ทะเลเซียถึงบอร์เนียว (Musikasinthorn, 1994) ถูกจับได้โดยไซ ลอบ และเบ็ดธง นำขึ้นมาบริโภคน้ำท้องถิ่น

Similar to *C. (cf) gachua* and *C. striata* but in intermediate sizes. Scales small, 50-52 rows of lateral line scales, pectoral fin equal to postorbital head length. Body dark gray or dark olive; pale ventrally; dark chin with pale blotches; fins dark with pale margin in anal fin. Attains to 30 cm. First recorded to Thailand from Toh Daeng Peat; restricts to this habitat peninsular Malaysia to Privously reported from Borneo. (Musikasinthorn, 1994)

## กะสง, ซ่อนไซ, อีแกปู้จ๊ะ *Channa lucius*



### กะสง, ซ่อนไซ, อีแกปู้จ๊ะ

#### *Channa lucius*

ส่วนหัวเล็ก ด้านหน้าผากเว้าลาด ตาเล็ก ปากกว้าง จะออยปากเรียวงอนขึ้นเล็กน้อย รูปร่างบ้อม ครีบหลังและครีบกันค่อนข้างใหญ่ ครีบอกและครีบท้องเล็ก เกล็ดเล็ก ตัวด้านบนมีสีน้ำตาลเข้มอมเหลือง หรือเขียวมะกอกคล้ำที่ข้างแก้มมีแต้มสีคล้ำใหญ่ดูคล้ายดวงตา มีแถบสีคล้ำตามแนวยาวพาดตั้งแต่หน้าลูกตาไปถึงกลางลำตัว บนตัวมีลายประดำต่างตลอด ด้านท้องสีจางมีประสีคล้ำทั่ว ครีบสีคล้ำมีจุดสีจางกระจาย ขนาดพบใหญ่สุด 40 เซนติเมตร พบทั่วไป 20-25 เซนติเมตร อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งแม่น้ำและลำธารหรือน้ำตก จับได้โดยวิธีเดียวกับปลาซ่อน ในปลาขนาดเล็กเลี้ยงเป็นปลาสวยงามได้ พบทั่วไปทุกภาคจนถึงบอร์เนียว

Snout slender; nape concaved; eyes small. Body short oblonged; scales small. Body and head brownish dark or olive with irregular pale brown pattern. Cheek with large dark blotch. Ventral pale with dark spots. Attains to 40 cm, commonly 20-25 cm. Inhabits swamps to small streams throughout the Southeast Asia.

## ชะโด, แมลงกู่, อีแกตุแม *Channa micropeltes*



### ชะโด, แมลงกู่, อีแกตุแม

#### *Channa micropeltes*

เป็นปลาสกุลปลาช่อนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีรูปร่างลักษณะคล้ายปลาช่อน แต่ส่วนหัวเล็กกว่า ลำตัวใหญ่หนากว่า เกล็ดเล็กละเอียด ครีบใหญ่ ปากกว้างมีเขี้ยวใหญ่ ในปลาขนาดกลาง (30-50 เซนติเมตร) ตัวมีสีเขียวมะกอกหรือน้ำตาลอ่อนอมเหลือง ด้านท้องสีเหลืองอ่อน มีแถบสีคล้ำ 2 แถบ พาดตามยาวที่ด้านข้างลำตัว ครีบหลังสีคล้ำมีลายเส้นสีดำ ครีบหางสีส้มอมน้ำตาลเข้มมีลายสีดำหลายแถบ ครีบท้องสีจาง ด้านท้องสีเหลืองอ่อน ในปลาขนาดใหญ่กว่านั้นตัวมีสีคล้ำอมน้ำเงินหรือเขียวเหลืองคล้ายปักแมลงกู่ ในปลากลูครอกมีสีแดงอมส้มสดมีแถบดำ 2 แถบตามแนวขาลำตัว ขนาดพบใหญ่สุด 1 เมตร พบทั่วไป 50-60 เซนติเมตร จับได้โดยเบ็ดตก ข่ายลอย และใช้หน้าไม้, ฉมวกยิง อาศัยในแหล่งน้ำนิ่งและแม่น้ำ พบทุกภาค เป็นปลาเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่นิยมเลี้ยงในกระชัง เพราะเลี้ยงง่ายและทนโรค ลูกปลายังนิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามในต่างประเทศ

The largest snakehead with robust body but slender head; small scales; large fins. Jaws large with shark canine teeth. In subadults; body olive with tin longitudinal stripes; larger sizes with irregular streaks on bluish sheen gray or dark dorsal and pale ventral. Attains to 1 m, commonly 50 cm. Inhabits lowland river and swamp throughout Thailand and Southeast Asia. Economic important mainly from capture fisheries.

## ปักเป้าท้องตาข่าย, ปักเป้าพรุ, อีแกปุดง *Monotrete palembangensis*



**วงศ์ปลาปักเป้า (Family Tetraodontidae)** มีรูปร่างที่เฉพาะตัวคือ กลมป้อม ส่วนโคนหางเล็ก มีครีบหลังและครีบก้นเล็กสั้นอยู่ค่อนข้างไปทางท้าย ครีบอกใหญ่รูปกลมมน ครีบหางใหญ่ปลายมน ว่ายน้ำโดยใช้ครีบอกโบกพร้อมหับครีบหลังและครีบ ช่องเหงือกเล็ก หัวโต จะงอยปากยื่นมีฟันเป็นปากนกแก้ว ตาโตอยู่ค่อนข้างไปทางด้านบนของหัว รูจมูกเป็นติ่งสั้นๆ ผิวขรุขระ มีหนามเล็กๆ อยู่บริเวณผิวหนังด้านท้องมีลำตัวส่วนอื่นเรียบ พบมากในทะเลเขตร้อนรอบโลก และพบในปากแม่น้ำ เป็นปลาน้ำจืด 12 ชนิด ที่พบในประเทศไทย พบในพื้นที่พรุเพียง 1 ชนิด ได้แก่

### ปักเป้าท้องตาข่าย, ปักเป้าพรุ, อีแกปุดง *Monotrete palembangensis*

รูปร่างกลมแบบปลาปักเป้าน้ำจืดทั่วไปและมีส่วนหัวค่อนข้างยาว ตาโต ผิวมีเกล็ดเป็นตุ่ม-แหลมเล็กๆ ตัว ยกเว้นคอดหาง ครีบเล็ก ครีบหางปลายมน ตัวมีสีน้ำตาลหรือน้ำตาล-แดง หรือส้มคล้ำที่ด้านบน ด้านท้องสีจางหรือสีส้มอ่อน มีลายเป็นลายเส้นสีจางด้านบน และมีลายจุดดำขอบสีจางที่ข้างลำตัว 6-7 ดวง ใต้คางสีคล้ำมีดวงสีจางและใต้ท้องมีลายเส้นแบบตาข่ายสีคล้ำตลอด ครีบหลัง ครีบอกและครีบก้นสีจาง ครีบหางสีคล้ำ มีจุดประสีจาง ปลาชนิดนี้เปลี่ยนสีให้เข้มจางได้ตามสถานการณ์ ขนาดพบใหญ่สุด 16 เซนติเมตร พบในลำคลองรอบพรุ ในประเทศไทยพบที่พรุควนเคร็ง และพรุโต๊ะแดง พบน้อยและยังพบในมาเลเซีย สุมาตราตอนล่างและบอร์เนียว ถูกจับขายเป็นปลาสวยงามใน-

บางครั้ง ปลาปักเป้าหลายชนิดมีพิษตั้งแต่เบื่อเมาจนถึงแก่ความตาย ทางที่ปลอดภัยคือไม่-ควรบริโภคปลากลุ่มนี้

A puffer with long head and dark reticulated pattern on ventral part. Eyes large; fins rounded, small. Body orange dark or olive brown with oval and ocellated spots; fins hyaline. Restricted to peat habitats in peninsular Thailand to Borneo.

# รายชื่อพรรณปลาที่สำรวจพบ ในพื้นที่พรุของประเทศไทย

1=พรุซับจำปา 2=พรุคันทูลี 3=พรุไม้ขาว 4=พรุโต๊ะแดง 5=พรุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ  
+ = พบ ? = คาดว่าน่าจะพบ หรือ เคยพบ

| วงศ์ (Family) / ชนิด   | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|---|---|---|---|---|
| <b>Osteoglossidae</b> Bonytongue ปลาตะพืด                                  |   |   |   |   |   |
| 1 <i>Scleropages formosus</i> (Muller & Schlegel, 1844) ตะพืด              |   |   |   | ? |   |
| <b>Notopteridae</b> Featherback ปลากราย                                    |   |   |   |   |   |
| 2 <i>Notopterus notopterus</i> (Pallas, 1769) สลาด                         |   | + | + | + | + |
| <b>Clupeidae</b> Sardine ปลาหลังเขียว                                      |   |   |   |   |   |
| 3 <i>Clupeichthys perakensis</i> (Herre, 1855) ชิวแก้ว                     |   |   |   | + |   |
| <b>Cyprinidae</b> Carp, Barb ปลาตะเพียน, สร้อย, ชิว                        |   |   |   |   |   |
| 4 <i>Parachela maculicauda</i> (Smith, 1945) แปะหางดอก                     |   |   |   | + | + |
| 5 <i>Parachela siamensis</i> (Gunther, 1869) แปะบาง                        |   |   |   | + |   |
| 6 <i>Parachela oxygastroides</i> (Bleeker, 1892) แปะบาง                    |   |   |   | + |   |
| 7 <i>Oxygaster anomalura</i> (van Hasselt, 1823) แปะยาว                    |   |   |   | + | + |
| 8 <i>Danio tweedei</i> (Brittan, 1956) ชิวใบไม้แถบขาว                      |   | + |   |   |   |
| 9 <i>Esomus metallicus</i> (Ahl, 1924) ชิวหนวด                             |   | + | + | + | + |
| 10 <i>Trigonostigma heteromorpha</i> (Duncker, 1904) ชิวข้างขวาน           |   |   |   | + |   |
| 11 <i>Rasbora agilis</i> (Ahl, 1937) ชิวมอม                                |   |   |   | + |   |
| 12 <i>Rasbora pauciperforata</i> (Weber & de Beaufort, 1916) ชิวแถบเหลือง  |   | + |   | + |   |
| 13 <i>Rasbora sumatrana</i> (Bleeker, 1852) ชิวควาย                        | + | + |   | + | + |
| 14 <i>Rasbora myersi</i> (Brittan, 1954) ชิวควาย                           |   |   |   | + |   |
| 15 <i>Rasbora cf. caudimaculata</i> (Volz, 1903) ชิวหางดอก                 |   |   |   | + |   |
| 16 <i>Rasbora einthoveni</i> (Bleeker, 1851) ชิวทอง                        |   |   |   | + |   |
| 17 <i>Rasbora bankanensis</i> (Bleeker, 1853) ชิวก้นดำ                     |   |   |   | + |   |
| 18 <i>Rasbora borapetensis</i> (Smith, 1934) ชิวหางแดง                     |   | + | + | + | + |
| 19 <i>Rasbora trilineata</i> (Steindachner, 1870) ชิวหางกรรไกร             |   |   |   | + | + |
| 20 <i>Rasbora</i> sp.1 ชิวหางไหม้  |   |   |   | + |   |
| 21 <i>Boraras maculata</i> (Duncker, 1904) ชิวเพชรน้อย                     |   |   |   | + | + |
| 22 <i>Boraras urophthalmoides</i> (Kottelat, 1991) ชิวหนู                  |   |   |   | + | + |
| 23 <i>Oreochthys parvus</i> (Smith, 1933) ตะเพียนแคระ                      |   |   |   | + |   |
| 24 <i>Cyclocheilichthys apogon</i> (Val. in Cuv. & Val., 1842) ไล่ต้นตาแดง |   |   | + | + | + |
| 25 <i>Cyclocheilichthys heteronema</i> (Bleeker, 1853) กะทิง               |   |   |   | + |   |

| วงศ์ (Family) / ชนิด   | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|---|---|---|---|---|
| 26 <i>Hampala macrolepidota</i> (Kuhl & van Hasselt, 1823) กะสุบซีด        |   | + | + | + |   |
| 27 <i>Puntius brevis</i> (Bleeker, 1850) ตะเพียนทราย                       |   |   |   | + | + |
| 28 <i>Systemus binotatus</i> (Val. in Cuv. & Val., 1842) ตะเพียนหน้าดก     | + | + |   | + | + |
| 29 <i>Systemus hexazona</i> (Weber & de Beaufort, 1912) เลื้อป่าพรุ        |   |   |   | + |   |
| 30 <i>Systemus johorensis</i> (Duncker, 1904) ตะเพียนลาย                   |   |   |   | + |   |
| 31 <i>Systemus partipentazona</i> (Fowler, 1934) เลื้อข้างลาย              |   | + |   | + | + |
| 32 <i>Osteochilus hasselti</i> (Val. In Cuv. & Val., 1824) สร้อยนกเขา      |   |   |   | + | + |
| 33 <i>Osteochilus spilurus</i> (Bleeker, 1851) สร้อยนกเขาพรุ               |   |   |   | + |   |
| 34 <i>Osteochilus microcephalus</i> (Val. in Cuv. & Val., 1842) ร่องไม้ดับ |   |   |   |   | + |
| <b>Cobitidae</b> Loach ปลาหมู  |   |   |   |   |   |
| 35 <i>Lepidocephalichthys hasselti</i> (Blyth, 1860) อี๊ด                  |   | + |   | + | + |
| 36 <i>Lepidocephalichthys furcatus</i> (de Beaufort, 1933) อี๊ด            |   |   |   |   | + |
| 37 <i>Pangio anguillaris</i> (Vaillant, 1902) งู                           |   |   |   | + | + |
| 38 <i>Pangio doriae</i> (Perugia, 1892) งูหน้าหนู                          |   |   |   | + |   |
| 39 <i>Pangio oblongus</i> (Valenciennes, 1846) งู                          |   |   |   | + |   |
| 40 <i>Pangio cuneovirgata</i> (Raut, 1957) ปล้องอ้อยหนวดยาว                |   |   |   | + |   |
| 41 <i>Pangio kuhlii</i> (Val. in Cuv. & Val., 1846) ปล้องอ้อย              |   |   |   | + |   |
| 42 <i>Pangio myersi</i> (Harry, 1949) ปล้องอ้อยตะวันออก                    |   |   |   |   | + |
| <b>Bagridae</b> Bagrid catfish ปลากรด, แขนง                                |   |   |   |   |   |
| 43 <i>Pseudomystus leiocanthus</i> (Weber & de Beaufort, 1912) แขนงซีโก้   |   |   |   | + |   |
| 44 <i>Hyalobagrus ornatus</i> (Dunker, 1904) แขนงแคระ                      |   |   |   | ? |   |
| 45 <i>Mystus micracanthus</i> (Bleeker, 1846) แขนงหางจุด                   |   | + |   | + | + |
| 46 <i>Mystus singaringan</i> (Bleeker, 1846) แขนงใบข้าว                    |   | + |   | + | + |
| 47 <i>Hemibagrus johorensis</i> (Herre, 1940) กัดคัง                       |   |   |   | + |   |
| <b>Siluridae</b> Sheat catfish ปลาเนื้ออ่อน                                |   |   |   |   |   |
| 48 <i>Kryptopterus bichirris</i> (Val. in Cuv. & Val., 1839) ก้างพระร่วง   |   |   |   | + | + |
| 49 <i>Kryptopterus macrocephalus</i> (Bleeker, 1858) ผี                    |   |   |   | + |   |
| 50 <i>Kryptopterus palembangensis</i> (Bleeker, 1858) เทียว                |   |   |   | + |   |
| 51 <i>Ompok fumidus</i> (Tan & Ng, 1996) ซะโอินพรุ                         |   |   |   | + |   |
| 52 <i>Ompok eugeneiatus</i> (Vaillant, 1893) หนวดแมว                       |   |   |   | + |   |
| 53 <i>Ompok siluroides</i> (Lacepede, 1803) สลุมพร                         |   | + | + | + | + |
| 54 <i>Ompok hypophthalmus</i> (Bleeker, 1846) เนื้ออ่อนหนวดยาว             |   |   |   | + |   |
| 55 <i>Silurichthys phaiosoma</i> (Bleeker, 1851) ลิ่นแมว                   |   |   |   | + |   |

| วงศ์ (Family) / ชนิด  | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| <b>Schilbeidae</b> Schilbeid catfish ปลาหวีเกศ                      |   |   |   |   |   |
| 56 <i>Pseudoeutropius</i> sp. หวีเกศพรุ                             |   |   |   | + |   |
| <b>Clariidae</b> Walking catfish ปลาดุก                             |   |   |   |   |   |
| 57 <i>Clarias nieuhofii</i> (Val., in Cuv. & Val., 1840) ลำพัน      | + | + | + | + |   |
| 58 <i>Clarias batrachus</i> (Linnaeus, 1758) ดุกด้ำน                | + | + | + | + |   |
| 59 <i>Clarias macrocephalus</i> (Günther, 1864) ดุกอูย              | + | + | + | + |   |
| 60 <i>Clarias meladerma</i> (Bleeker, 1847) ดุกเนื้อเลน             |   |   | + | + |   |
| 61 <i>Encheloclarias kelioides</i> (Ng & Lim, 1993) ดุกแคะระ        |   |   |   | + |   |
| <b>Parakysidae</b> ปลาขยุยพรุ                                       |   |   |   |   |   |
| 62 <i>Parakysis verrucosus</i> (Herre, 1940) ขยุยพรุ                |   |   |   | + |   |
| <b>Chacidae</b> Angler catfish ปลากะแมะ                             |   |   |   |   |   |
| 63 <i>Chaca bankanensis</i> (Bleeker, 1852) กะแมะ                   |   |   |   | + |   |
| <b>Phallostethidae</b> Priapium fish ปลาบูใส                        |   |   |   |   |   |
| 64 <i>Phenacostethus</i> sp. บูใส                                   |   |   |   | + |   |
| <b>Hemiramphidae</b> Halfbeak ปลาเข็ม                               |   |   |   |   |   |
| 65 <i>Dermogenys pusillus</i> (van Hasselt, 1823) เข็มหม้อ          | + | + | + | + |   |
| 66 <i>Hemirhamphodon pogonognathus</i> (Bleeker, 1853) เข็มวง       |   |   |   | + |   |
| <b>Belonidae</b> Needlefish ปลากะทุงเหว                             |   |   |   |   |   |
| 67 <i>Xenentodon cancilla</i> (Hamilton, 1822) กะทุงเหว             |   |   |   | + |   |
| <b>Oryziidae</b> Ricefish ปลาชีวข้าวสาร                             |   |   |   |   |   |
| 68 <i>Oryzias minutillus</i> (Smith, 1945) ชิวข้าวสาร               | + | + | + |   |   |
| <b>Aplochelidae</b> Panchax ปลาหัวตะกั่ว                            |   |   |   |   |   |
| 69 <i>Aplocheilus panchax</i> (Hamilton, 1822) หัวตะกั่ว            | + | + | + | + |   |
| <b>Indostomidae</b> Dwarf stickleback ปลاجرเข้แคะระ                 |   |   |   |   |   |
| 70 <i>Indostomus crocodylus</i> (Britz & Kottelat, 1999) จรเข้แคะระ |   |   |   | + |   |
| <b>Synbranchidae</b> Swamp eel ปลาไหลนา                             |   |   |   |   |   |
| 71 <i>Monopterus albus</i> (Ziew, 1793) ไหลนา                       | + | + | + | + | + |
| <b>Mastacembelidae</b> Spiny eel ปลากะทิง                           |   |   |   |   |   |
| 72 <i>Macrogathus aculeatus</i> (Bloch, 1787) หลดลาย                |   |   |   | + |   |
| 73 <i>Macrogathus circumcinctus</i> (Hora, 1924) หลดท้องลาย         | + |   |   | + | + |
| 74 <i>Macrogathus maculatus</i> (Val. in Cuv. & Val., 1831) หลดดำ   |   |   |   | + |   |
| 75 <i>Mastacembelus armatus</i> (Lacepede, 1800) กะทิง              | + |   |   | + | + |
| <b>Chaudhuriidae</b> ปลาหลดแคะระ                                    |   |   |   |   |   |
| 76 <i>Chaudhuria caudata</i> (Annandale, 1918) หลดแคะระ             |   |   |   | + | ? |
| <b>Ambassidae</b> Glassperch ปลากระจก, แป้นแก้ว                     |   |   |   |   |   |
| 77 <i>Parambassis siamensis</i> (Fowler, 1937) แป้นแก้ว             | + |   |   | + | + |

| วงศ์ (Family) / ชนิด  | 1        | 2         | 3         | 4         | 5         |
|---|----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| <b>Nandidae</b> Leaffish ปลาหม้อข้างเหยียบ                              |          |           |           |           |           |
| 78 <i>Nandus nebulosus</i> (Gray, 1835) เสือดำ                          |          |           |           | +         | +         |
| 79 <i>Pristolepis fasciatus</i> (Bleeker, 1851) หม้อข้างเหยียบ          |          | +         | +         | +         |           |
| 80 <i>Pristolepis grootai</i> (Bleeker, 1852) หม้อข้างเหยียบพรุ         |          |           |           | +         |           |
| <b>Eleotridae</b> Sleeper ปลาบุ้ทราย                                    |          |           |           |           |           |
| 81 <i>Oxyeleotris marmorata</i> (Bleeker, 1852) บู้ทราย                 |          | +         |           |           |           |
| <b>Anabantidae</b> Climbing perch ปลาหม้อ                               |          |           |           |           |           |
| 82 <i>Anabas testudineus</i> (Bloch, 1792) หม้อ                         |          | +         | +         | +         | +         |
| <b>Belontiidae</b> Gouramy ปลาสลิด, กัด                                 |          |           |           |           |           |
| 83 <i>Belontia hasselti</i> (Cuvier, in Cuv. & Val., 1831) หม้อจำปะ     |          |           |           | +         |           |
| 84 <i>Betta imbellis</i> (Ladiges, 1975) กัดภาคใต้                      |          | +         | +         | +         |           |
| 85 <i>Betta pi</i> (Tan, 1998) กัดน้ำแดง                                |          |           |           | +         |           |
| 86 <i>Parosphronemus paludicola</i> (Tweede, 1952) ชิม                  |          |           |           | +         |           |
| 87 <i>Trichogaster leeri</i> (Bleeker, 1852) กระดี่มุก                  |          |           |           | +         |           |
| 88 <i>Trichogaster pectoralis</i> (Regan, 1910) สลิด                    |          |           |           | +         |           |
| 89 <i>Trichogaster trichopterus</i> (Pallas, 1770) กระดี่หม้อ           |          | +         | +         | +         | +         |
| 90 <i>Trichopsis pumilus</i> (Arnold, in Ahl, 1937) กริมลี              |          |           |           |           | +         |
| 91 <i>Trichopsis vittatus</i> (Cuvier, in Cuv. & Val., 1831) กริมควาย   | +        | +         | +         | +         | +         |
| 92 <i>Sphaerichthys osphronemoides</i> (Canestrini, 1860) แรดแคระ       |          |           |           | ?         |           |
| <b>Helostomatidae</b> Kissing Gouramy ปลาหม้อตาล                        |          |           |           |           |           |
| 93 <i>Helostoma temmincki</i> (Cuv. in Cuv. & Val., 1831) หม้อตาล       |          |           |           | +         |           |
| <b>Luciocephalidae</b> Pikehead ปลาซ่อนเข็ม                             |          |           |           |           |           |
| 94 <i>Luciocephalus pulcher</i> (Gray, 1830) ซ่อนเข็ม                   |          |           |           | +         |           |
| <b>Channidae</b> Snakehead ปลาซ่อน                                      |          |           |           |           |           |
| 95 <i>Channa gachua</i> (Hamilton, 1822) ก้าง                           |          | +         | +         | +         | +         |
| 96 <i>Channa striata</i> (Bloch, 1797) ซ่อน                             |          | +         | +         | +         | +         |
| 97 <i>Channa melasoma</i> (Bleeker, 1851) พังกีบ                        |          |           |           | +         |           |
| 98 <i>Channa lucius</i> (Cuv. in Cuv. & Val., 1831) กะสง                |          | +         | +         | +         | +         |
| 99 <i>Channa micropeltes</i> (Cuv. in Cuv. & Val., 1831) ชะโด           |          |           |           | +         |           |
| <b>Tetraodontidae</b> Puffer ปลาปักเป้า                                 |          |           |           |           |           |
| 100 <i>Monotretete palembangensis</i> (Bleeker, 1852) ปักเป้าท้องดาข่าย |          |           |           | +         |           |
| <b>รวม</b>  | <b>7</b> | <b>32</b> | <b>22</b> | <b>95</b> | <b>40</b> |

## เอกสารอ้างอิง/References

- จำลอง เพ็งคล้าย และคณะ. 2534. **พรรณไม้ป่าพรุ จังหวัดนราธิวาส**. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 368 หน้า.
- ชวลิต วิทยานนท์ จรัสธาดา กรรณสูต และจารุจินต์ นีติตะภักฎ. 2540. **ความหลากหลายของ-ปลาน้ำจืดในประเทศไทย**. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม/กรมประมง 102 หน้า.
- ชวลิต วิทยานนท์ อภิชาติ เดิมวิษชากร รจิต จਾਲะ และประพันธ์ ลีปายะคุณ. 2543. **คู่มือ-จำแนกพรรณปลาในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและ CITES**. เอกสารเผยแพร่. สถาบันพิพิธภัณฑสัตว์น้ำ/กองอนุรักษ์ทรัพยากรประมง กรมประมง. 71 หน้า.
- ถวัลย์ ชูขจร และคณะ. 2528. **ชนิดของสัตว์และพืชในบริเวณพรุ**. เอกสารวิชาการฉบับที่ 52. สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ กรมประมง. 23 หน้า.
- ธวัชชัย ลันดีสุข และชวลิต นียมธรรม. 2528. **ป่าพรุในประเทศไทยกับปัญหาการอนุรักษ์**. สยามสมาคมฉบับพิเศษ 2504-2528.
- ทรงพรรณ ล้าเลิศเดชา และคณะ. 2529. **อนุกรมวิธานของปลาซิวสกุล Rasbora ในประเทศไทย**. เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 61. สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ กรมประมง. 36 หน้า.
- พินิจ สุวรรณโน และคณะ. 2521. **การสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับสัตว์ป่าในพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส**. กองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้. 75 หน้า.
- พิชา พิทยจจรูมิ (บรรณาธิการ). 2539. **สัตว์ป่าในพรุโต๊ะแดง**. ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติ-ป่าพรุสิรินธร จังหวัดนราธิวาส. 158 หน้า.
- ภาสกร แสนจันแดง. 2544. **กายวิภาคศาสตร์เปรียบเทียบและการย้อนบรรยายลักษณะของ-ปลาในวงศ์ Bagridae ที่พบในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต-วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิทย์ ธารชลาณุกิจ ประจิตร์ วงศ์รัตน์ สุขุม ไร่ใจ ประทักษ์ ตาบทพิทยวรรณ และลัดดา วงศ์รัตน์. 2533. **การศึกษาคุณภาพน้ำและทรัพยากรสัตว์น้ำ ในพื้นที่พรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส**. คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 111 หน้า.
- โสภา อารีรัตน์. 2513. **พันธุ์ปลาดุกที่พบในประเทศไทย**. เอกสารวิชาการ กองบำรุงพันธุ์-สัตว์น้ำ. กรมประมง 18 หน้า.
- เสน่ห์ ผลประสิทธิ์. 2510. **Rasbora maculata Dunker, เพชรน้อยที่หลงตาหมอสมีท ว**. การประมง 20 : 89-94
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานการประชุมเพื่อจัดสถานภาพ-ทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย**. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ. 52 หน้า.

- Brittan, M.R. 1954. **A revision of the Indo-Malayan freshwater fish genus *Rasbora***. Philippine Inst. Sci. Tech., monogr. 3. 224 pp., 52 figs., 3 maps. [Reprinted 1972 by TFH Press.].
- Britz, R. and Kottelat, M. 1999. **Two new species of gasterosteiform fishes of the genus *Indostomus* (Teleostei:Indostomidae)**. Ichthyol. Explor. Freshwaters, 10(4): p. 327–336.
- Brown, B. A, and Ferraris, C. J. 1988. **Comparative osteology of the asian catfish family Chacidae, with description of a new species from Burma**. Am. Mus. Novitates No. 2907: p. 1–16.
- Burridge, M. E. 1992. **Systematics of the *Acanthopthalmus kuhlii* complex (Teleostei: Cobitidae), with the description of a new species from Sarawak and Brunei**. Copeia, No.1. p. 172–186.
- Inger, R.F. and Chin, P.K. 1962. **The fresh-water fishes of North Borneo**. Fieldiana Zool., 45: p. 1–268.
- Johnson, D.S., 1968. **Malayan Blackwaters.**– In: R. Misra & B. Gopal Ceds., Proc. Symp. Recent Adv. Trop. Ecol., Int. Soc. Trop. Ecol., Varanasi: p. 303–310.
- Karnasuta, J. 1993. **Systematic revision of Southeast asiatic cyprinid genus *Osteochilus*, with description of two new subspecies**. Kasetsart Fisheries Research Bull. 19: 105 pp.
- Kottelat, M., 1982. **A small collection of fresh-water fishes from Kalimantan, Borneo, with descriptions of one new genus and three new species of Cyprinidae**. Rev. Suisse Zool., 89: p. 419–437.
- \_\_\_\_\_. 1991. **Note on the taxonomy of some Sundaic and Indochinese species of *Rasbora*, with descriptions of four new species (Pisces: Cyprinidae)**. Ichthyol. Explor. Freshwater, 2(2): p. 177–191.
- \_\_\_\_\_. 1996. **The identity of *Puntius eugrammus* and diagnosis of two new species of striped barbs (Teleostei: Cyprinidae) from Southeast Asia**. The Raffle Bull. Zool. 44(1): p. 301–316.
- Kottelat, M. and Lim, K.K.P. 1992. **A systematic of the Malayan species of *Lepidocephalichthys*, with description of two new species (Teleostei: Cobitidae)**. Raffle Bull. Zool. 40(2): p. 201–220.

- \_\_\_\_\_. 1993. **A review of the eel-loaches of the genus *Pangio* (Teleostei: Cobitidae) from the Malay Peninsula, with description of six new species.** Raffles Bulletin of Zoology 41 (2): p. 203–249, 22 figs.
- \_\_\_\_\_. 1994. **Diagnoses of two new genera and three new species of earth worm eels from the Malay Peninsula and Borneo (Teleostei : Chaudhuriidae).** Ichthyol. Explor. Freshwaters. 5(2): p. 181–190.
- Kottelat, M. and Whitten, A.J. 1993. **Freshwater fishes of western Indonesia and Sulawesi.** EMDI Project, Ministry of State for Population and Environment, Indonesia. Periplus Editions (HK) Ltd. : 221 pp., p. 1–84.
- Kottelat, M. & Witte, K–E. 1999. **Two new species of *Microrasbora* from Thailand and Myanmar, with two generic names for small Southeast Asian cyprinid fishes (Teleostei: Cyprinidae).** J. South Asian Nat. Hist. 4(1): p. 49–56, 10 fig.
- Kottelat, M. & Vidthayanon, C. 1993. ***Boraras micros*, a new genus and species of miniature freshwater fish from Thailand (Teleostei: Cyprinidae).** Ichthyol. Explor. Freshwaters 4 (2): p. 161–176, 9 figs.
- Lim, K.K.P. & Ng P.K.L., 1990. **A guide to the freshwater fish of Singapore.** Singapore Sci. Center. 160 pp.
- Linke, H. 1991. **Labyrinth fish – The bubble nest builders.** Melle, Tetra Press, Germany. 173 pp.
- Musikasinthorn, P. 1994. **Systematic revision of the Southeast Asian species of the family Channidae with morphological studies of their suprabranchial organ.** Unpublished Master Thesis, Dept. of Aquatic Biosciences, Tokyo University of Fisheries (Japanese).
- Nelson, J. S. 1994. **Fishes of the world, ed 3.** John Wiley & Sons, Inc. New York. 600 pp.
- Ng. H.H. and Lim, K.K.P. 1995. **A revision of the Southeast Asian catfish genus *Parakysis* (Teleostei: Akysidae), with descriptions of two new species.** Ichthyol. Explor. Freshwaters. 6(3): p. 255–266, 9 figs.

- Ng, H.H., Vidhayanon, C. and Ng, P.K.L. 1996. ***Nandus oxyrhynchus* a new species of leaf fish (Teleostei: Nandidae) from the Mekong basin.** Raffles Bulletin of Zoology. 44(1): p. 11–19.
- Ng, H.H. and Kottelat, M. 1998. ***Hyalobagrus*, a new genus of miniature catfish from Southeast Asia (Teleostei: Siluriformes).** Ichthyol. Explor. Freshwaters. 9(4): p. 335–346.
- Ng, P.K.L. 1991. **Exploring the peat swamp forests of Northern Selangor.** The Pangolin, 4 (3): p. 10–12.
- Ng, P.K.L. 1994. **Peat swamp fishes of Southeast Asia—Diversity under threat.** Wallaceana 73: p. 1–5.
- Ng, P.K.L. *et al.* 1992. **The conservation of the fish and other aquatic fauna of the North Selangor peat swamp forest and adjacent areas.** Asian Wetland Bureau, Kuala Lumpur, AWB publ. 81 : p. 1–90.
- Ng, P.K.L. and Lim K.K.P. 1990. **Snakeheads (Pisces: Channidae): natural history, biology and economic importance.** National University of Singapore. p. 127–152.
- Ng, P.K.L. and Lim K.K.P. 1993. **The Southeast Asian catfish genus *Encheloclarias* (Teleostei: Clariidae), with descriptions of four new species.** Ichthyol. Explor. Freshwaters. 4(1): p. 21–37, 12 figs.
- Ng, P.K.L., J.B. Tay and K.K.P. Lim, 1994. **Diversity and Conservation of blackwater fishes in Peninsular Malaysia, particularly in the north Selangor peat swamp forest.** Hydrobiologia, 285 : p. 203–218.
- Rainboth, W.J., 1996. **Fishes of Cambodian Mekong.** FAO Species Identification Field Guide for Fishery Purpose. Mekong River Commission, FAO and DANIDA: 265 pp., XXVII pls.
- Roberts, W.R. 1980. **A revision of the Asian mastacembelid fish genus *Macrognathus*.** Copeia 1980 (3) : p. 385–391.
- \_\_\_\_\_. 1982. **A revision of the South and Southeast Asian angler-catfishes, family Chacidae.** Copeia 1982(4): p. 895–901.
- \_\_\_\_\_. 1986. **Systematic review of the Mastacembelidae or spiny eels of Burma and Thailand, with description of two new species of *Macrognathus*.** Jap. J. Ichthyol., 33: p. 95–109.

- \_\_\_\_\_. 1989. **The Freshwater fisher of Western Borneo (Kalimantan Barat, Indonesia)**. Mem. Calif. Acad. Sci. (14): p. 1–210.
- \_\_\_\_\_. 1992. **Systematic revision of the Old World freshwater fish family Notopteridae**. Ichthyol. Explor. Freshwaters, 5(4): p. 297–304.
- \_\_\_\_\_. 1994. **Systematic revision of Asian bagrid catfishes of the genus *Mystus sensu stricto*, with a new species from Thailand and Cambodia**. Ichthyol. Explor. Freshwater, .5(3): p. 241–256.
- Sirimontaporn, P. 1990. **Fishes in Songkhla Lake II**. NICA Tech. Pap. No. 3/1990, Dept. Fisheries, Thailand.: 101 pp.
- Smith, H.M. 1933. **Contribution to the ichthyology of Siam, III., A new genus and new species of cyprinoid fishes**. Journ. Siam Soc. Nat. Hist. Suppl. Vol. 9(63): pl. 2+ fig. 1.
- Smith, H.M. 1945. **The freshwater fishes of Siam or Thailand**. Bull. U. S. Nat. Mus. 188. xi + 622 pp., 9 pls.
- Tan, THT. and Ng, PKL. 1996. **Catfishes of the *Ompok leiacanthus* (Bleeker, 1853) species group (Teleostei: Siluridae) from Southeast Asia, with description of a new species**. Raffles Bulletin of Zoology. 44(2): p. 531–542.
- Tan, H.H. 1998. **Description of two new species of the *Betta weseri* group (Teleostei:Osphronemidae)**. Ichthyol. Explor. Freshwater 8(3): p. 281–287.
- Whitehead, P. J. P. 1985. **Clupeoid fishes of the world**. An annotated and illustrated catalogue of the herrings, sardines, pilchards, sprats, anchovies and wolfherrings. Part 1. Chirocentridae, Clupeidae and Pristigasteridae. FAO Fish. Synopsis, 125(7/1): p. 1–303.

## ดัชนี

|                   |       |                         |          |
|-------------------|-------|-------------------------|----------|
| กดคัง .....       | 68    | ชีวข้าวสาร .....        | 89       |
| กระดี่มูก .....   | 108   | ชีวควาย .....           | 34,35    |
| กระดี่หม้อ .....  | 110   | ชีวแถบเหลือง .....      | 33       |
| กระต่าย .....     | 46    | ชีวทอง .....            | 37       |
| กริมควาย .....    | 112   | ชีวใบไม้แถบขาว .....    | 29       |
| กริมสี .....      | 111   | ชีวพอม .....            | 32       |
| กะทิง .....       | 46    | ชีวเพชรน้อย .....       | 42       |
| กะทิง .....       | 96    | ชีวหนวด .....           | 30       |
| กะทุงเหว .....    | 88    | ชีวหนู .....            | 43       |
| กะแมะ .....       | 84    | ชีวหางกรไกร .....       | 40       |
| กะสง .....        | 119   | ชีวหางดอก .....         | 36       |
| กะลูปซัด .....    | 47    | ชีวหางแดง .....         | 39       |
| กั้ง .....        | 116   | ชีวหางไหม้ .....        | 41       |
| กัณฑ์แดง .....    | 106   | ชูลูแวบลู .....         | 26,27,28 |
| กัณฑ์ใต้ .....    | 105   | ดุกแคะระ .....          | 82       |
| ก้าง .....        | 116   | ดุกด้าง .....           | 79       |
| ก้างพระร่วง ..... | 69    | ดุกดำน .....            | 79       |
| ขยุยพรุ .....     | 83    | ดุกเนื้อเลน .....       | 81       |
| ชิม .....         | 107   | ดุกเนื้ออ่อน .....      | 80       |
| เข้มวง .....      | 87    | ดุกอูย .....            | 80       |
| เข้มหม้อ .....    | 86    | เด .....                | 110      |
| เขยงซี่ไก่ .....  | 64    | ตะพัด .....             | 22       |
| เขยงแคะระ .....   | 65    | ตะเพียนแคะระ .....      | 44       |
| เขยงใบข้าว .....  | 67    | ตะเพียนทราย .....       | 48       |
| เขยงหางจุด .....  | 66    | ตะเพียนน้ำตก .....      | 49       |
| งู .....          | 58,60 | ตะเพียนลาย .....        | 51       |
| งูหน้าหนู .....   | 59    | ทิง .....               | 96       |
| จรเข้แคะระ .....  | 91    | นางคิง .....            | 99       |
| จูป .....         | 114   | เนื้ออ่อนหนวดยาว .....  | 75       |
| ช้อน .....        | 117   | บู่ทราย .....           | 102      |
| ช้อนเข้ม .....    | 115   | บู่ใส .....             | 85       |
| ช้อนไซ .....      | 119   | ใบไม้ .....             | 109      |
| ชะโด .....        | 120   | ปล้องอ้อย .....         | 62       |
| ชะโอนพรุ .....    | 72    | ปล้องอ้อยตะวันออก ..... | 63       |
| ชีวกันดำ .....    | 38    | ปล้องอ้อยหนวดยาว .....  | 61       |
| ชีวแก้ว .....     | 24    | ปักเป้าท้องตาข่าย ..... | 121      |
| ชีวข้างขวาน ..... | 31    | ปักเป้าพรุ .....        | 121      |

|                        |       |                         |                      |
|------------------------|-------|-------------------------|----------------------|
| ปากง่าม .....          | 114   | หัวแก้ว .....           | 90                   |
| แป้นแก้ว .....         | 98    | หัวตะกั่ว .....         | 90                   |
| แปบบาง .....           | 26,27 | หางเข้ .....            | 22                   |
| แปบยาว .....           | 28    | ไหลนา .....             | 92                   |
| แปบหางดอก .....        | 25    | อาเนาะกีลี .....        | 82                   |
| ผี .....               | 70    | อาเนาะกือแยง .....      | 65,66,67             |
| พังกับ .....           | 118   | อาเนาะซูลูแวง .....     | 30,32,33,89          |
| เพ็ยว .....            | 71    | อาเนาะซูลูแวงบูลู ..... | 25,29                |
| มะลิ .....             | 31    | อาเนาะตาลี .....        | 60,61                |
| แมลงภู .....           | 120   | อาเนาะตีแล .....        | 93,94,95             |
| ร่องไม้ดัด .....       | 55    | อาเนาะปีแซ .....        | 56,57,58,59          |
| แรดแคระ .....          | 113   | อาเนาะปีลา .....        | 112                  |
| ลำพัน .....            | 78    | อาเนาะบูลู .....        | 97                   |
| ลั่นแมว .....          | 76    | อาเนาะมาละฮ์มานี .....  | 52                   |
| สยมพร .....            | 74    | อาเนาะแมเราะฮ์ .....    | 42                   |
| สร้อยนกเขา .....       | 53    | อาเนาะอาโล .....        | 44,48,49             |
| สร้อยนกเขาพรุ .....    | 54    | อาเนาะแอกอลาแป .....    | 40                   |
| สลาด .....             | 23    | อีแกกอเกะ, .....        | 66,67                |
| สลิด .....             | 109   | อีแกกือลีลือโมะฮ์ ..... | 80                   |
| สะเต็น .....           | 31    | อีแกก่าง .....          | 83                   |
| สะปะนุวอ .....         | 109   | อีแกกาเกยิ .....        | 105,106              |
| เสื่อข้างลาย .....     | 52    | อีแกกาเกยิอูแด .....    | 107,112              |
| เสื่อดำ .....          | 99    | อีแกกาเปาะฮ์ .....      | 84                   |
| เสื่อป่าพรุ .....      | 50    | อีแกกัเก๊ะ .....        | 98                   |
| โสด .....              | 47    | อีแกกือซอ .....         | 22                   |
| ไส้ตันตาแดง .....      | 45    | อีแกกือปา .....         | 104                  |
| หนดแมว .....           | 73    | อีแกกือลีกายู .....     | 79                   |
| หมอ .....              | 103   | อีแกกือลีบูแม .....     | 81                   |
| หมอจำปะ .....          | 104   | อีแกกู่แวง .....        | 117                  |
| หมอข้างเหยียบ .....    | 100   | อีแกซื่อโยะ .....       | 45                   |
| หมอข้างเหยียบพรุ ..... | 101   | อีแกซื่อละ .....        | 23                   |
| หมอดาล .....           | 114   | อีแกซูลูแวง ... ..      | 34,35,36,37,38,39,41 |
| หยา .....              | 45    | อีแกตอและฮ์กี .....     | 91                   |
| หลดแคระ .....          | 97    | อีแกตาโป๊ะ .....        | 72,74,75             |
| หลดต่าง .....          | 95    | อีแกตาโป๊ะบือแม .....   | 70                   |
| หลดห้องลาย .....       | 94    | อีแกตาลี .....          | 62                   |
| หลดลาย .....           | 93    | อีแกตาฮืออาแย .....     | 64                   |
| หวี .....              | 114   | อีแกตีแล .....          | 96                   |
| หวีเกศพรุ .....        | 77    | อีแกตือบาแก .....       | 114                  |

|                      |         |                         |          |
|----------------------|---------|-------------------------|----------|
| อีแกตึ่ปีแก .....    | 99      | อีแกป่าเลาะปูเต๊ะ ..... | 90       |
| อีแกตึ่บูบาแน .....  | 115     | อีแกปูโจ๊ะ .....        | 119      |
| อีแกตึ่บู .....      | 53      | อีแกปูโจ๊ะปีแซ .....    | 55       |
| อีแกตึ่โป .....      | 54      | อีแกปูตง .....          | 121      |
| อีแกตึ่แม .....      | 120     | อีแกปูยู .....          | 103      |
| อีแกนี้ปี่ฮ์ .....   | 69      | อีแกขาลูฮี้ตีมา .....   | 50,51    |
| อีแกบลิ้อแน, .....   | 98      | อีแกลาเอ๊ะ .....        | 71,73    |
| อีแกบากะ .....       | 118     | อีแกลีมัด .....         | 78       |
| อีแกบารา .....       | 47      | อีแกลูโยะ .....         | 86,87,88 |
| อีแกบาว .....        | 68      | อีแกแลแป๊ะ .....        | 76       |
| อีแกปี่ลีส .....     | 24      | อีแกสะปะ .....          | 110      |
| อีแกบุงงะไอ .....    | 43      | อีแกสะปะก็อดอ, .....    | 109      |
| อีแกบุงโจะมาแจ ..... | 31      | อีแกสะปะอ่าจิง .....    | 108      |
| อีแกบูลู .....       | 92      | อีแกอูปี .....          | 102      |
| อีแกปะจ๊ะ .....      | 116     | อีต, .....              | 56,57    |
| อีแกปาดง .....       | 100,101 | โอน, .....              | 74       |
| อีแกปาลอ, .....      | 104     |                         |          |

## Index of Species

|                                     |     |                                     |     |
|-------------------------------------|-----|-------------------------------------|-----|
| <i>Anabas testudineus</i> .....     | 103 | <i>Kryptopterus</i>                 |     |
| <i>Aplocheilus panchax</i> .....    | 90  | <i>palembangensis</i> .....         | 71  |
| <i>Belontia hasselti</i> .....      | 104 | <i>Kryptopterus bicirrhis</i> ....  | 69  |
| <i>Betta imbellis</i> .....         | 105 | <i>Kryptopterus</i>                 |     |
| <i>Betta pi</i> .....               | 106 | <i>macrocephalus</i> .....          | 70  |
| <i>Boraras maculata</i> .....       | 42  | <i>Lepidocephalichthys</i>          |     |
| <i>Boraras urophthalmoides</i>      | 43  | <i>furcatus</i> .....               | 57  |
| <i>Chaca bankanensis</i> .....      | 84  | <i>Lepidocephalichthys</i>          |     |
| <i>Channa (cf.) gachua</i> .....    | 116 | <i>hasselti</i> .....               | 56  |
| <i>Channa lucius</i> .....          | 119 | <i>Luciocephalus pulcher</i> ....   | 115 |
| <i>Channa melasoma</i> .....        | 118 | <i>Macrognathus aculeatus</i> ...   | 93  |
| <i>Channa micropeltes</i> .....     | 120 | <i>Macrognathus</i>                 |     |
| <i>Channa striata</i> .....         | 117 | <i>circumcinctus</i> .....          | 94  |
| <i>Chaudhuria caudata</i> .....     | 97  | <i>Macrognathus maculatus</i> .     | 95  |
| <i>Clarias batrachus</i> .....      | 79  | <i>Mastacembelus armatus</i> ..     | 96  |
| <i>Clarias macrocephalus</i> ....   | 80  | <i>Monopterus albus</i> .....       | 92  |
| <i>Clarias meladerma</i> .....      | 81  | <i>Monotrete</i>                    |     |
| <i>Clarias nieuhoffi</i> .....      | 78  | <i>palembangensis</i> .....         | 121 |
| <i>Clupeichthys perakensis</i> ..   | 24  | <i>Mystus micracanthus</i> .....    | 66  |
| <i>Cyclocheilichthys</i>            |     | <i>Mystus singaringan</i> .....     | 67  |
| <i>heteronema</i> .....             | 46  | <i>Nandus nebulosus</i> .....       | 99  |
| <i>Cyclocheilichthys apogon</i> ... | 45  | <i>Notopterus notopterus</i> ...    | 23  |
| <i>Danio tweedei</i> .....          | 29  | <i>Ompok eugeniatus</i> .....       | 73  |
| <i>Dermogynys pusilus</i> .....     | 86  | <i>Ompok fumidus</i> .....          | 72  |
| <i>Enchelocharias keliloides</i> .. | 82  | <i>Ompok hypophthalmus</i> ....     | 75  |
| <i>Esomus metallicus</i> .....      | 30  | <i>Ompok siluroides</i> .....       | 74  |
| <i>Hampala macrolepidota</i> ...    | 47  | <i>Oreichthys parvus</i> .....      | 44  |
| <i>Helostomi temmincki</i> .....    | 114 | <i>Oryzias minutilus</i> .....      | 89  |
| <i>Hemibagrus johorensis</i> ....   | 68  | <i>Osteochilus hasselti</i> .....   | 53  |
| <i>Hemirhamphodon</i>               |     | <i>Osteochilus microcephalus</i> .. | 55  |
| <i>pogonognathus</i> .....          | 87  | <i>Osteochilus spilulus</i> .....   | 54  |
| <i>Hyalobagrus ornatus</i> .....    | 65  | <i>Oxeyeleotris marmoratus</i> ...  | 102 |
| <i>Indostomus crocodylus</i> ....   | 91  | <i>Oxygaster anomalura</i> .....    | 28  |
|                                     |     | <i>Pangio anguillaris</i> .....     | 58  |

|   |     |                                     |     |
|---|-----|-------------------------------------|-----|
| <i>Pangio cuneovirgata</i> .....            | 61  | <i>Rasbora einthoveni</i> .....     | 37  |
| <i>Pangio doriae</i> .....                  | 59  | <i>Rasbora myersi</i> .....         | 35  |
| <i>Pangio kuhlii</i> .....                  | 62  | <i>Rasbora pauciperforata</i> ...   | 33  |
| <i>Pangio myersi</i> .....                  | 63  | <i>Rasbora</i> sp.1 .....           | 41  |
| <i>Pangio oblongus</i> .....                | 60  | <i>Rasbora sumatrana</i> .....      | 34  |
| <i>Parachela maculicauda</i> ....           | 25  | <i>Rasbora trilineata</i> .....     | 40  |
| <i>Parachela oxygastroides</i> .            | 27  | <i>Scleropages formosus</i> .....   | 22  |
| <i>Parachela siamensis</i> .....            | 26  | <i>Silurichthys phaiosoma</i> ....  | 76  |
| <i>Parakysis verrucosus</i> .....           | 83  | <i>Sphaerichthys</i>                |     |
| <i>Parambassis siamensis</i> ...            | 98  | <i>osphronemoides</i> .....         | 113 |
| <i>Parosphronemus</i>                       |     | <i>Systemus binotatus</i> .....     | 49  |
| <i>paludicola</i> .....                     | 107 | <i>Systemus hexazona</i> .....      | 50  |
| <i>Phenacostethus</i> sp. ....              | 85  | <i>Systemus johorensis</i> .....    | 51  |
| <i>Pristolepis fasciatus</i> .....          | 100 | <i>Systemus partipentazona</i> .    | 52  |
| <i>Pristolepis grootei</i> .....            | 101 | <i>Trichogaster leerii</i> .....    | 108 |
| <i>Pseadomystus</i>                         |     | <i>Trichogaster pectoralis</i> .... | 109 |
| <i>leiacanthus</i> .....                    | 64  | <i>Trichogaster</i>                 |     |
| <i>Pseudeutropius</i> sp. 1 .....           | 77  | <i>trichopterus</i> .....           | 110 |
| <i>Puntius brevis</i> .....                 | 48  | <i>Trichopsis pumilus</i> .....     | 111 |
| <i>Rabora</i> (cf.) <i>caudimaculata</i> .. | 36  | <i>Trichopsis vittatus</i> .....    | 112 |
| <i>Rasbora agilis</i> .....                 | 32  | <i>Trigonostigma</i>                |     |
| <i>Rasbora bankanensis</i> .....            | 38  | <i>heteromorpha</i> .....           | 31  |
| <i>Rasbora borapetensis</i> .....           | 39  | <i>Xenentodon cancila</i> .....     | 88  |

**Not for sale :** If you have purchased or witnessed purchasing of this document, kindly inform such activity to Biological Resources Section, Office of Environmental Policy and Planning 60/1 Soi Phibun Wattana 7, Rama VI Rd., Bangkok 10400  
Tel : 0-2271-3251, 0-2279-7180,  
0-2279-7186-9,  
0-2271-4232-8 Ext. 226, 227

**ห้ามซื้อขาย :** หากท่านได้ซื้อ หรือพบเห็นการซื้อขายเอกสารเล่มนี้ โปรดแจ้ง กลุ่มงานทรัพยากรชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม 60/1 ซอยพินุลวัฒนา 7 ถนนพระราม 6 กรุงเทพฯ 10400  
โทรศัพท์ : 0-2271-3251, 0-2279-7180,  
0-2279-7186-9,  
0-2271-4232-8 ต่อ 226, 227